

Nov.

2120.

POKKT.

1242.

1. peld. (telpas)

RMK I. 1242
Lelki Bölcseségre
T A N I T O

OSKOLA.

Mellyben

Az Istenhez való igaz

Meg-térélnék bölcs tudomán-
mányát s' idvefféges gyakorlatának
rendit és mód-
gyát, világos kérdések s' felele-
letek által *Az istenes élet-*

ben gyönyörködőknek

lelki hasznokra

ki-adta

CSUZI CSEH JAKAB,
Sz. I. T. Doct. és Préd.

DEBRECZENBEN.

Nyomt: ROSNYAI JÁNOS
által. 1680.

Péld. 4. ȳ. II. 13.

Szerelmes fiam : *Bölcsességnek* utára tanitlak tégedet, vezérellek tégedet az igazságnak ösvényin.

Ragafzkodgyál a' *Bölcsességnek* tanításához, ne állj hátra ; örizd-meg azt, mert tenéked életed.

Hieronym. in Prov. 24. ȳ. 9.

Bolondnak kell azt tartani, ki csak gogdolat-tyában-is a' bűnnek sugallásával meg-edgysz, ha szintén éles elméjűnek láttatik-is : *Bölcs* pedig az, ki noha tompa elméjűnek látízik, mindazáltal az Isten parancsolatihoz való engedelmessegre, melyeket meg-tanúlt, magát éppen elkészítette.

Valóságos igaz Nemességgel és az Evangeliomi tiszta Tudományhoz való Buzgóssággal fel-ékesült

FERFIAKNAK,

NEMZETES

SÁNDOR GERGELY

URAMNAK,

Nemes SZÁLA Vármegyében Vice-Isplán-
fágot dicséretesen viselt fzmélynek.

NEMZETES

GYŰRKI PÁL Uramnak,

Nemes NOGRÁD Vármegyének
érdemes Notariussának.

NEMZETES

IVANYOS MIKLÓS Uramnak,

Nemes GYŐR Vármegyében méltó
Assessornak.

NEMZETES

CSAPO JÁNOS Uramnak,

Nemes KOMARÓM Vármegyének hites
BIRAJÁNAK.

Nékem nagy becsülettel tisztelendő Pá-
tronus URAIMNAK,

* 2

Kegyel-

*Kegyelmet és Békességet az Ur
Istentől a' Jესus Christus
által.*

A J A N L Ó L E V É L.

NEm egyéb - képpen szokták
Nemzetes Patronus Uraim, a'
könyv irogatók, egyébaránt hasz-
nos és kellemetes munkájokat, gon-
dolatlanul meg-kormozni, s' csak
nem kellett enné tenni. *Nemellyek*
fáradtságoknak szapora dicséretivel,
és ki-bocsátott irásoknak számtalan
gyümölcsseinek mesterfegyves hirde-
tésével terhellik az Olvasókat. *Né-*
mellyek hízeltkedő piperés beszédek-
kel, minden szemérem-nélkül, csak
az ő Fautoroknak dicséretit fáradtig
trombitállják. *Nemellyek* pedig
becstelen, tudatlan, sőt minden ke-
gyesség nélkül való embereknek, a-
jánlani könyvöket nem általlják.

Tudván

Ajánló Levél.

Tudván én-is emberi erőtlensé-
gemet, meg-valloim, feltem attól,
hogy valamellyik útközetben meg
ne botlanám. Mítsoda haszna s' gyü-
mölcsse léssen e' kis Tractának, Isten-
nek kezében vagyon: ha tellyesfeg-
gel haszontalannak mondanám erő-
bakot tennék lelkem ísméretinek jó-
zan ítélet tételén, s' magamat is vá-
dolnám, hogy tudva erőmet s' idő-
met haszontalanfagra vesztegettem:
ha pedig (a' mint el-híszem) léssen
gyümölcsse a' kegyes olvasókban,
nem enyim nem enyim, hanem Isten-é
légyen erette a' dicsőffség! Hogy pe-
dig *Nemzetes Uraim,* érdemes di-
cséretinek elől-számlálásával a' ke-
gyelmetek kegyes szemérmességgel
meg-ékesült s' minden hijjában való
dicsekedéstől el-fordult orczáját ne
terhellyem; nagy örömére vagyon
bívennek, hogy az én Istenemnek
bölcs igazgatásából, az igaz Hitnek
Vallásában fundamentomos, az Isten-
beszédében szép tudománnyal meg-

Solrár.
15.

Ajánló Levél.

ajándékozott, Isten s' emberek előtt becsületes, kedvességgel tündöklő személyeknek ajánlhatom ez csekély fáradságomat. Es jollehet a' kegyességnek gyakorlásában való kés ferénylegtektről *Nemzetes Uram* kételkednem nem szabados, mert jól tudom hogy ezt tartya kegyelmetek amaz *egy sükséges dolognak*; mind-azon-által nem ítéltém gyűmölctelennek, ha nevezet ferint-is hivogatnám kegyelmeteket oly irásnak olvasására, melly által a' mi most még *réss ferint* van bennünk, naponként a' tökéletességnek czellyára közelgetne. Azomban, a' kegyelmetek én hozzám való szives indulttyáért-is kés kötelességemet és halá-adó vóltomat meg-mutatni akartam. Vegye tehát kegyelmetek jó fivel ez Egyházi ajándékomat, és az balúl itélőknek mérgétől, mind semellyemet s' mind gyenge rajzattyát elmémnek bölcsen oltalmazni méltóztassék. Az Ur Isten, kiminden

Lukács
10. §.
42.

1 Cor.
13.

Ajánló Levél.

den jóknak kütséje, az ő szent akarat-tyát vigye véghez kegyelmetekben, méltólagos nevének dicséretire, s' kegyelmetek lelkenek örök dicsőséggére, Amen.

Kegyelmeteknek örömeit izolgáló jó akarója, és a' Christusban Attyafia.

CSUZI Cseh JAKAB

*4

Ke

Keresztyén Olvasó.

HA világi hirnévnek vadázására czéloztam volna e' kis munkának ki-adásában, míg irogattam (tudom) sokszor meg-dobbanott s' kárhoztatott volna lelkem ismereti: de meg-is csaltam volna magamat: mert a' kik ennél nagyobb követ emelgetnek-is, ugyan csak *világ sépredikének* tartatnak. Mind magam s' mind keresztyén feleim: épületire fogtam pennát kezemben ha ki külömbet itél felőlem, meg-itéli az Isten. Gyönyörködven olvasásában amaz nagy *Practicus Theologusnak*, PERKINSUS WILHEMNEK, elsőben majd szórúl sóra akartam fordítani fűletett nyelvünkre METANOIOLOGIA nevű könyvét, de meg-tapasztalván hogy az inkább Scholaiaképpen s' nem minden csekély elmének meg-foghatója szerint volna írva, szándékomat

1 Cor.
4. 13.

A' K. Olvasóhoz.

mat meg-változtattam, és bizonyos kérdésekben s' feleletekben foglalván írássomat (melly oktatásnak formája kiváltképpen az Anyai nyelven, leg-foganatosabb az épületre) úgy alkalmaztattam a' dolgot, hogy *Perkinsus* munkájából se maradna el semmi *praxisra* való, s' azomban valami ezen *materiára* tartoznék egyűnén másfunnan-is öszve szedgetném. Ez forgolódásomban segittem magamat ből. eml. *Vetius* Gisbertnek *Asceticájával*, *Grosse* Sándornak, *Hoornbeek* Jánosnak s' többeknek-is tudós irásával. Ha ki pedig azt vetné szemre: Maga *Voetius* G. meg-tilalmazta, hogy az ő *Asceticáját* senki más nyelvre ne fordítsa: *Unum adhuc est, de quo lectorem monendum duxi, ne invernaculas lingvas hac qualiacumq; nostra traducantur.* Erre könnyen vállalt adok; Meg-tilalmazta, hogy azon munkát egészben, eleitől fogva végéig senki fűletett nyelven ki ne

*5

bocsás-

bocsással; mellyet én nem-is cselekedtem: de hogy abban termett drága virágokrúl méhek módgyára harmatott ne fedgyen, (mint én miveltem) meg nem tilalmazta. *Lelki Bölcseségre* TANÍTÓ OSKOLANAK azért ueveztem ez KÖnyvet, mert az Istenhez való igaz *Meg-térésnek* tudományára s' gyakorlására (melly valófájos bölcseség) megtaníttya volna-képpen az Olvasót.

Sol. 38. Ugyan-is, ha a' bűn *Bolondsgnak*,
 1. 6. és a' bűnben s' bűnnök élő ember
 3. 9. *Bolondnak* méltán neveztetik a' fent
 Péld. 1. *Bolondnak* méltán neveztetik a' fent
 1. 23. irásban: valaki tehát a' bűnőkből
 14. 8. igaz penitentia-tartás által meg-tér
 15. 21. Istenhez, az igazán *bölcselkedik*. Em-
 Tör. 11. ber! *inē az Urnak félelme a' te böl-*
 32. 6. *cseleged, és a' te értelmed a' gonosztul*
 Sol. 107. *való el-távozás*, Job. 28. 1. 28. Meg
 1. 17. ne csald tehát Lelkedet: ha bölcsnek
 Job. 5. 3 s' tudósinak tartod magadat, mutasd-
 meg jó életedből a' te jó cselekedet-
 idet bölcseségnek felidőségével. Es
 hogy haírossan épülhes e' *Bölcseség-*
 nek

Jak. 3.
 1. 13.

nek Oskolájában, az Istennek *ki-jel-*
lentett Bölcseségének könyvét a' Szent ^{1 Cor. 2}
 Bibliát fűntelen olvaslad, és mint ^{1. 6-10}
 ama' Nemes elméjű Béroja városbé-
 liek, a' szent Irásból *visgallyad*, ha
 ezek *ugy vadnak-é?* Cselek. 17. 10.
 En-is a' Menynek Földnek Ura Iste-
 ne előtt, meg-hajtván térdeimet a'
 Jéhus Nevében, nem bűnöm-meg ti
 érettetek keresztyén Olvasók imád-
 kozni, és kérni Istent, hogy bé-
 töltessetek az ő akarattyanak ismé-
 retivel, minden bölcseséggel és lelki
 értelemmel: hogy járjatok a' mint
 az Urhoz méltó, minden kedveske-
 déssel, minden jó cselekedetben
 gyűmölcsöt teremtvén, és nevelked-
 vén az isteni cínéretben: és minden
 erővel meg-erősítessetek az ő dicső-
 seges ereje által, minden örömmel
 való békefeges-tűrésre és benvédés-
 re, A MEN. *Colos. 1. v. 9, 10, 11.*
 Irtam bujdosásom Sátorában, *Pun-*
kósd Havának utolsó Napján.

1679. *Esfrend.*

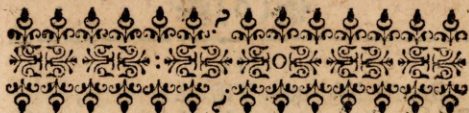
Appro-

Approbatio Libelli.

EGO *Matthias Nogradi*, Ecclesiarum Cis & ultra Tybiscanarum Reformatus Episcopus, dum *Reverendi ac Clarissimi Domini Jacobi Csúzi*, ex commendatione *Reverendi ac Clarissimi Domini Samuelis Kőleséri*, Ministri Ecclesiæ Debrecinensis, libellum manibus tractassem, inter mea negotia, quantum potui, legi & relegi, & inveni præfati Viri Clariss. librum dignum impressione, quem omnes fideles ad ædificationem sui, diligenter legere poterunt. Vale lector Amice. Ex *Nagy Bajon*. An. 1630. diē 20. Martii.

A' tífz-

A' Tífzta Tudománnyal s' Isten Dicsősségéhez való kegyes Buzgósággal ékes Férfinak, *Tífz-teletes s' Tudós*

CSUZI C. JAKAB Uramnak, Sz. I. M. D. éaa' **KOCSI R.** Ecclesiának hűseges Lelki Pálztorának, Magyar nyelven ki-bocsátott, *Lelki Bölcseségre TANITO OSKOLA* nevű idvesteiges Munkájának meg-ékeztésére iratott örvendező *Rithmusok*.

I.

A' kerek Eg alatt nincsen bölcsébb Halász Annál, ki Lelkeket s' nem halakat horgász. Az Ecclesiában nem hszontalan váz, Ki fok fűép könyveket böltsen meg-magyaráz.

II.

Valójában igaz Tálentomos szolga, A' ki ő Giráját el nem ássa, drága Jutalom követi s' jól lesz annak dolga, Paradicsom kertben zöldellik ő ága.

III. Szen-

III.

Szenvedésid után Tiszteletes Férfi,
Bóldog vagy, hogy szabad Lelkeket téríteni,
Nyelveddel s' pennáddal szépen tanítani,
A' szép ajándékkal hafznofon szolgálni.

IV.

Nagy bölcsefeg benned, hogy Isté fámára,
Sok lelket térítefz, idveffeg utára
Tanítasz, e' kis könyv jó bizonyfag arra,
Kit mostan bocsátasz a' Magyar világra.

V.

Dicséretes dolog, noha nem disputálfsz,
De a' bünösöknek ezzel többet hafználfsz,
Igaz meg-Téréfrül hogy *practice tractálfsz*,
Ilyen drága Munkát, hidgyed hogy meg nem bánfsz.

VI.

Dicsőffeg Istennek hogy az ő Tanúi,
Kiknek feketében kelle profétálni,
Immár kezdettenek szépen zengedezni,
Söt mint egy halálból fel-elevenedni.

VII.

Eörvendez a' lelkem ennyi fok Jáj után,
Melly Magyar Sionon bé-telék szaporán,
Hogy Isten támaztott illy Tanúkat nyilván,
Kik az Igafszágot főzólnák s' írának valván.

VIII. Ból-

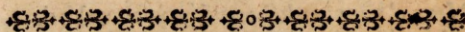
VIII.

Bóldog vagy, de léfzefz ennél-is bóldogabb,
A' mennyei karban Márttyrokkal vigabb,
Mert ott vitézfeggel ha kívánatosfabb,
Hol a' Várfokon van Ember, leg hafznosfabb,

IX.

Isten te szolgádat töbre-is segéllyed,
Drága ajándékot nagyobra nevellyed,
Buzgófag tűzével Lelkét melegitsed,
Magyar keresztyénfeg ezt igen becsüllyed.

KÖLESERI SAMUEL;
Debr. Eccl. L. P. által.

Tiszteletes CSÚZI CSEH JAKAB U-
ramnak a' meg-téréfről irt könyvecskéjé-
nek meg-ékesítélere valo Magyar
rythmusok.

I.

Melly főzükséges légyen az igaz meg-térés;
Az Isten könyvében vagyon errül intés:
E' könyvetskében-is nagy főzép elmélkedés,
Bünös nép elötted ne légyen e' képzés.

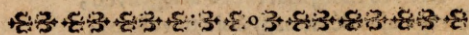
II.

CSÚZI JAKAB Uram, Christus *Confessor*,
Látta a' meg-térés melly drága jó vólna,
Hogy Isten a' nélkül fenki nem láthatna,
S' Azért irattatott tőle ez *Oskola.*

III.

Valófága, módgya, vége és szép hafzna,
Poenitencianak mind meg-van itt írva,
Csak ki magát benne hiven gyakorollya,
Meg-láttya mint hafznál néki az *Oskola*.

IRTA KABAI GELLERT, D.L.P.

I.

KÉvánod-é ember meg-térô lélekkel,
Hogy *Christus* e' földön meg-foghaſſad
hittel?

Nézz e' könyvetskében világos fzemekkel,
S' bé-telik a' *lelked Christus* kegyelmével.

II.

Ha nem tudtad eddig mi légyen meg-térni,
Ne fájnállyad ebből kérlek meg-tanúlni,
Mert annak szép rendit innen fogod tudni,
Ha nem neheztelled *lélekben* épülni.

III.

Jót kívány azonban ennek *Auſtorának*,
Hadd épittse romlott-falait Sionnak,
Légyen ofzlop gyanánt a' tántorodtaknak,
Az után lakója fényes menyörfágnak.

Ezen szép munkának tudós írójának
tiszteſségére, írá ſietſéggel

FELVINCZI SANDOR, D.E.L.P.

Lelk.

Lelki Bolcsefégre

TANITO OSKOLA.

I. RESZ.

A' *Meg-térésnek* mivoltáról
és részeiről.

I. **K**ERDES. *Micsoda az igaz Meg-térés?*

FELELET. Az igaz *Meg-térés* a' kegyelemnek olly munkája, mellyel a' bűnös ember minden bűneit meg-utálván s' el-hagyván, Istenéhez meg-tér, és a' meg-téréshez illendő gyümölcsöket terem. Nevezetik *penitentia tartásnak-is*, Csel. 26. §. 20.

2. **KERD.** *Miért térszed hozzá ezt, IGAZ meg-térés?*

FEL. Mert nagyon hamis, gonosz, veszedelmes meg-térés. Tudni- illik:

I. *Midőn valaki* Istenét meg-utálván s' el-hagyván, a' bűnre tér, igaz kerefsztyénſégét meg-tagadván, *Sidová, Töröké*, avagy *Arianusſa* léfzen, avagy más *Eretnekſégre* vetemedik, és ekképpen a' *bolondſágra* tér, Solt. 85. §. 9.

A

II. Mi-

II. *Midön valaki egygyik bünének gyakorlását el-hadgya s' más bünnek cselekedetire tér. Példának okáért: a' ki a' vesztegetéből főlvénnyé léfzen; a' tolvajkodást el-hadgya s' paráznává léfzen.*

III. *Midön ember maga nem tér-meg a' büntől, hanem a' bün tér-el ő töle: az az: midön ember még örömeft nem hadná-el a' bünt, de a' bün el-hadgyá ő-tet. Péld. okáért, midön a' rés;eges ember a' rés;ekeskedést el-hadgya, mert a' bor itatra való kívánság ő benne természet szerint fogydógál: a' parázna el-unnya s' el-hadgya a' parázna életet, mert meg-vénhedett, és a' bűja kívánságnak lángalló tüze benne el-alutt: a' ves;ekedő ember csendeffé léfzen, mert valamely tagjában bennafágot szenvedett.*

III. *Midön valaki fok gonofzt útál s' el-is távoztat, de egy régi szerelmes, meg-fzokott bünetől nem akar meg-válni. Péld. ok. A' ki útállja s' el-is távoztattya a' fiztkozódást, hamis effküvést, reszgefséget, gyilkosságot, lopást; azomban a' paráznafágot nem akarja el-hadni. Ezen képpen Hérode becsüllü vala Keresztelő János, és őte örömeft*

örömeft halgatván sok dolgot cselekefzik vala, de az Herodiással ugyan éktele-nül éle. Márk. 6. §. 17-20.

3. KERD. *Miért nevezed a' Meg-térést kegyelem munkájának?*

FEL. Mert a' meg-térés nem a' romlott természetnek (melly szerint min-nyáján haragnak fiai vagyunk, és a' jó-nak csak meg-gondolására-is magunktol alkalmatlanok) hanem az Istennek nekünk ajándékozott kegyelmének munkája. *Isten az a' ki azt cselekefzi bennetek, mind hog y akarjátok, s' mind hog yágbez vigyétek a' jót, az ő ingyen való jó kedvéből, Phil. 2. §. 13.*

4. KERD. *Meltyek a' meg-téréshez illendő gyümölcsök?*

FEL. Azok a' jófágos cselekedetek, mellyek az igazságnak termő fáján nevelkednek. Ugy-mint: Esa. 61. §. 3.

1. Az Isten igéjének idvefféges halgatása s' bé-vétele. *A' ki Isten-től vagyon halgattya az Istennek igéjét, Ján. 8. §.*

47. *Igy a' Beroabéli Sidók nagy szerénységgel bé-vöröek az Istennek beszédét: a' Theffaloncabéli Pogányok-is az Isten felől való beszédet bé-vörvén fogadták azt, nem úgy mint embereknek beszédét, hanem (miképpen bizonnal az) mint Istennek beszédét.* Csel. 17. 11.

beszéddet, 1. Tbess. 2. §. 13.

2. *A Sacramentumokkal való élés, t. i. a' Szent Kereszttségnek egyfzer való vétele, mellyel ember az Istennek Anyaszent-egyházának látható tárfaságában bé-fámláltatik: és az Urnak Vacsorájának jó készülettel igaz hittel való vétele, mellyel az Isten Anyaszentegyházában való lelki idvefféges tápláltatások meg-erősíttetik az híveknek.*

3. *A segítségünk nélkül szükölködő Atyánk - fiainak szeretéből fármazott segítsége. Apostoli intés ez: Mig idonk vag yon teg yünk jól mindenekkel, leg főképpen pedig a' hitnek cseledírvél tudniillik, a' kikkel egy Istenünk, egy hitünk, egy keresztfeünk, egy vallásunk és vallásbéli tisztetünk vagyon, Gal. 6. 10.*

4. *A' buzgóságos imádság, könyörgés. Az Isten előtt kedves könyörgésben pedig így viseli a' könyörgő ember magát:*

1. *Minek előtte könyörgene, az Istennek véghetetlen méltóságát meg-gondolván maga méltatlanságát jelengető fiui felelemmel retteg Isten előtt, tudván hogy a' könyörgés amaz nagy és rettenetes Istennel való beszélgetés.*

Dan. 9.
§. 4.

II. Sok és meg-számlálhatatlan fogyatkozása

kozását, Isten ellen tufakodó büneinek terhét nyögve s' gyötrődve érzi; melyeknek érzése mint egy hegyes ösztön az ő el-lankatt és elnyomorodott szívét fel-ferkentí, hogy azoktól való fel-szabadulááért buzgovan fohászkodgyék Istenhez, Dan. 9. §. 7.

III. *Magát igen meg-alázza, és szívének kívánságát ki-öntvén az Ur előtt, azoknak megnyeréséhez való buzgóságát ki-jelenti. a' mellyek nélkül sükölködik; s' Lelke mint az szárazság miatt el-epedett föld szomjuboza az Istennek segítő erejét, Solt. 143. §. 6.*

IV. *Kívánságát Isten előtt meg-jelentvén nem kételkedik annak megnyerése felől: mert el-hízi hogy Isten immár ő néki az ő Fiát a' Jesus Christust, és annak érdeme által büneinek bocsánattát adta, mi módon nem adna Rom. 8. 32. tehát az ő Fává néki mindeneket? Azon hittel meg-fogja Istennek sok rendbéli drágalatos ígérteit a' meg-halgtás felől. Valamit imádkozástokban kérendetek, bidgyétek hogy el-veszítetek, Mark. 11. 24. Ez az Istennel való bizodalunk, hogy ő, valamit kérünk az ő akarattya szerint, meg-halgt, 1. Ján. 5. 14.*

V. Nem csügged-meg a' könyörgésben,

A 3

2Theff. ben, hanem *szüntelen imádkozik*, és ha
5. 17. *színtén Isten láttatik is a' meghalgatás-*
ban kéfedelmezni, mind-azáltal bekef-
seges türeffel s' bizodalommal várja az
Urnak jövoltát.

5. *Kinek kinek Istétől reá bízott szab-*
dos és tisztességes hivatalyában való tö-
kéletes el-járas, és azokban való olly

Csel.
24. 17. *maga gyakorlása embernek, hogy bot-*
ránkozás nélkül való lelki-ismérete leg yen
mind Isten előtt s' mind emberek előtt. Er-
re int sz. Pál: *Minden ember a' mely hiva-*

1 Cor. 7.
20. 24. *talban hivatlatott, abban maradjon meg*
Isten előtt, az az: minden ember a' mely
hivatalbá Istentől állitattott, azzal meg-
elégedgyék, más életnek nemére nyug-
haratlanul, vakmerőségéből, maga hit-
segből, ne vágyakodgyék; hanem ab-
ban hiven, csendes elmével, Isteneffen,
kegyessén, forgolódgyék, tudván hogy
Isten előtt vagyok a' mi életünk, és ő
Fellege vigyáz mi reánk. Szent Dávid
arra kötelezte magát Isten előtt, hogy
bé-ülven királyi székiben, tökéletes-
sén fog járni hivatalyában. Így szól
azért: Bolcseséggel járok a' tökéletes úton,
midőn én hozzáam jövőndesz, (az az, en-
gemet királyi méltóságomban, melyet
igértél, bé-állitandá;) Járok az én szí-

ven-

vennek tökéletességében az én házamban:
Nem követek gonosz dolgot, a' gonosz té-
vőknek cselekedeteket gyűlölöm, és azok az
én barátim nem léznek, Solt. 101. 1. 2.
3. Ezek a' meg-téréshez illendő gyü-
mölcök, mellyek csak egyedül a' meg-
tért hivekben, s' nem másokban, talál-
tatnak.

5. KERD. *Hány részekből áll ember-*
nek Istenhez való igaz meg-térése?

FELEL. Kettőből: Az ő ember-
nek meg-öldökléséből, és az új ember-
nek meg-elevenítettetéséből. *Le kell vet-*
kezni amaz régi élet szerint való ő embert,
melly meg-vész a' csalárd gonosz kívánsá-
gok miatt. Es fel- kell öltöznötök amaz új
embert, melly Isten szerint teremtetett az
igasságra, és az valóságos szent életre,
Ephes. 4. 22. 24. Lád Coloff. 3. 1. 9. 10.

6. KERD. *Micsoda az ő ember?*

FELEL. A' bűnben esett Ádám-túl,
minden emberekre el-terjedett bűn
miatt, meg-romlott, meg-veszteget-
tetett és a' vétkezésre hajlandó ember-
nek természet: melly a' Szent Írásban
bűn testének, halál testének, és csak ma-
gánosan *testnek* neveztetik, Rom. 6.
1. 6. és 7. 1. 24. Ján. 3. 6. Gal. 5. 1. 17.

7. KERD. *Micsoda az új ember?*

A4

FEL.

F E L E L. Az Isten kegyelme által elméjében és akaratyában meg-ujjult, és az Isten képeire fel-épült embernek természetű: mely a Szent Írásban *belső embernek, szívben el-rejtett embernek és léleknek*-is mondatik, Rom. 7. 22. 1. Petr. 3. 4. Ján. 3. 4. 6.

8. K E R D. *Hány dolgokban áll az ő embernek meg-öldöklése?*

F E L. Háromban.

I. Hogy Istennek a' mi bűneink miatt lett méltatlan és hálá-adatlá megbíntódásán, igazán, valóságosan és szívesen bánkodgyunk. *Tenéked csak te-néked vétkeztem és gonoszságot cselekedtem a' te szemeid előtt (mellyeket meg-ismérek) hogy igaznak ítélteffel a' te beszédidben, és tiszta légmikor ítélsz.* Mint ha mondaná *Dávid*: Hogy azokat a' gonoszságokat és czégéres vétkeket, melyeket az emberektől el-rejthetek vala, a' te szentséges tekintéged előtt cselekedtem, és azokkal a' te jó kedvedet hálá-adatlanul s' vak-merő-képpen megbántottam, azon szívem szerint bánkodom. Ez valóban *az Isten szerint való bánat*, mely *idvességre való pœnitenciát szerez.* Illyen vala *Péter Apostolban*, midőn bűneit meg-ismérvén, nagy kefer-

Solt. 51.
7. 10.

1 Cor. 7.
7. 10.

keferveffen síra, Luk. 22. 4. 62.

II. Hogy a' bűnőket tőkélletes gyűlöléssel utálljuk. *Gyűlölyétek a' gonoszat. Iszonyodjatok a' gonosztól*, Solt. 97. 4. 10. Amos. 5. 15. Rom. 12. 4. 9.

III. Hogy a' bűnőket minden szorgalmatosfággal el-kerüllyük, el-távoztassuk, és azoknak még csak alkalmaztatul-is ugyan el-fussunk: miképpen *Joséf a' Potifár bujja felelegétül paráznaságra kényszerítettven, erőszakkal kezeiből ki-rángatá magát, és ott hagyván Terét. rubáját el-futa.* Ide valók ezek: *Ha-39. 12. jolly-el, távozzál-el a' gonosztól. Fussatok Görö-a' bárványimáddástól, paráznaságtól, &c. gül: Solt. 34. 15. és, 37. 27. 1 Cor. 6. 18. és, 7. 10. 4. 14. 10. 4. 14.*

9. K E R D. *Hány dolgokban áll az Ujembernek meg-elevenítése?*

F E L. Háromban:

I. Hogy Istenben a' Jესus Christus által örüllünk, érezvén szívünkben bűneinknek bocsánattját. *Add-meg én-nékem Istenem a' te idvezítésednek örömet*, Solt. 51. 4. 14. Rom. 5. 4. 1.

II. Hogy az Isten dicsőfféges s' lelkünk idvességre tartozó minden jókat tiszta szeretettel kedvellyünk. *Szeressétek a' jót. Ragaszkodjatok a' jóhoz.*

Dávid

Amos.
5. 15.
Rom.
12. 9.

Dávid erre példa: Uram, *a' te törvényed nekem minden gyönyörűségem*, Solt. 119. *Ű. 174.* Szent Pál-is: *Gyönyörködöm az Isten törvényében a' belső ember szerint*, Rom. 7. *Ű. 22.*

III. Hogy tellyes életünket az Istennek kívánlaga szerint, minden jó cselekedetekben igyekezzük gyakorolni. *Allassátok magatokat Istennek mint az halálból meg-elevenítettetek, és a' ti tagaitokat igazságnak fegyvere gyanánt Istennek.* az az: Csak egyedül Istennek kívánlagira figyelmezzetek; az ő parancsolatinak mind fogadására, mind el-követésére legyetek olyly kétfek, hogy minden tagaitokat az ő szolgálattya szenteljétek; holott már a' Christus által, előbbeni gonosz életetek meg-ujjított, mellynek cselekedeti-is szükséges hogy ujjak legyenek, Rom. 6. 13.

II. R E S Z.

Az igaz meg-térésnek különb-külömb-féle voltáról.

I. **K**ERD. *Hány-féle az igaz meg-térés?*

FEL. Két-féle: Leg első és Második.

2. K.

2. K. *Mitsoda a' Leg első Meg-térés?*

FEL. Mellyel valaki el-hagyván a' pogányfagot, avagy Sidófagot, Törökséget; avagy valamelly Eretnekfagot és hamis vallást, igaz vallású keresztyénné léfzen, és elébbeni hitetlenségét s' eretnekfagét meg-utalván, akkori bűneinek undokfagát meg-ismérvén, fizes kegyes életre tér, és abban gyakorollya magát.

3. K. *Mitsoda a' második meg-térés?*

FEL. Mellyel az egyfzer meg-tért keresztyén ember, az ő meg-téréset félben nem szakasztja, hanem mind végiglen áthatatosan gyakorollya.

4. K. *Hány-féle ismét e' második meg-térés?*

FEL. Két-féle: Rend-szerint és Rend kívül való.

5. K. *ERD. Mellyik a' Rend-szerint-való meg-térés?*

FEL. Mellyel a' keresztyén ember minden napon Istennek fizives poenitentiát tart, mivel hogy minden napis vétkezik. *Sok dolgokban el-esünk minnyáján*, Jak. 3. *Ű. 2.* *Nincsen senki a' ki nem vétkeznék*, 1. Kir. 8. *Ű. 46.* Azért minden nap kell mondanunk: *Bocsásd meg a' mi vétkeinket*, Matth. 6. *Ű. 12.*

Min-

Minden nap vétkeszel ember, t ebát minden nap tarcs pœnitentiát. Chrysoſtomus de Pœnit. homil. 3.

6. KERD. *Mellyik a' Red-kivûl való meg-térés?*

FEL. AZ, midõn a' keresztyén ember avagy erõtelenſégbûl avagy el ſzánt ſzándék bûl, tudva vagy tudatlanul, igen útálatos, nagy, lelke - iſmérétit igen meg-ſértõ s' másokat is meg-botránkoztató czégéres bûnben efik, és az Iſtennek kegyelmes ereje által abbul iſmét fel-kel. Illyen pœnitenciát tarta *Dávid* az õ paráznafága és gyilkoflága után; *Péter* Apoſtal-is Chriſtus Urunk meg-tagadáſa után, 2. Sam. 12. ʒ. 13. Matth. 26. ʒ. 75.

7. KERD. *Kicsodák köteleſſek a' meg-téréſre?*

FEL. Minden rendbéli emberek: akar *Lelkes* és még ujjonnan nem ſzületett, akar *Lelki* és már ujjonnan ſzületett emberek legyenek.

8. KERD. *A' Lelkes embernek miért ſzükséges a' meg-térés?*

FEL. Mert ſzükséges hogy a' bûnök miatt meg-mockoltatott Iſtennek képe õ benne meg-ujjulyon és fel-ékeſtetteſſek a' bûnöknek el-hagyáſa által

Le kell

Le-kell vetkeznetek amaz régi élet ſzerént való õ embert, melly meg-wész a' csalárd gonofz kívánságok miatt. Es fel kell öltöz-nõtök amaz új embert, melly Iſten ſzerint teremtetett az igazſágra és a' valóſágos ſzent életre, Ephes. 4. v. 22. 24.

9. KERD. *Sokan a' Lelkes emberek közül (még a' pogányok között-is) találatnak csendes, tiſzteſſéges életü embe-
rek, kik az irtóztató bûnök-tûl (ugy-mint, paráznafágtul, gyilkofágtul, réſegſég-tûl, tolvajláſtul, trágárfágtul, hamis el-küvéſtûl, ſzitkozodáſtul, átkozodáſtul, &c.) magokat meg-tartoztattyák; ez il-
lyeténeknek ſükségeſe a' meg-térés?*

FELEJ. Igen-is ſzükséges. Mert a' külsõ tiſzteſſéges élet, a' belsõ lelki élet nélkül, (melly hit által léſzen, és a' meg-térésben magát ki mutatya) nem egyéb hanem csak fényeskedõ bûn: holott *valami hitbõl nincsen bûn az*, Rom. 14. v. 23. A' Pharifeusok a' külsõ tiſzteſſégre nézve, igaz és ártatlan emberek-nék láttattanak, mind-az-által Chriſtus Urunk így ítél felõlük: *Ha a' ti igazſágtok ſellyebb nem bõvölködendik az irás tudók és a' Pharifeusok igazſágánál, ſemmi-képpen nem mehettek-bé az Iſtennek orſzágában*, Matth. 5. ʒ. 19, 20.

B

10. K.

10. KERD. Az ujjonnan született embereknek miért szükséges a' meg-térés?

FEL. Mert o' benne is az újjá nem született réf; re nézve fok titkos és el-rejtezett bűnöknek utálatossági lap-panganak, melyeket a' meg-térés által fűlkéges meg-öldöklenni: és ok-is gyakorta hol kisebb, hol nagyobb bűnökben el-esnek, melyekből hogy a' minden napi meg-térés által fel-keljenek, fűlkéges. Ki-mondhatná azt: tiszta az én szívem, tiszta vag yok az én bünnemtől? Péld. 20. §. 9. Ha azt mondgyuk, hogy nincsen bűn mi bennünk, magunkat meg-csallyuk és igazság mi bennünk nincsen, 1. Jan. 1. §. 8. Kitsoda tudgy a' vétkeket? az én titkos büneimtől Uram tisztíts-meg engemet, Solt. 19. §. 13.

III. R E S Z.

Az igaz meg-térésnek szerző okáról.

1. KERD. Kitsoda a' meg-térésnek szerző oka?

FEL. Az Isten. Az o' Felfegete: Es adok tinéktek új szívet és új lelket adok ti belétek: és el-vésem a' kö-sívet a' ti testetekből, és adok tinéktek bus-szívet. Es az én lelkemet adom ti belétek, és cse-

és cselekezzem hogy az én parancsolatimban járjatok, és az én ítéletimet meg-örizzétek és meg-cselekedgyétek azokat, Ezech. 36. §. 26, 27. Isten adgya embernek a' meg-térést és bűnöknek bocsánatját. Ezért mondgyák a' Sidók: Téríts-meg Uram minket te hozzád, és meg-térünk, Jerem. firalm. 5. §. 21.

Csel. 5.
§. 31.
2 Tim.
2. 25.

2. KERD. Maga természetű erejéből meg-térhet-e ember Istenhez?

FEL. Semmi-képpen nem: Mert ember az o' meg-térése előtt, újjá születetlen állapottyában, a' bűnben meghólt, Eph. 2. §. 1. Coloff. 2. §. 13. Matth. 8. §. 22. A' mint azért a' holt embernek nincsen o' magában ereje's tehetsége arra, hogy meg-elevenedgyék's fel-keljen, így a' bűnben meghólt embernek nincsen ereje's tehetsege arra, hogy Istenhez meg-térjen.

3. KERD. Miért parancsolja tehát Isten embernek hogy meg-térjen?

FEL. I. Mert noha annak cselekedetire alkalmatlan ember magatúl, mindazáltal ugyan tartozik véle: mert az Isten olyan tökéletes jószágban 's igazságban teremtetve volt az embert, melyben az Istennek kívánságát meg-cselekedheti vala. A' mit azért Isten akkor

Préd. 7.
§. 29.

adott volt embernek, most-is méltán meg-kivánhattya tőle.

II. Mert az újjá született emberekben, kikben Isten immár a' jót el-kezdette, a' parancsolatok mint egy öf, tön gyanánt vannak, ugyan azon jóknak tovább való gyakorlására.

III. Mert az újjá még nem született emberek, a' parancsolatokból meg-értik tiszteteket, mit kellene cselekedniük; és gyakorta azokkal a' parancsolatokkal Isten egyben-csatollya az ő kegyelmes munkálkodását, és azok által mint eszközök által téríti-meg az embert.

IV. Mert noha ember Istennek kegyelmes segedelme nélkül magát meg nem térítheti, mindazáltal midőn Iste az embernek lelki símeinek vaklágát meg-világosíttya, kő szívének keménységét meg-lágyíttya, vízfa fordúlt indulatinak rendeletlenységét a' törvénynek kívánfágához egyengeti, ugyan akkor mindgyárt ember Istenhez meg-tér, az az, elébbeni büneit meg-isméri, azokon bánkodik, azoknak ellene mond, magát új engedelmessegre adgya; értelmében, akarattyában, indulatiban, sőt egész életében meg-jobbúl: *egy szóval*, a' gonosztól el-hajol és a' jóra for-

rafordúl. Ezeket tulajdon-képpen az ember cselekefzi, az ő benne lakozó kegyelem által. Azért fjölligy a' megtérő ember: *Uram téríts-meg és meg-térrek*, Jerem. 31. ʒ. 18. Ide való amaz-is: *Uram cselekedd bennem a' mit parancsolsz, parancsold a' mit akar sz, és nem leszen bafszontalan bennem a' mit parancsol sz.*

August
in Cö-
fess.

4. KERD. *Mitsoda eszközök által munkálódgya Isten emberben a' meg-térést?*

FEL. Rend-fzerint a' Törvénynek és Evangéliomnak prédikáltatása által.

5. KER. *Miképpen szolgál a' Törvény az embernek meg-téréseben?*

FEL. I. A' törvény által ismérheti-meg ember hogy ő bünös légyen, Ró. 3. ʒ. 20. és, 7. ʒ. 7. Ugyan-is, azért jött-bé a' törvény hogy a' bün meg-nevelkednék, az az: hogy a' bün a' törvény által bővebben ki-tetzzenék és ki-nyilatkoznék, Rom. 5. ʒ. 20.

II. A' törvény az embert vádollya 's lelke-isméretiben meg-gyözi arról, hogy ő az ő bünei miatt az Istennek haragjában 's átkában vagyon, és méltó az örök kárhozatra Sz. Pál mondgya: *En a' törvény által meg-hóltam*, az az: a' törvény által tanúltam-meg hogy halálra 's örök kárhozatra méltó vagyok. Rom. 7. 9, 10. B 3. III.

III. Meg-rettentvén embert ekkép-
pen a' törvény, maga erejében való bi-
zakodását el-rontya, maga igazsága fe-
lől kétségeffé teszi; az Istennek a' J E-
s u s Christusban való idvezítő kegyel-
mének buzgó kívánsára fel-gerjeszti, és
utat nyitván, a' Közben-járó Christus
Jesushoz vezérli. Azért írói így ember:
Kivánom hogy találta'ssam a' Christus-
ban! mert nincs nekem igazságom melly a'
törvényből volna, hanem melly a' Chri-
stusban való hit által vagyon, az az, Isten-
től való igazságom hit által, Phil. 3. 9.
Ide való ez-is: A' törvény minékünk a'
Christusra vezérő mesterünk, Gal. 3. 24.
A' törvény azért néminémű - képpen
el-kétfajti embert a' meg-téiésre.

6. KERD. Miképpen szolgál az Evan-
géliom az embernek meg-térésében?

FELEL. I. Az Evangéliom té-
fj-fel a' meg-térésre kötelező Parán-
csolatot, és az embert a' meg-térésre hi-
vogattya. Térjete meg, mert el-közelített
az Istennek országa: Teremtsetek peni-
tenciához illendő gyümölcsöt, Máth. 3. 9.
2. 8. és, 4. 17. Márk. 1. 15. Cse-
lek. 2. 12. 38.

II. Az Evangéliom édesfűgyes igére-
tekkel vigasztallya embert, hogy bűnei
miatt

miatt ne essék kétségben. *Elek én, azt
mondgya az Ur Isten; nem akarom a' bi-
tetlen balálát, hanem hogy a' bitetlen ki-
térjen az ő útaról és éljen,* Ezech. 33. 9.
11. és, 18. 32. Azt mondgya az Ur:
*Ha a' ti bűneitek olyanok volnának mint
a' veres festék, fejérek lesznek mint a' hó,*
Esa. 1. 9. 18. *Főjjetek én hozzám min-
nyájan, kik meg-fáradtatok és meg-ter-
helteztetek (a' ti sok bűneitekkel) és én
meg-nyugotlak titeket,* Matth. 11. 28.
*Bizáljiam, (leányom) meg-bocsáttat-
ranak néked a' te bűneid,* Matth. 9. 2.

III. Az Evangéliom újjal mutatya,
ki légyen az, a' ki embert fel-fabaditsa
bűneiből, s azoknak undokágától meg
tisztítsa; tudni-illik, egyedül a' Köz-
ben-járó Isten-Ember J E s u s Christus,
a' kit midőn bünt nem tudna, Isten törv-
énné, az az: bűnért való áldozattá,
hogy mi lennénk Isten igazsága ő benne.
2 Corinth. 5. 21. Imé ez (a' Chri-
stus) az Istennek amaz báránya, ki el-vé-
szte' világnak bűnét, Ján. 1. 29. En-
nek a' J esus Christusnak vére tisztít meg
minket minden bűnünkől, 1 Ján. 1. 7.

IV. Az Evangéliom, mint Istentől
arra rendeltetett esköz, nemzi mi ben-
nünk az Hitet; mellyel a' J esus Chri-
stus,

Rom.
2. 25.Rom.
4. 11.

stult, (*kit az Isten rendelt engesztelő áldozatul, az ő véreben való hitnek általa, az előbbeni bűnöknek meg-bocsátásában való igazságának meg-mutatására*) és az ő igazságát, mely minékünk tulajdonnítatik, meg-fogjuk és hozzánk kapcsoljuk. Világos bizonyfág erre szent Pál, ki így szól: *A' Christusnak Evangelioma, Istennek hatalma, minden hívőnek idvességére*, Rom. 1. 5. 16. Himet: *A' hit a' hallásból vagyon, a' hallás pedig az Istennek igéje által*, Rom. 10. 17. Ide való ez-is, hogy a' pogányok halván az Evangéliomnak beszédet, bittének, Cselek. 15. 5. 7. Mellyhez képezt az Evangéliom Hitnek beszédének mondatik, Rom. 10. 5. 8.

IV. R E S Z.

Az igaz meg-téréstnek Indító okairól.

I. **K** E R D. *Mitsoda dolgok indíthatják embert a' meg-térésre?*

F E L E L. Ime' következendők:

I. INDITÓ OK.

Az Istenhez való igaz meg-térésre indíthatja embert az Istennek parancsolattya: Mert Isten parancsolta, hogy a' bűnökkel foglalkoztatás és szerelmét elhagy-

hagyván ő hozzá meg-térjünk. *Azt mondgya az Ur: Térjete meg én hozzám tellyes ti szívetek szerint*, Joel. 2. 5. 12. *Mosdgyatok meg, tisztuljatok meg; szűnyetek meg a' gonoszoknak cselekedetétől. Tanuljatok jól cselekedni, igyekezzetek az igazságra*. Efa. 1. 5. 16, 17. *Keresd fel a' Bibliában rendel*, Péld. 1. 5. 24. *Jerem. 25. 5. 4, 5. és 35. 5. 15. Ezech. 18. 5. 30, 31, 32. és 33. 5. 11. Hof. 12. 5. 6. és 14. 5. 2. Zach. 1. 5. 3. Malak. 3. 5. 7. Máth. 3. 5. 2. 8. és 4. 5. 17. és 9. 5. 13. és 11. 5. 28. Márk. 1. 5. 15. Ján. 5. 5. 14. Cselek. 3. 5. 19. és 17. 5. 30. 2 Cor. 5. 5. 20. 1 Petr. 3. 5. 9. Jelen. 2. 5. 5. és 3. 5. 19. &c.*

II. INDITÓ OK.

Az Istenhez való igaz meg-térést indít és serkent ennek meg-gondolása: Mert a' meg-térés egyátalnyában szükséges az idvességre, és sok mind ideig tartó's mind örökké való gonoszoknak elkerülésére. Törvissé és török vannak a' gonoszoknak útában, Péld. 22. 5. 5. *Ha meg nem tértek minnyájam el-veszték*, Luc. 13. 5. 3. 5. *A' sient élet nélkül senki az Urat nem lát bhattya*, Sidók. 12. 5. 14. *A' kemény és meg-térhetetlen szívű ember,*
gyújt

gyíjt magának haragot az haragnak napjára, és az Istennek igaz itéletinek megjelenésének napjára, Rom. 2. 5. Láld-meg: Törv. sum. 32. 35. Solt. 34. 17. Ezech. 18. 5. 8-13. Amos 4. rész. e-gézfien, és 5. 5. 6. és 9. 5. 8.

III. INDITÓ OK.

Az Istenhez való igaz meg-térése fel-indít ez: *Mert a' meg-téréfnek fok gyönyörűséges hasznai és drágalatos gyümölcsei vannak; mind Istenre, mind a' szent Angyalokra, s mind magára a' meg-térő bűnös emberre nézve.*

2. K E R D. *Mitsoda szép gyümölcsei vannak a' meg-téréfnek, Istenre nézve?*

F E L. Imezek. I. A' bűnös embertől el-idegenedett, és jó kedvére nézve el-távozott Isten, emberhez közelit és véle lakozik, Solt. 51. 19. Elai. 57. 15. és 66. 2.

II. Az Isten akkor gyakorolhattya az ő irgalmasságát, mely által az ő dicsőisége fel-magasztaltatik. *Hadgya-el a' gonosz ember az ő utát és az álnok férfit az ő gondolatit, és térjen az Urhoz, és könyörül rajta. Mert igen irgalmas és kegyelmes a' ti Uratok Istenek, el nem fordítja orcáját tőletek, ha ő hozzá meg-térendetek, Elai. 55. 7. 2 Chron. 30. 9. Jerem. 3. 12.*

III.

III. Az Isten, ki a' penitentia tartatlan embereknek gonoszságokon bándik (a) *bűsül* (b) *kesereg* (c) *haragra gerjed* (d) *böszönködik* (e) és ugyan meg-fárad (f); a' meg-térő bűnösöknek meg-térésen örül, (g) *örvend* (h) *örvend, gyönyörködik* (i) és telyleffeggel meg-nyugszik. (k)

(a) Te-remt. 6. 5. 6. (b) Hof 5. 10. (c) Sol. 78. 40. (d) Habak. 3. 5. 8. (e) Jerem. 32. 5. 37. (f) Elai. 43. 5. 24. Malak. 2. 5. 17. (g) Elai. 62. 5. 5. (h) Törv. sum. 30. 5. 9. (i) Sophon. 3. 5. 17. (k) Ezech. 16. 5. 42.

3. K E R D. *A' szent Angyalokra nézve mitsoda haszna vagyon a' meg-téréfnek?*

F E L. Ez, mert az Istennek Angyali menyben örvendeznek a' meg-térő bűnösöknek meg-térésén, Luc. 15. 10.

4. K E R D. *Miért?* F E L. Sok okokra nézve.

Elsőzár: Mert ez által az Istennek akarattya megyen végben, Ezech. 33. 11. Solt. 103. 20.

II. *Mert* ők ekképpen szolgálhatnak a' hiveknek javára, Sid. 1. 14.

III. *Mert* ekképpen vehetik-el az örök életet a' hivek, és az Angyaloknak társaságában bémennék, Máth. 22. 30. Sidók. 12. 14.

IV. *Mert* a' Christus érdemében ekkép-

képpen részeshülhetnek a' hivek, Rom. 13. ý. 14.

V. *Mert az őrdög országa ez által romol hathatós-képpen, 1 Ján. 3. 8.*

VI. *Mert ekképpen távoztathattya-el ember mind az ideig tartó's mind az örökké való büntetést, Luk. 13. 3, 5.*

5. KERD. *Mitsoda bafznai vannak az igaz meg-térésnek, magára a' meg-térő bűnökre nézve?*

FELEL. I. *Mert a' meg-térők vé-fzik -el Istentől bűnök bocsánattyát, Jerem. 36. 3. Cselek. 3. 19.*

II. *Meg-igazittatnak az Istennek itélő széki előtt, Luc. 18. 13, 14.*

III. *A' Szent Léleknek ajándékival fel-ékesíttetnek, Cselek. 2. 38.*

IV. *Istenhez nyújtott könyörgések-ben meg-halgattatnak, Ján. 9. 31.*

V. *Mert a' meg-téréinek végén va-gyon az örök élet, Ezech. 33. v. 11. Rom. 6. 22.*

V. RESZ.

A' meg-térésnek Akadályairól.

KERD. *Mitsoda Akadályok kés-leltetik's gátolják-meg embert g ya-korta a' meg-térésben?* FELEL. Igen számosflak azok. I. AKA-

I. AKADALY.

Igy ezelősködnék némellyek: Ha Isten engemet az örök életnek bírására el-választott és el-rendelt, meczczek a' meg-téréssel?

FEL. A' kiket Isten el-választott azért választotta-el, hogy lennének *szentek és fedhetetlenek ő előtte a' szeretetenben:* (a) hogy bősfeges gyümölcsöt teremtené-
(a) Eph 1. 4.
(b) Ján 1. 16.
(c) Eph 2. 10.
(d) 1. Pet. 1. 2.
(e) Col. 3. 12.
(f) 1. Theffal. 4. 7.

II. AKADALY.

Elég embernek az Isten kegyelme: mert valaki hiszen a' Jésus Christusban, id-vezül, 2 Cor. 12. 9. Ján. 3. 16. Cselek. 16. v. 31. Mire való tehát a' meg-térés?

FEL. I. Az Istennek bennünk la-kozó kegyelme, nem rekeszti-ki a' meg-térést, hanem inkább neveli naponként.

II. *A' kik Istennek's Istenben hisz-
nek,*

C

nek, szükfegyes hogy azok igyekezzenek jó cselekedetekkel elől-járni, mellyek tisztességeffek és embereknek hasznosflak : mert minden fa az ő tulajdon gyümölcseről ísmértetik meg, Tit. 3. 8. Máth. 12. 33. Luk. 6. 44.

III. A' hittelt edgyben-köttetett a' meg-térés; azért a' kinek parancsolatik hogy a' Jésus Christusbán hidgyen, ugyan azonnak parancsolatik, hogy büneiből ki-térjen : *Térjetekek meg és hidgyetek az Evangéliomnak*, Márk. 1. 15.

III. AKADALY.

Felette igen gyengék és erőtlének vagyunk ez életben; mi módon igyekezhetsünk tehát a' meg-térésre?

FEL. A' mi erőtlenségünknek meg-ísmérése, nem arra való hogy szükfegyes és köteles tisztünkben meg-lankadgyunk, avagy azt telleyességgel el-mulassuk: hanem hogy annál inkább kívánnunk büneink alól fel-fzabadulni; és hogy mindenkor arra erőlködjünk, arról gondolkodgyunk, és az Atya Isténtől a' Szent Léleknek ajándékát k. rjűk, hogy naponként az Istennek ábrázatyára inkább inkább meg-ujjittassunk, mind addiglan mig oltán végre e' vi-

lág-

lágból való ki-költözésünk után, a' mi előnkben tett tökéletességet vigan elérhessük. *Bóldogok a' kik éheznek és szomjúhozják az igazságot: mert azok megelégtetnek. Bóldogok a' lelki szegények; mert övék a' mennyeknek országa*, Máth. 5. v. 3. 7.

IV. AKADALY.

Az Isten irgalmas, kegyelmes; mindenkor hozzá vészén, ha fokára halasztom-is meg-térésemet.

FEL. I. Irgalmas ugyan az Isten, de egyfzer's mind igaz-is: mivel azért nem gyönyörködik a' gonofzságban, a' vakmerően bűnben élő embert, bűntetés nélkül nem hadgya, Solt. 5. v. 5. Ki-jövet. 34. Nahum. 1. v. 3.

II. Az Isten ígért ugyan a' meg-térő bűnőfnek bocsánatot; de az ő meg-térést halgató és büneiben tovább-is élni akaró embernek nem ígért meg-térésre való időt's alkalmatosságot, Jere. 36. v. 3.

III. Az Istennek kegyelmes ígéréti nem arra való, hogy azokhoz vakmerő-képpen bizakodván a' bűnben penitencia tartás nélkül-éllyünk; hanem hogy azokban az ígéretekben részesülhessünk, *meg-tisztítsuk magunkat a' test-*

C 2

nek és

nek és a' léleknek minden tíf; tálatansági-
tól, hogy a' mi segítségünket isteni félelem-
mel vigyük véghez, 2 Cor. 7. 1.

IV. Az Isten azt kívánja hogy ma,
az az, minden hallogatás nélkül el-
hadgyuk bűneinket. *Intsetek egy-mást*
minden napon, míg nevezetitek a' máni nap:
hogy valaki ti közületek meg ne keményit-
zezzék a' bűnnek csalárdsága által, Sidók.
3. v. 13.

V. Az Istent addig kell keresni, a'
penitencia-tartás által, míg meg-talál-
tathatik; addig kell ötet *segétségül hívni,*
míg közel vagyon, Esai. 55. v. 6. Mert
midőn Isten valakinek meg-téréfre va-
ló időt ad, 's ugyan nem tér-meg az ő
gonosz cselekedetitől, *azt az Isten nagy*
nyomorúdságra veti, még az ő fiait-is balál-
tal meg-öli, Jelen. 2. v. 21, 22, 23.

VI. Gondold-meg ember, minémű
titulussal illeti azokat a' Szent Lélek, kik
az Istennek *kegyelmességét el-fordították*
bujalkodásra, az az, a' kik az Istennek
kegyelmességével biztatván magokat,
minden utálatosságokban bátran él-
nek? Nevezi azokat (1) Kárhözatra
bé-irattattaknak, (2) istenteleneknek,
(3) Isten és Christus tagadóknak, Jud. 4.

V. A-

V. AKADALY

Leg nagyobb része az embereknek,
még a' kik hatalmaskodnak és bölcsek-
nek tartatnak-is, nem igen fogalma-
tosfák azon, hogy penitentiát tartaná-
nak, Istenhez meg-térnének, és meg-
tért emberekhez illendő cselekedete-
ket cselekednének: Nékem-is bátor-
ságos azon úton járnom.

FEL. Nem az embereknek vétkes
szokások és gonoszra csábító példájok,
hanem az Istennek szent beszéde, a' mi
hitünknek és cselekedetünknek *Regulá-*
ja. Az Isten beszéde pedig így tanít: *Ne*
kövesséd a' sokaságot a' gonoszban, Ki-jöv.
23. 4. 2. A' ti Atyáitoknak parancsola-
tiban ne járjatok; hanem az én paran-
csolatimban járjatok, és az én ítéletimet
tartsátok-meg és azokat cselekedgyé-
tek, Ezech. 20. 4. 18, 19. Annakoká-
ért (*azt mondgya Cyprianus*) nem kell
minékünk követnünk az embereknek
szokásokat, hanem az Istennek igazsá-
gát: mert a' Christus nem mondotta,
En vagytok a' szokás, hanem ezt mon-
dotta, En vagytok az igazság. Az Atya
Isten-is erre tanított, midőn a' Christus
felől ezt parancsolta: *ötet halgassátok,*
Máth. 17. 4. 9.

Lib. 2.
epist. 3.
ad Cœ-
cil. &
ad Pöp.
c. epist.
Stephā.

János.
14. 4. 6.

C 33

VI. A

poritani, hogy nem mint fogyatni.

FEL. I. Maga az Apostol meg-fel-lel erre, a' 6-dik résznek, 1, 2-dik ver-seiben, így szólván: *Mit mondunk te-bát? meg-maradgunk-e a' bűnben, hogy a' kegyelem annál nag'yobb légyen? Távol légyen: a' kik meg-bóltunk a' bűnnek, minődon élénk meg-is abban?*

II. Ertelme pedig az Apostol mondásának ez: *Ahol a' bűn nevelke-dik, az az; igen foknak és bőfegésnek lenni meg-ismértetik és éreztetik a' bű-nein bántódó, bűneit utáló és el-hadni akaró embertől; ott a' kegyelem fokkal inkább bővelkedik, az az; ott az Istennek a' Jesus Christusban való kegyelme, mind azoknál a' bűnőknél nagyobnak, bővebbnek és erősebbnek lenni meg-ismértetik: mert az által a' bűnök tel-lyességgel el-töröltenek, Róm. 3. v. 24. és 5. v. 15, 16. Eph. 1. v. 7. Ide való Idvezítőnknek sava-is: *Fővetek én hozzáam mindnyájan, a' kik meg-fárad-tatok és meg-terheltettetek, és én meg-nyu-gotlak titeket.* Itt Jesus Urunk, azoknak ígéri az ő meg-könnyebbitő 's enyhítő kegyelmét, a' kik bűnőknek terhét igen érzik, annyira hogy ugyan el-fáradta-nak alatta, 's igen kívánnak nyugodal-mat.*

III. Az

III. Az Apostolnak elől-hozott mondása azért, nem hogy *Akadályára* volna embernek a' meg-térésben, de őt inkább fel-serkentésére szolgál, ek-képpen: Ha ki azt akarja hogy az Isten-nek kegyelme bőfeggel közöltesse ő véle, bűneit az ne fedezgesse, kicsinyek-nek ne tartsa, hanem utálósíoknak, fején fellyül áradottaknak, és igen meg-nevelkedeteknek lenni meg-ismérje, Isten előtt meg-vallya, utállya 's el-hadgya.

IX. AKADALY.

A' penitentia-tartásnak 's meg-téréf-nek gyakorlása csak amaz igen komor, kedvetlen, nagy gondolkodható, *melancholicus*, barátságtalan, másokkal nem társalkodó 's nem-is nyájaskodó, ala-cson rendű, maga meg-űnt, el-öreged-tett emberekre, és az Egyházi szemé-lyekre tartozik; En pedig ifjú idejű, jó kedvű, örömeft társalkodó, nagy Uri rendű, nagy nemzetű, méltóságos, külső személy vagyok; nem illik én hozzáam ez illeten állapot: mert így tellyességgel el kellene nékem változ-nom 's más emberré kellene lennem, mely igen kedvetlen dolog előttem.

FELEL. Ez igen gonofz csalókat el-ke-

el-kerülhedd ember ha meg-gondolod 's meg-is tanúlod e' következendő dolgokat.

I. Hogy a' meg-téréssél lelki csendesség, békeség, és ki-mondhatatlan öröm köttetett-őfjve. Nincs tehát abban hasonlatlan komorúság és kedvetlenség, Solt. 51. ȳ. 10, 14. 1 Petr. 1. ȳ. 8.

II. Hogy a' meg-téréssél és a' jó cselekedetekben való áthatatósággal, ember magának *dicsőiséget*; *tisztességet* és halhatatlanságot keres: nem szégyen tehát ezt a' nagy rendeknek-is követni, Rom. 2. ȳ. 7.

III. Hogy a' meg-térésben lelki szabadságra megyünk: mert az ördögnek és bűnöknek szolgáltyául meg-szabadulván. Istennek szolgáltyára kötelezzük magunkat: *Istennek szolgálni* pedig igen nagy szabadság, Rom. 6. ȳ. 18. 22. 1 Petr. 2. ȳ. 16. Ezért mondgya Hieronymus: *Igen méltóságos szabadság, Isten előtt, nem szolgálni a' bűnöknek.*

IV. Hogy nem káros dolog elébbéni gonosz életedet el-hadnod, és így más emberré lenned, az az, szent életűvé változnod: mert ekképpen azt mivelled, hogy *te magadat meg-ítélvén.*
ne ítél-

ne ítélteffél Istentől, és e' világgal el ne kárhoztattassál. Azért igen nagy és drágalátos nyereffég ez, melyet te káros dolognak alitasz, Phil. 3. ȳ. 7, 8. 1 Tim. 6. ȳ. 6.

V. Hogy az örök életnek nincsen több úta, amaz egy *új és élő útnál*, melyet minékiük t;entelt a' mi nagy Pápunk a' Jesus Christus: ezen kell járni mind az Egyházi 's mind a' külső embereknek valakik idvezülnek, nincsen is itt külömbség, Sid. 10. ȳ. 19--25. Galat. 3. ȳ. 28. Coloss. 3. 11.

X. AKADALY.

En igaz vallású ember vagyok, semmi tévelygésre, szakadásra, annál-is inkább eretnekségre nem hanyatlottam: mi szükség hát meg-térnem?

FEL. Igen jó és dicséretes dolog ez, hogy te igaz vallású keress;tyén ember vagy, de több kíváncsítik ennél. Mert az igaz meg-térésre nem elég az igazságnak pusztá vallása 's bé-vétele, hanem kíváncsítik arra, az akaratnak, szívnek, indulatoknak, sőt az egész embernek jóra való fordulása. Egyébaránt találatnak olytátén emberek, kik *vallyák hog y az Istent tudgyák, de cselekedettel tagadgyák, mivel hog y útálatossak,*
enge-

1. Cor.
11. ȳ.
32.

ad. Ce-
lanti-
am.

engedetlenek, és minden jó cselekedetekre
restek, Tit. I. 5. 16.

XI. AKADALY.

Jó reménységben vagyok életemnek
hofsízbabulása és halálomnak megfízze
halladása felől: még meg-térhetek.

FEL. I. A' mi életünknek akár
hofsíj akár rövid volta bizonytalan, és
halálunknak ideje-is tölünk meg-tud-
hatatlan, Jak. 4. 5. 13, 14, 15. Solt.
103. 5. 15, 16. Ehez képest nem sza-
bad hallogatni a' meg-térést. *Eléazar*
nevű Sidó *Doctortul*, tudakozván egy
ember, mikor kellene meg-térni, ezt
felelte: *Halálod előtt egy nappal térj-meg.*
Melly felelettel azt akarta jelenteni, mi-
vel fenki nem tudja mellyik legyen az
ő halála előtt való nap, azért ne hallo-
gassa meg-térést; minden nap kész-
fien legyen. Ide való ez-is: *o homo!*

Th.
Morus.

*Fleres, si scires unum tua tempora men-
sem:*

Rides, cum non sit forsitan una dies.

az az:

Ember, hogyha tudnád élted rövid voltát,
Hogy egy hólnap múlva el-éred határát,
Sírnál nagy zokogva; de most nevető bá-
tran,

S' nem tudod, talám ma térsz nek koporód-
ban!

II. Em-

II. Ember, bizonyos vagy abbá, hogy
nem éred-el *Matuselábnak* esztendeit,
ki élt *Kilencz száz hatvan kilencz eszten-
deig:* mert a' te esztendeidnek napjai
ketven esztendő, avagy mennél fellyebb
nyolczvan esztendő. De ha két ezer esz-
tendőt élnél-is, e' csak igen rövid idő az
örökké-valóságra nézve; mert az *Ur-
nál* ezer esztendő olyan mint egy nap. Az-
ért tartozol véle hogy azt a' te rövid és
csak egy szempillantásig tartó idődet,
Istennek dicsőségére töltsd, hogy a-
maz örökké való dicsőségben részesül-
hets, 2 Cor. 4. 5. 17.

Terem.

5. 27.

Solt. 90

5. 10.

Préd. 6.

5. 6.

2 Petr.

3. 5. 8.

VI. R E SZ.

A' meg-téréstnek Eszközeirül.

I. K E R D. *Mitsoda eszközökkel*
kell élnünk, hogy az Isten's az ő
szent Angyali előtt kellő, kedves, 's ma-
gunknak idvességes meg-térésre el-juthaf-
sunk? F E L. Im ezekkel.

I. E S Z K Ö Z.

Az Istennek szent Igéjét gyakran ol-
vassuk, figyelmességgel, buzgovan
halgassuk, és arról szüntelen, szívessen
elmélkedgyünk. Ezaránt igen dicsé-
rem minden keresztyénnek, hogy nagy
D buzgó-

buzgóssággal, szüntelen olvassa a' *Moses V-dik* könyvének 28-dik részét. A' penitentiáról való nevezetes hét *Soltárokat*, minémű a' *batodik*, 32, 38, 51, 102. 130. 143. *dik.* Daniel Profetának buzgó imádságát, mely vagyon *Dan. 9. részében.* Elaiásnak 53. részét. Ama' bűnös Átszoni-állatnak históriáját, Luk. 7. 36--49. A' tékozló fiú példáját, Luk. 15. Urunk Jesus kinszenvedésének 's halálának históriáját, mind a' négy Evangelistáknál. Mert ugyan-is az Istennek ígéje, az Isten kegyelmének ereje által, azt miveli, hogy az embereknek minden gondolkodási foglyúl viessenek a' Kristusnak való engedelmségre, 2 Cor. 10. 5.

II. E S Z K Ö Z.

Szüntelen 's ugyan fíveffen gondolkodgyunk ama' négy utolsó dolgokrúl, tudni-illik a' Halálról, az Ítéletről, a' Pokolról, és a' Menyországáról.

2. K E R D. *Az Halálról való gondolkodásnak mi haszna vagyon?*

F E L. Az által a' meg-térére halogatás nélkül vitettünk és ágonos; bűnöknek el-kerülésére alkalmatosfokká tétetünk. Ekképpen a' *Ninivébéliek*, értvén hogy el-közelgetne végső romlások meg-térének.

3. K.

3. K E R D. *Mitoda bűnököt jojt-meg emberben az Halálról való józan gondolkodás?*

F E L E L. Kivált-képpen im ezeket.

I. A' kevelységet: mert a' ki a' halálról gondolkodik, meg tudgya hogy ő por és porrá kell lenni. Mi haszna tehát pipeskedni? Teremt. 3. 19.

II. A' fősvénységet: mert a' ki valóban gondolkodik haláláról, esében jut, hogy az ember hijában szorgálmatoskodik, rakásra g yűjt, de nem tud ya ki éli-meg azokat? Mert semmit a' halálban véle el nem visen, sem alá nem sál véle az ő dicsősége, Solt. 39. 7. és 49. 18. A' ki gazdagságot g yűjt de nem igazán (mint a' fősvény) az ő napjainak közepiben el-hadgya azt, 's végezetre boldond leszen, Jer. 17. 11.

III. A' bujálkodást; mert a' ki az halálról valóban elmélikedik meg-utállyá e' világnak család édesfégét, mellynek igen rövid ideje vagyon; azért így szól magában: *Elég nekem hog y ez előtt* I Petri 4. 2. *bujálkodásban 's gonosz kívánságokban jártam, már ez után az Istennek akarata szerint élek.* A' kik pedig el-feletkeznek a' halálról, azok így befélnék: *Senki közzülünk ne légyen az ő fájtalanága nélkül.*

D 2

nélkül, mindenütt badgyuk jeleit a' vigaságnak, mert ez a' mi részünk, és ez a' mi örök fényünk e' világon, Bölcsseff. 2. 9.

IV. Az irégységet: mert a' ki halálát fenne előtt forgattya, erre fakad ki: Mi haszna hogy irigykedem a' bölcs emberre? hiszem a' bölcsök is meg-halnak, mint a' bolondok. Miért irigykedném a' gazdagra? hiszem az ő gazdagságokat ő is másnak badgyák, Solt. 49. 5. II. Mért boszonzkodnám az Uralkodó ellen? hiszem a' halálban az bitetlenek meg-szünnnek a' fenyegetéstől, a' szolga is szabados ott az ő urától, Job. 3. 17. 19.

V. A' telbetetlen tobzódást: mert a' ki haláláról gondolkodik, eszében jut amaz: *Faj a' részegeskedőknek!* Miért vallyon? mert el-nyeli őket a' koporsó, Esai. 5. 5. II. 14.

VI. A' dagályos baragot: mert az halálról való emlékezet el-öltya az haragnak tűzét és eszünkben juttattya az Apostolnak amaz intését: *A' nap le ne menyen a' ti baragotokon,* Eph. 4. 26.

VII. Minden jó cselekedetekben való restséget: mert míg idők vagyon addig kell jól tennünk. A' halál után ilyen idők nincsen, Gal. 6. 5. 10.

4. KÉRD. Az Ítéletről való elmélkedés mit használ minékünk? F.

FEL. Arrúl gondolkodván eszünkben jut, hogy minnyájunknak meg kell lenni a' Christus ítélő széki előtt; a' hol minden meg-ítéletik az ő cselekedete szerint, Jelen. 20. 5. 12. Es valaki meg nem akart térni, baragot gyűjt magának az Istennek ítéletinek meg-jelenésének napjára, Róm. 2. 5. 5.

5. KÉRD. A' Pokolról való gondolkodás mikképpen segéll bennünket a' megtérésre?

FELEL. Ha annak rettenetes kínnyának sörnyű voltát meg-gondoljuk: mert az el-kárhozottaknak kénkövestűzzel való kénzódásoknak füstje fel-mégyen mind örökkön örökké; és sem éjjel sem nappal nem léssen semmi nyugalomok: ott csak fírás léssen és fogaknak csikorgatása; mert lángban gyötrődnek, és az ő férgek meg nem hal, az ő tűzök meg nem aluszik, Jelen. 14. 5. 10, 11. Máth. 22. 5. 13. Luk. 16. 5. 24. Esai. 66. 5. 24. Márk. 9. 44. Ezért mondgya Chrysostomus: Hogy a' poklot el-kerülhesük, nincsen semmi hasznosabb arra, mint a' pokolról való süntelen gondolkodás.

6. KÉRD. A' Menyorságról való elmélkedés mimmódon vezérel minket a' megtérésre?

D4.

FEL.

2 Cor.
5. 10.

Homil.
2. in 2
Thess.

FEL. Amaz szemektől nem látta-
 tott, fülektől nem hallatott, emberek-
 nek gondolatiban bé nem ferkezhetett,
 I. Cor. 2. §. 9.
 E. H. I.
 §. 18. Isten országának dicsőiféges gazdag-
 ságának kívánását fel-gerjesztvén ben-
 nünk; a' minden undoksággal telyes
 bűnöket meg utáltattya velünk, efünk-
 ben juttatván hogy a' menyorságban
*nem mégyen-bé femmi a' mi meg-ferteztet-
 ne, vagy a' ki valami utálatosságot csele-
 keszik. De ki-maradnak abból az ebek*
 Jel. 22.
 15. és 21. §. (az az: a' szemtelen, vakmerő, peni-
 tentia-tartatlan bűnösök) *a' bűvös-bá-
 josok, paráznák, gyilkosok, bálván-imá-
 dók, &c.* Lásd: 1 Cor. 6. §. 9, 10.
 Gal. 5. §. 19, 20, 21. Eph. 5. §. 3, 4, 5.

III. E SZ K Ö Z.

Szent és buzgó elmélkedéssel fzi-
 vünkben forgassuk;

I. Hogy az Isten igaz: mi módon
 állhatunk tehát-meg ő előtt, ha a' bü-
 nökben akarunk élni? Solt. 5. §. 6.

II. Hogy az Isten hatalmas: soha-
 olly erős helyre nem veheted magadat
 hogy az ő büntetést el-kerülhesd, A-
 mos. 9. §. 2, 3.

III. Hogy az Isten minden-tudó és
 semmit ő tőle el nem rejthetni: azért
 ha színtén titkosan vétkezel-is ő Felfe-
 gejől

gejől láttya, Job. 12. §. 22. Solt. 44. 22.
 Dan. 2. 22. 1 Cor. 4. §. 5.

IV. Hogy az Isten irgalmas: ha el-
 hadgyuk bűneinket 's meg-térünk ö
 hozzá, nem haragszik mind örökké,
 hanem meg-kegyelmez minden mi
 bűneinknek, és mint az 'des Atya az ő
 fiain, úgy ő-is könyörül mi rajtunk,
 Solt. 103. §. 1-14.

IV. E SZ K Ö Z.

Szivünknek valóságos alázatossága-
 val mind untalan elménkben tartsuk,
 a' bűnökben magok kívánsága szerint
 élők ellen ki ontott, Istennek rettene-
 tes ítéletinek 's igaz büntetésének sá-
 talan példáit: tudván hogy Isten a' mi
 oktatásunkra hadta azokat emlekezet-
 ben, hogy azok által a' bűnnek cseleke-
 deritől el-ífonyodgyunk, Solt. 64. §. 8.
 9. Ezech. 14. §. 8. Rom. 15. §. 4. U-
 gyan-is, az Istennek ítéleti azért vannak
 e' földön, hogy az igazságot meg-tanulják
 a' földnek lakói, Esai. 26. v. 9. A' pél-
 dák pedig ezek:

I. Az első világban élő, és minden
 gonoszra hanyat-homlok rohant em-
 bereket (minek utánna az ő meg-téré-
 sekre Istentől nékiek engedtetett fáz
 hűz e' földnek el-múltanak volna) ret-
 tene-

D 4 , tene-

retetes búfúlásában özön vizzel borította el Isten, Teremt. 6, 7. refz. Máth. 24. ý. 38, 39. 1 Petr. 3. ý. 20.

II. Sodomának, Gomorrhának lakosira, amaz igaz lelkű Lótort gyötörve fárajtó, és a' kegyes életű Szenteknek hajók fálait csak emlekezetivel-is felborzasztó; baromi, bűjja fertelmekedéfert, kén-köves tüzes esőt bocsátván a' bűnért bízsonkodó Isten, másoknak példájára el-süllyeszté őket, Teremt. 19. ý. 24, 25. Luk. 17. ý. 29. 2 Petr. 2. ý. 6, 7, 8. Jud. ý. 7.

III. Amaz Istent csúfoló, megke-ményedett szívű Pharaó Egyiptomnak Királya, midőn az Istennek fzerelmes Izraéllye után táborral menne, hogy azt vízszontag a' szolgálatnak igájában fogja, minden fzekereivel, lovagival, seregeivel a' tengerben borították Isten-től, Ki-jöv. 14. refz.

IV. Az Isten Profetáinak ártatlan vérekkal meg-refzgedett, negédes, piperés Fézabel Afzizony, gonoszlágának jutalmát el-érvén, a' palotáról nyakra-főre le-vettették; vére mind a' falra 's mind a' lovakra fecskendezék, magától a' Jéhu Királytól el-tapodtaték, és az ő gyengén tartott testét szaggató's mar-

marczongó ebeknek gyomrában temettették, 2 Kir. 9. refz.

V. A' fzelid Mozes és Aron ellen, kevélyen patvarkodó Corét, Dátánt és Abirámot az ő gonoszlágokért, az ő száját megnyitván a' föld el-nyelé, és alá szállának elevenen pokolban, Száml. 16. refz.

VI. Nabucodonozor király az ő erejében 's hatalmasságában való vakmerő bizakodáért mint jára? El-vették ő tőle a' birodalom, az emberek közül ki-vettették, és mint az ökörfüvet eszik vala, égi harmattal öntözötték vala az ő teste, mig az ő sári mint a' saskefelyűje nevelkedék, és az ő körmei mint a' madaraké: úgy hogy senki ötet embernek nem ímérhette, hanem oktan erdei baromnak vélhette, Dan. 4.

VII: Hérodés Agrippa Király, midőn kegyetlenkednék a' kerefztyének ellen, és az Istennek dicsőffégét magának akarná tulajdonítani, az Urnak Angyalától meg-csapdosztatván, a' férgektől meg-emésztették, 's retetes halállal megbála, Cselek. 12. Többelég példákat is találsz K. olvasó, mind a' Bibliában 's mind a' külső historiákban, a' melyeket midőn hallasz, avagy olvasz, ferkeny-fel, irtózáál a' bűnről 's térj-meg Istenedhez.

V. ESZ.

V. E S Z K ö Z.

Az ő bűnöküből Istenhez igazán meg-tért Szenteknek példájokban, mint egy világos tükörben lelki felseminkel erőssen be-nézzünk 's így elmékedgyünk. Szent Dávid Király, Szent Péter, Szent Pál, 's ama' bűnös Afszonyi-állat, az ő meg-térésekben voltak kedvesflek Istennél; igen jó tehát nékem - is ezeknek szent ösvenyeket nyomnom, 's a' meg-téréfnek idveffeges után járnom, 2 Sam. 12. és 24. Solt. 51. Máth. 26. 7. 75. Luk. 22. 7. 32. 61, 62. Cselek. 9. 7. 6. Luk. 7. 7. 37-49.

VI. E S Z K ö Z.

Leg-közelebb meg-cselekedett bűnünkről, mellyel lelkünk ísméretit igen meg-fértettünk; és az olyan efetünkről, mellyel másokat igen meg-borránkoztattunk, Istenünk szent nevét 's igaz vallásunkat az igazságának ellenséggivel meg-káromoltattuk, szívbeli nagy törődéssel fziutelen meg-emlekezzünk: azoknak utálatosságát látván, ollyaténoktól 's másoktól-is magunkat meg-ójjuk. Dávid Király gyarló ember lévén számtalanfzor vétkezett; de leg-kiváltképpen az ő paráznaságának 's gyil-

Sol. 19.
7. 13.

's gyilkosságának emlekezete, facsaraki o belöle e' töredelmes fíókat: *Vétkeztem az Ur ellen! Kőnyörű én rajtam én Istenem!* 2 Sam. 12. Solt. 51. Péter Apostol-is, az előttem volt ugyan minden bűn nélkül, de leg-inkább édes Mestere gonosz meg-tagadása fíornyui vótának emlekezete, árasztá-ki fíemeiből a' keserves kőnyhullatásnak folyamatytát, Máth. 26. 7. 75.

VII. E S Z K ö Z.

Az Atya, Fíú és Szent Lélek Isten nevében egyfiser fel-vett keresztségünkről soha el ne felelkezzünk, hanem nagy lelki örömmel azt emlegefsük.

7. KERD. Keresztségünkről való elmékedésünk, mi módon lehet efszöke a' mi meg-térésünknék?

FELÉL. Mert efsünkben juttattya, hogy mi a' szent Keresztség által a' Jésus Christus Záfílója alá esküttünk, és arra köteleztük magunkat, hogy tellyes életünkben a' bűnnel, ördöggel és a' testnek gonosz kívánságival meg-békélhetetlenül harczolunk. Erre nézve a' keresztség meg-téréfnek avagy penitentiának keresztségének, és a' jó lelki ísméretnek Istenről való kérdésefnek, avagy Istenhez való kötelezéfnek nevezetik: mert a' Chri-

Márk.
1. 4.
Cselek.
13. 24.
1 Pet. 3.
7. 21.

a' Christus vérében a' kerefztség által meg-tisztult ember, nem a' maga kedve' s tetzése szerint jár, hanem mindekben *az ő jó lelki ismerete által az Istét kérde-meg*, az az, Isten szava's akaratya szerint él, kivel már a' kerefztségben erős *szöveget kötött*. Ide való amaz: Avagy nem tudjátok-e hogy valakik *meg-kerefztelkedtünk a' Jესus Christusban*, az ő halálában *kerefztelkedtünk meg*: El-tettettünk azért ő véle edgyütt a' kerefztség által a' halálban, hogy miképpen fel-támasztatott a' Christus az Atyának dicsőségére, *azonképpen mi-is* U J E L E T B E N J A R J U N K, Rom. 6. ý. 3, 4.

VIII. E S Z K ö Z.

Az Urnak szent Vacsorájával, minden jó alkalmazással, tisztá magunk el-készüléssel éllyünk.

8. K E R. Miképpen *segáll minket az Ur Vacsorájával való élés a' meg-térésre?*

FELEL. Mert valaki azzal idveffegessen akar élni, meg-gondollya ezeket:

I. Hogy annak vételére jó készület kívántatik; melly derekassan a' bűnöknek el-távoztatásában áll. Szent Pál Apostol kárhoztattya az olyan embert, kiaz Ur Vacsorája vételéhez készül-

szülvén *réfegeskedik*, 1 Cor. 11. ý. 21, 22. A' mint ez nem szabados, és a' készületet meg-motskollya, úgy minden egyéb vétkek tilalmasok és a' jó készületül igen távol járnak.

II. Hogy valaki méltatlanul járul az Ur Vacsorájához, maga kárhoztattyát neveli, 1 Cor. 11. ý. 27, 29. Méltatlan járul pedig az, valaki most-is szereti a' bünt'sez után-is nem akarja el-hadni.

III. Hogy az Urnak Vacsorájában, a' Christus teste és vére adatik minékünk Hit által, mi-is azért tartozunk, hogy a' mi testünket és lelkünket tellyességgel Istennek szenteljük, *az az*, Istennek kívánlaga szerint éllyünk, Rom. 7. ý. 4. és 12. ý. 1, 2.

IX. E S Z K ö Z.

A' jó lelkű, szent életű, tiszta befzedű kerefztyének társaságát szeressük: eképpen *indithattjuk fel magunkat az Atyaíui szeretetre és a' jó cselekedetekre*, Sándók. 10. ý. 24.

X. E S Z K ö Z.

Alázatos könyörgésünk által szüntelen kérjük Istenünket, hogy ő Felfé-ge adgya minékünk az alázatosfignak és töredelmességnek lelkét; gerjesz fze-

E

fel fze-

fel sziveinket az ő szent akarattjának buzgó kívánságára; teremtsen mi bennünk bűnön bankodó, bűnt utáló, kegyeféleget szerető új szívet: hajtogassa akaratomkat szent parancsolatnak kész követéfcére, és Sz. Lelke által erősitse erőtelen tehetőségünket azoknak idvéseggesszgyakorlására, Jerem. 31. 18.

VII. RESZ.

A' Meg-téréšnek idejéről.

1. **KERD.** Mikor és micsoda időben, tartozik ember bűneitől bűcsút vévén Istenhez meg-térni?

FELEL. Minden halladék nélkül, a' jelen való időben, mindgyárt, most, máinapon.

2. **KERD.** Szabad-e embernek az ő meg-téréšét egy napról másra, sőt hosszú időre halogatni? s azomban csak a' bűnbem élhni?

FELEL. Nem szabad semmi-képpen.

3. **KERD.** Miért nem szabad?

FELELET. Sok fundamentomos okokért.

1. **Elsőben.** Mert az Ur Isten minden embertől ezen ma kívánnya a' meg-térést: *Ma ha az ő szavát halland-*

gyátok

gyátok meg ne keményítsétek szívetekeket, Solt. 95. v. 9. A' Szent Lélek mond-gya: Ma ha az ő szavát hallandgyátok meg ne keményítsétek szívetekeket. In-csétek egy mást minden napon, mig nevezetitek a' MAI NAP; hogy valaki ti közzületek meg ne keményitted-
fék a' bűnnek csalárdlaga miatt, Sid. 3. v. 7, 8. 13. 15. Egy napot rendel Isten, tudni-illik MAAT, a' Dávidnak szól-ván: *Ma ha az ő szavát hallandgyátok,* &c. Sidók. 4. v. 7. A' nyilván való tolvajt, kóborlót, és a' közönséges jó-nak ellenféget a' felső Birónak akarattya ellen, valaki magánál tartya, igen sör-nyű vétekben esik: A' bűn pedig az I-sten dicsőffegének tolvaja, kóborlója's ellenfége: azért valaki a' bűnt magánál tartóztattya, és az Istennek akarattya ellen csak kevés ideig-is annak örömeft-fzállást ad, a' büntetéfcére való méltósá-gát neveli.

II. Mert a' meg-téréšnek egy napról másra való halogatása a' szívnek ke-ményféget neveli, a' vétkezéfcének meg-szokafát nemzi, és a' meg-térést felette igen nehézé téfzi. Ide való az Isten-nek szava: *Hael-vátoztathattya a' Sze-reccsen az ő börtét és a' Párducz az ő tarka-*

E 2

jágát:

2.
OK.

Sid. 3.
v. 7. 8.
13.

ságát: ti-is jót cselekedhettek, holott a gonosz cselekedetet meg-foktátok, Jerem. 13. v. 23. Ugyan-is a gonosznak meg-fokása által, embernek elméje meg-homályosodik és el-idegenül az isteni élettől; akarattya inkább inkább meg-keményedik és a bűnökhöz, gonoszság, hitetlenlésszen, és az élő Istenről el-fakad: sőt mindennemű indulati's teherségi mint egy vas lánczal az álnokságnak kötelével meg-kötöztetnek, hogy a' jóra ingyen se hajollyanak. Az ujjontában plántált csemetét könnyen gyökereftől-is felvonhatni a' földből; de midőn meg-erősfödött's meg-gyökerezett, csak meg-indítani-is nehéz munka: Igy a' meg-nem rögzött bűnt könnyeb el-hadni, a' meg-gyökerezettet pedig, csak nem lehetetlen. Agoston D. maga példájával ezent tanította, mondván: Igen fo-hájsz, kodom vala, midőn nem valami idegen vassal, hanem a' magam kemény-vas természetű akaratommal meg-kötöztettem vala. Az én akaratomat az ellen-fég tartya vala hatalmában, és abból csinált lánczal igen meg-foritott vala engemet. Mert az el-fordúlt akaratból, minden tisztesség's jó okosság ellen tusakodó, rendeletlen's mértékletlen kíván-

Eph. 4.
v. 18.

Sid. 3.
v. 12.

Csel. 8.
v. 23.

August.
Confess.
1. 7. c.
I.

vánfág szarmazik; és a' ki az ő gonosf kívánfágának szolgál, szokáffá válik ő benne, és ha a' szokásnak ellene nem áll majd el-kerülhetetlen szükségűs dolog-gá változik. Ezekkel mint annyi láncz fémekből csinált erős lánczokkal kötözve tartott engem a' nehéz fogságat.

III. Mert a' meg-téréfnek napról napra való hallógatása, ama' csalárd ördögnek igen kedves csemegéje; ellenben az embernek kész meg-téréf; a' szent Angyaloknak nagy gyönyörűsége. Agoston D. szava ez: Nagyobb le-tapodtatása nincs az ördögnek, és keservesb fájdalom nem illethettyük őtet, mint midőn bűneinknek sebeit keserves köny - hullatásunkal gyógyítottuk. Bernárd D. így szól: A' meg-térő bűnösöknek könyhullatási a' Sz. Angyaloknak jó ízű itala. Valaki azért a' meg-térést hallogattya, az ördögnek kedveskedik.

IV. Mert a' meg-térés Istennek ajándéka, és nem a' mi szabad akaratunknak munkája: mintha valamikor akarnánk, magunkban lévő természetűi erőnk által meg-térhetnénk Istenhez. Uram térits meg engemet és meg-térek, Jerem. 31. v. 18. Ezech. 36. v. 26, 27. Annak-okaért nem szabad azt hallogatnunk,

E 3

mint

3.
OK.

Luk.
15. 10.

4.
OK.

Cselek.
5. 32.
2 Tim.
2. 25.

mintha szintén magunk hatalmában való dolog volna. Vedd észedben ember: Isten *ma* ajánlja néked az ő kegyelmét, *most van a' kollemtetes idő*; de nem tudod, ennek utánna (ha most el-mulatod) adatik - é ilyen alkalmatosság? Azért *most nappal* vagy *tegyed* tisztet, mert midőn *el-jó az éjszaka*, nem *cselekedhetel semmit*. Gondold - meg ember: Vagyon Istennek meg-határozott ideje, melyben az ő kegyelmét veled akarja közleni; ha meg-utálad azt, el-mégyen melletted, soha többé hozzád nem tér. Addig keresd azért Istent, *most meg-találhatatik*: becsüld meg a' te meg-látogatásodnak napját: ne erefzd ki kezedből azt az időt, melyet *Isten a' te meg-térésekre adott*; hanem *árton-is meg-váltasd azt*. Hamar, hamar gyümölcsözzél, s ne várd azt hogy a' fának gyökerére vetettett fejsze fel-emeltetvén, ki-vágattassál és a' tűzre vetteffél. Máth. 3. 9. 10.

V. Mert embernek élete igen bizonytalan, és senki nem tudja mely napon s mely órában kell ő nékie kimennie e' világból. *Legyetek készek, mert a' mely órában nem gondolatok abban jö-el az embernek Fia*, Luc. 12. 40. Ember

Sid. 12.
5. 7.
Jak. 4.
5. 6.
2 Cor.
6. 2.

Jan. 9.
5. 4.

Efa. 55.

5. 6.

Luka.

19. 44.

Jelen.

2. 21.

Colos.

4. 5.

5.

O K.

Jak. 4.

5. 13.

14.

ber gondold-meg: Va' ki fokban tették-fel magokban, még ennyi s ennyi ideig e' kedves bűnömert nem hagyom-el, de az után meg-térek; azonban azt az időt, sőt még csak a' holnapi napot sem érték-el, készületlen, penitencia tartatlan multanak-ki: s jaj! el-kárhoztanak! Irtózzál ettől!

VI. Mert a' meg-téréseinek hallogatása, sietelen nagy *Lelki boldonság*. Világ szerint boldondnak tarthatnád azt, a' ki az ő meg-gyúlt házának meg-oltásáért órákról órákra hallogatná, avagy még a' gyuladásnak idején kezdene kutatásni: eszelőfnek itélnéd azt-is, a' ki az italban bé-vött mérget, hallogatná orvossággal meg-fojtani; avagy halálos sebeinek bé-kötözését nem hamartatná. Ilyen az ő meg-téréset hallogató ember: mert a' bűnnek lángoló tűzének meg-oltását, mérgének meg-fojtását, sebeinek gyógyítását boldondul s vakmerő-képpen hallogatja.

VII. Mert a' késő meg-térés igen ritkán igaz és tökéletes. Ugyan-is, a' ki olyankorra hadgya meg-téréset, midőn már alkalmatlan előbbi bűneinek cselekedetire (minémű az a' ki halálos betegségére hallasztja) az nem maga

E 4

had-

6.
O K.

7.
O K.

Lásd I.
Rész. 2.
Kérd. 5.
Lm.

Luc. 23
v. 42.

hadgya-el a' bünt, hanem a' bün hadgya-el ötet. Késő's egyfjer's mind igaz meg-téréfnek, az egefz szent Írásban több példája nincsen, ama' *kerefszfán meg-tért tokvajnak* egyetlen egy példájánál: mellyet nem azért íratott meg Isten, hogy az emberek abbul a' meg-téréfnek hallogatására való bátorfágot vennének; hanem hogy a' meg-térő bünös emberek semmi időben az Istennek kegyelme és a' magok idveffége felől kétségben ne efnének. De ez rendkívül való dolog volt, kétség nélkül azért, hogy ez lenne a' kerefszfán diadal-maskodó Chriustfának, ördögön, poklon, bünön, halálon való győzedelmének eleve meg-ért fengyeje, melyhez képest példájul fel-tenni nem szabados. Valamig azért az Istennek ilyen ígéletit nem mutathatni: *A' kik kész akarattal's örömeft vétkeznek, és sok időre ballasztják-is meg-téréfeket; ugyan meg-térhetnek mikor kedvek tartya: mind addig csak hafzontalan akár kinek-is e' példával önnön-magának hizelkedni: Hafnosb amaz példára vigyázni, mely vagyon, Máth. 24. v. 48-51.*

8.
O K.

VIII. Mert tífünk 's hivatalunk tartya hogy amaz igaz *Abellel* edgyütt, a' mi

a' mi juhainknak fajzáfának kövéribül Terem. 4. v. 4. adgyunk ajándékat Istennek, és nem a' bennákból, kehefekből, rühefekből. De a' kik későre hallafjtyák meg-téréfeket, azok az ö zöldellő iffúfágoknak kívánatos virágját, e' világnak, bünnek 's ördögnek adgyák, és az ö vénflegeknek meg-afzott, purháfodott kedvetlen idejével akarnak Istennek kedveskedni. *Atkozott pedig az olyan álmok ember, kinek mikor az ö jubai között him bárány vagyon, fogadást téfzen és áldozik hitván báránnyal az Urnak: a' külfő fejedelem tem venné azt jó neven, Malach. 1. v. 14. 8.*

IX. Mert csak azoknak-is a' mivel embereknek tartozunk el-mulatása 's hallogatása nagy vétek. Láfíd, Levit. 19. v. 13. Péld. 3. v. 28: hogy ne volna tehát utálatos bün hallogatása a' penitentiának, mellyel Istennek tartozunk?

9.
O K.

X. Mert még a' pogányok-is kárhoztatták 's nem javallották a' jónak napról napra való hallogatását. *Martinal. lib. 1. epigram. 16.*

10.
O K.

Non est, crede mihi, sapientis dicere, vivā: Sera nimis vita est crastina, vivē hodie.

az az:

az az:

Nem a' bölc emberhez illik ez ilyen szó.
Ez után jól élek, erkölcsöm lesz nagy jó:
Te ne légy ezaránt holnapra hallafző,
Mert késő az holnap-jól ély ma's légy buzgó.

Seneca de brev. vitæ: Nem ségyen-
led-é ember életednek eg yéb részeit magad-
nak tartani, hanem csak sñntén azt fordí-
tani jóra, mellynek eg yéb hasznát sem ve-
beted? oh melly késő akkor kezdeni élni,
midőn már életedet el-is kell végezni! Még
a' Mahumed Alkoránnjában-is ezt ta-
lálod: A' kik gonoszúl cselekeznek, és
nem halálok előtt, hanem halálok óráján
akarnak a' bűnöktől el-érni, azokat Isten
rettenetes büntetésekkel meg-sanyargattya.
Ísmét: Minden bűnös ember, valaki edgyik
bűnt a' másakra gyűjti, örökké tartó tűzzel
éggetetik-meg. AZORÁ. 2. pag. 11.

VIII. R E SZ.

Az igaz meg-térésnek emberben való
formálratásának módgyáról.

1. K E R D. Mi módon és micsoda
rendel formálódik embernek szí-
vében a' meg-térés?

F E L. E. Rézzenként, és bizonyos-
san egy-más után következő dolgok
által.

2. K.

2. K E R D. Mellyik az első dolog a'
meg-térésnek rendiben?

F E L. Elsőben a' meg-térő ember-
nek, négy kivált-képpen való dolgok-
nak tudása szükséges. Tudni-illik, hogy
ő meg-tudgya:

1. Az Istennek törvényét.

2. Az Isten törvénye ellen való bünt.

3. A' bűnök büntetésre méltó voltát.

4. Es az Isten igaz ítéletinek a' bűn
ellen való rettenetességét.

3. K E R D. Honnan tanulhatni-meg
ezeket? F E L. A' szent Írásból.

Az elsőre való ez: Szereffed a' te U-
rádat Istenedet tellyes szívvedből, tellyes lel-
kedből es minden erődből, és tellyes elmédből:
és a' te felebarátodat mint magadat. Ez
a' törvény; ezt cselekedgyed és élj. Törv.
sum. 6. §. 5. Lev. 19. §. 18. Máth. 22.
§. 38, 39, 40. Luk. 10. §. 27, 28.

A' másodikra néz ez: A' törvény ál-
tal vagy a' bűnnek ismérői, Rom. 3. 20.
A' bünt nem ismértem-meg, hanem a' tör-
vény által: mert a' kívánságot-is nem tud-
tam volna (tudni-illik, bűnnek lenni)
ha a' Törvény nem mondotta volna: Ne
kívánnjad, Rom. 7. §. 7. A' bűnöknek
okáért adattatott a' Törvény, Gal. 3. 19.
Valaki bünt cselekezik a' törvényt-is
meg-

Azorá.
8. mi-
hi pag.
30.

meg-rontya: mert a' bűn a' Törvénynek meg-rontása, 1 Jan. 3. §. 4.

A' harmadikra tanít ez: A' kik ez illyeneket cselekezik (tudni-illik hamisítást, paráznaságot, latorságot, fősvénységet, gonoszságot, irégyiséget, gyilkosságot, versengést, rágalmazást, Isten gyűlöletét, kevélységet, irgalmatlanyságot, &c.) azok méltók halálra, Rom. 1. §. 29--32. Mind a' Sidók mind a' Görögök, bűn alatt vannak, az az, a' bűn miatt a' büntetésnek kötelessége alatt tartatnak. A' bűnnek soldg ya a' halál, Rom. 6. 23. A' bűn halált nemz, Jak. 1. §. 15.

A' negyedikre oktat ez: Atkozott valaki bé nem tellyesíti cselekedettel a' törvénynek ígét, Törv. sum. 27. §. 26. Gal. 3. §. 10.

4. K E R D. Mellyik a' második dolog a' meg-térésnek rendiben?

F E L E L. A' mostan említett, négy meg-tanult dolgoknak, kinek kinek maga tulajdon személyére való fjabása és alkalmaztatása, a' Szent Lélek által vezéreltetett Lelki-isméretnek munkálkodása által, illyen formán:

Az Isten törvényének meg-rontója atkozott's kárboxatra méltó. (Ezt az Istének könyvéből látta az embernek értelme,

telme, Törv. sum. 27. §. 26. Jere. 11. §. 3. Galat. 3. §. 10.)

En pedig az Isten törvényének meg-rontója vagyok. (Ez a' lelki-isméretnek mint bizonyfágnak's vádolónak fjava.)

Tebát én kárboxatra méltó vagyok. (Azon lelki-isméret pronuciállya ezt mint Biró.)

5. K E R D. Mellyik a' harmadik dolog a' meg-térésnek rendiben?

F E L. Midőn ekképpen maga felől itéletett tött ember, akkor származik ő benne nag' törődés és keserves felelem, az Istennek igaz itéletinek súlyosságától; melly lelki-isméret fulánkjának, avagy szívnek meg-dobbanásának és bádgyalító meg-kejsereadsének neveztetik, Cselek. 2. §. 37.

6. K E R D. Vadnak-é még ezeken kívül más dolgok a' meg-térésnek rendiben?

F E L E L. Igen-is vadnak. Mert ha ember ennél tovább nem menne, és az Evangeliomnak vigasztalásával nem élesztetnék, az ő bűneinek büntetésre méltó volta miatt, és az Istennek igaz itéletinek rettenetessége miatt kétségben esnék.

7. K E R D. Ezeken kívül tebát hány dolgok kívántatnak emberben hogy az igaz

F

meg-

meg-térés éppen formáltassék ő benne ?

F E L E L. Kivált-képpen négyek.

Elsőben: az Evangéliomi tudományból az Istennek irgalmasságának nagy voltáról tudósniak kell lenni. *Keg yelmes és irgalmas az Isten, késedelmes az harag-za, nagy az ő kegyelmessége, és meg-tartozik a' büntetésből.* Joel. 2. v. 12, 13. *Valakik e' régula szerint járnak* (az az, a' Jéhus Christusbán való hit által lévő meg-igazulásnak és a' keresztyéni szabadságnak tudományát bé-vés;ik) *bé-kesség lesz azokon és irgalmasság,* Galat. 6. v. 16.

Másodszor: Ez Evangéliomi tudománt, nem a' foglalatnak lelke által, (mint oda helyeb) hanem a' fiúságnak lelke által vezéreltetett 's meg-újult lelki-isméret által, magára kell szabnia ilyen módon:

A' kárhozatra méltó ember, ha önnön magát meg-tagadja, és minden bizodal-mát a' Jéhus Christusból halálában helybeze-ti, igazsága és örök élete vagyon. (Igy szól az Evangéliom által meg-világosított elme, Luk. 9. v. 23. Rom. 5. v. 6-10. és 6. v. 8. és 8. v. 34. Tit. 2. 12. Csel. 15. v. 11. Sid. 9. v. 12. 14. és 10. v. 12. 14.

De én,

De én, a' ki méltó vagyok kárhozatra, meg-tagadom magamat, és minden bizodal-mamat a' Jéhus Christusból halálában helybeze-tem. (Igy szól a' Szent Lélek által meg-újított lelki-isméret.)

Azért émékem igazságom és örök életem vagyon a' Jéhus Christusból.

Harmadszor: Ez Istenes okoskodás után, rész szerint öröm, rész szerint bánat származik emberben. Öröm azért, mert tudja hogy minden bűnei meg-bocsáttattak a' Christusbán. Bánat azért, hogy a' könyörülő Atya Istent, olyatén fok és utálatos bűneivel meg-bántotta.

Utólszor: E' kegyes bánatot követi ember elméjének meg-fordulása, mellyel erősten fel-térszi ember magában, hogy már ennek- utánna elebbi életét meg-változtattya, a' melly bűnöket eddig cselekedett el-hadgya, és éppen új, tiszta, szent életnek gyakorlására önnön magát adgya.

IX. R E S Z.

Az igaz meg-térésnek minden-napi gyakorlásáról.

I. K E R D. *Micsoda dolgokban áll az igaz meg-térésnek minden napi gyakorlása?* F 2 F E L.

Metó-
uor.
Trans-
menta-
tio, vel
animi
conver-
tio.

FEL. *Előben*: Hogy ember figyelmeteffen 's valófágoosan az önnön fáját lelki-ísméretit meg-cirkállyá az Istennek törvénye sjerint, mind eredet szerént való 's mind cselekedetbéli bűneiről. Ezt miveltek az Izraél fiai így folván: *Miért panaszkododik az elo ember és a' férfiú, az ő bűnének büntetéséről? Tudakozunk inkább a' mi úraink felől, és keressük-meg 's térsünk-meg az Urhoz. Siral. 3. v. 39, 40. Ezt cselekedte Dávid Király-is: Meg-gondolem az én úrainkat, hogy fordítsam lábaimat a' te bizonyfágidra,* Solt. 119. v. 59.

2. KERD. Szükséges-e hogy ember meg-viseállyá magát meg eredet sjerint való bűneiről-is?

FEL. Igen-is szükséges. I. *Mert* az igaz penitencia tartásban nem kell a' bűnök között válogatást tenni, hanem minden-fele büntől el kell térni: Im-már pedig az eredet sjerint való véték-is, ugyan valóban 's tulajdon-képpen bűn. Ehez képest, az eredet sjerint való vezetség, mellyben fűlletetünk, neveztetik *bennünk lakozó* bűnnek, *hoz-zánk ragadott* gonofznak és *seleltet* bűnos bűnnek; az az: igen veszedelmes, igen vétkes, fok bűnre vivő, fokot vétke-

kezte-

keztető bűnnek, Rom. 7. v. 17. 20, 21. 13.

II. *Mert* a' Szentek példája-is erre tanit; kik igaz penitenciát tartván Istennek; nem csak cselekedet által lett esereket, hanem eredet sjerint való bűnőket-is forgatták, utálták, 's azoknak bocsánattyát ohajtották. Így énekel Dávid: *Kisoda tudhattya a' véteket?* *az én titkos bűneimtől tisztíts-meg engemet.* Mitsoda lehet pedig titkoffabb az eredet sjerint való bűnnel? melly hoz-zánk ragadott, 's tagainkban úgy el-rej-tezett, hogy gyakorta a' melly gonofzt nem akarnánk, azt mivelteni velünk. Másutt-is nem csak meg-cselekedett czégéres nagy vétkeit vallyá-meg Istennek, hanem Annya méhében meg-undokittatott természetit utálatofágáról-is vádollyá magát: *Imé* (ugy-mond) *én álnokságban születtem, és az én Anyám bűnben fogadott engemet;* Solt. 51. 7.

3. KERD. Mitsoda dolgokban állt, az eredet sjerint velünk született bűn körül, az igaz meg-térésnek mindennapi gyakorlása?

FEL. Kivált-képpen ez három dolgokban.

Először: Meg kell ísmérned való-

F 3

fággal

Soltár.
19. 13.

Rom. 7.
20-23.

sággal valaki az Adámtól természet szerint származtál, hogy az Adámnak vétkeben, mellyel Isten ellen vétkezett, a' meg-tiltott fának gyümölcsének ételével, te-is részes vagy, és azon Adámnak vétkejét az Istennek ítélő széki el-lött való számadásra köteles: és hogy ez Adámnak egy vétké szintén elégle-ges volna a' te el-kárhoztatásodra, ha a' Jésus Christus te éretted eleget nem tett volna az Isten igazságának. Az Adám, mivel az egész emberi nemzetségnek, nem csak a' természetre nézve, hanem az Istennek való szövetségre nézve-is, közönséges gyökere, törsoke és feje vólt, valami tökéletességet Istentől a' teremtésben vett, nem csak magának hanem minden maradékinak-is vette; úgy hogy, ha ő bűnben nem esett volna, ma csak egy bűnös ember sem volna: viszontag valamis Adám, engedetlensége miatt el-vesztett, az nem csak maga személybeli kárára következett, hanem egész maradékjának veszedelmére. *Külső adhat tisztát a' tisztál-talanság?* El-vesztette Adám a' bűn által az Istennek jó kedvét, és az eredet szerint való tisztaságot, szentséget, nem csak magára, hanem reánk-is maradé-

kíra

Jób. 14.
v. 4.

kíra nézve: nyerte Isten átkát, harag-ját; az épp természetnek meg-veszett uralatosságát, a' bűnért büntetésre méltó kötelességet szintén, úgy minékünk ő tőle származottaknak mint önnön magának. Szent Pál tanítása ez: *Egy ember által jött ez világra a' bűn, és a' bűnért a' halál, és akképpen minden emberek-re a' halál el-hatott; kiből (tudni-illik Adámban) minnyájan vétkezünk. A' halál pedig uralkodott: Adámtól fogva Mósesig, azok ellen-is, a' kik nem vétkez-tenek az Adámnak eseteinek hasonlatossága szerint: az az, uralkodott a' halál úgy mint bűnnek büntetése a' csecsemő kif-dedek ellen-is, mivel ök-is részt vettek az Adámnak esetiben, noha magok tu-lajdon személyében, külső valóságos személybeli cselekedettel mint Adám vétkezett vólt, nem vétkeztenek; ha-nem Adámban, úgy mint az első szö-vetségnek Fejében. Ide való ez-is: Egy embernek engedetlensége által, sokan bű-nösök lettenek: Ísmét; Az ítélet (avagy büntetésre méltó kötelesség) egy esetből vagyon a' kárhozatra: Egy esetnek ál-tala jött az ítélet minden embereknek kár-hozatlyokra, v. 16. 18.*

Majd szó: Valaki Adámtól származ-

Rom.
v. 12.

v. 14.

v. 19.

II.

F 4

maz-

maztál, szüntelen ezt forgassad elmédben: Mivel nem csak emberi természet; hanem egész természetnek vesztését, az eredendő bűnnek károkozásos mérget Adámtól vetted; ez által minden ékelen, utálatos, fertelmes, irtoztató nagy bűnöknek származtató magva, szaporító gyökere, élet, tő taplója s'külömb külömbképpen ki-buzgó, ki-forró, ide's tova kiterjedő folyámatinak dohos kútfeje, te benned vagy; mely miatt a' bűnök közzül a' leg-nagyobbakra, leg rettetetesebbikre-is megvesztett természet szerint, nem csak hajlandóságod, ferény igyekezeted s' vágyódásod, hanem tellyes kétségged volna minden szempillantásban, ha az Istennek kegyelme tégedet nem tartóztatna. Hogy te *Kainnal* edgyütt nem vagy Atyádhának gyilkosa; nem gunyolod nag' becstelenül Istenedet mint *Farao*; hogy nem adod magadat a' *Sodomitai* fertelmeségre; szemtől szemben nem káromlod Istent mint *Sennacherib*, &c. ez nem te toled vagy; mert természeti vesztéséged szerint, mind egy rettetetes bűnöknek gyökere és magva benned vagy; hanem az Istennek kegyelmétől, melly tégedet

Terem. 4.
Ki-jöv. 5.
Terem. 19.
Esa. 36.

azok-

azoknak cselekeditől meg-tartóztat és óltalmaz. Christus Urunk szava ez: *En nálam nélkül semmit nem cselekedhettek*, tudni-illik, jó és idvésséges dolgot. Szent Pál-é: *Isten kegyelméből vag yok a mi vag yok*, 1 Cor. 15. v. 10.

Harmadszor: Mivel Adámnak maradékja vagy és ő benne természet meg-vesztett és bűnös, gondold-meg, hogy azért természet szerint haragnak fia, Istennek ellensége és átok alá rekesztetett vagy. *Minnyájan természetünk szerint haragnak fiaivalánk. Atkozott valaki, bé nem tölti cselekedettel a' törvénynek ígét*. Hiteisd-el azért magaddal, ha soha cselekedettel nem vértéztél volna-is (melly lehetetlen) de a' veled született eredendő bűn szintén elég-séges volna a' te károhozatra. *Egy esznek általa (melly Adám-é volt) jött az, itélet minden embereknek károhozat-tyokra*, Rom. 5. v. 18. Ez három dolgoknak meg-gondolásából, az eredet szerint való bűnnek meg-cirkálásában, magad meg-ismérése, alázatoság és az Isten kegyelmének kívánsága származik szivedben, mellyek az igaz meg-téréstnek g'akorlására igen sütkésségek.

4. KERD. Ertem, miképpen kell meg-

Jan. 15.
v. 5.

III.

Eph. 2.
v. 3.
Törv.
sum. 27
v. 26.

1 Kir. 8.
v. 46.

meg-vizsgálom magamat, eredet szerint való bűneim felől? Taníts-meg arra-is, mint kell meg-vizsgálom lelkem ismérseit cselekedeti szerint való bűneimről?

FELEL. Ez három Régulák szerint.

I. Regula: Nem csak nagy czégerés és szarvas 's másfokat-is meg- botránkoztató bűneidet, hanem még elmédnek belső gondolatit, szívédnek indulatit-is vizsgál-meg serényen. Mert az igaz meg-térés, nem csak beszédünknek 's külső magunk viselkedésnek, hanem elménkben el-rejtezett gondolatinknak 's belső titkos indulatinknak-is valófágos meg-változását kívánja. Ide való Joel Profetának tanácsa: Szaggassátok-meg szíveteket nem ruhátokat, 's térjetekek a' ti Uratokhoz Istenetekhez. Sz.

Rész.
2. 13.

Péter-is amaz ördöngös Simonnak ezt javallá: Térj-meg a' te gonoszságodból és kérjed az Istent, talám meg-bocsáttatik te néked a' te szívédnek gondolatja. Jerusálem tisztíts-meg szívédet a' gonoszságtól, hogy meg-tartassál; Meddig maradnak te benned a' te gonosz gondolatid? Onnét belől az embernek szívéből jár-

Jer. 4.
v. 14.

Márk. 7.
v. 21.

22. 23.

maznak a' gonosz gondolatok, házasfíg-törések, paráznaágok, gyilkosságok, lopások, fosztványségek, latorságok, álnok-

álnokság, szemtelenség, gonosz szem, rágalmazás, kevélység, bolondfág. Mind ezek a' gonoszok, belől-jönek-ki, és meg-fergettetik az embert. Akár mi hivalkodó beszédet szólnának az emberek, szímet adnak arról az ítélet napján, Máthé. 12. v. 36.

II. Regula: A' bűn tételnek környül álló dolgait-is figyelmeteffen sükk-fég meg-vizgálnod, tudni-illik idejét mikor, helyét holott, és módgyát mi módon iett. Mert noha a' bűnök között nincsen csak egy-is természeti szerint kicsiny és könnyű, melly büntetésre nem volna méltó; mivel minden bűn az Istennek véghetetlen dicsőfféggével és szentséges törvényével ellenkezik, és örök büntetésre való kötelefféget hordoz magával: de mindazáltal edgyik bűn a' másiknál nagyobbnak ísmértetik, a' meg-mondott környül-álló dolgokra nézve. Idvezitönk így szólla Judás felől Pilátusnak: Nagyobb bűne vagyón annak, a' ki engemet te kezében adott, Ján. 19. 11. Lásd-meg, Ezech. 5. v. 6. és 8. v. 15.

5. KÉRD. Világossá-meg e' tanításodat hog yinkább érthessem?

FELEL. Rendel így vedd eszedben.

I. Az

Matth.

5. 19.

Gal. 3.

v. 10.

Jak. 2.

v. 10.

I. *Az időre nézve*, mellyben büntöttél, azon egy fele bűn egyszer nagyobb mint másfázor. *Példának okáért*: Ha Vasárnapon részegettél meg, midőn mások az Istennek igéjét halgatták, nagyobb vétek mintha hétköznap cselekedted volna.

2. *A' helyre nézve*, azon egy nemű vétek egy helyen nagyobb mint másutt. *Péld. ok.* Ha az Isten tisztetletinek helyén a' Templomban paráználkottál (mit az Eli Pap fia) nagyobb vétek ez, mintha közönséges helyen cselekedted volna.

3. *Módjára nézve* is vagon külsőmből. *Péld. ok.* A' mit tudatlanságból cselekedtetél, kisebb bűn; a' mit pedig tudva, nagyobb bűn. Ha erőtlenségből 's gyarlóságból estél bűnben, kisebb; ha el-tökélet szándékból, fel-tett igyekezetből 's régi vágyódásodból vétkezted, nagyobb bűn. Ha titkon töltél bünt, kisebb; ha pedig mások előtt, kiker meg-botránkoztatál, nagyobb bűn. *Ha egy ember vétkezik tudatlanságból, áldozzék egy esztendő kecskét bűnéért való áldozatul. A' melly ember vétkezik fel-emelt kézzel (az az, tudva, bátran, mérészen, kevélyen, vakmerő-kép-*

34ml.
15. 27.

30.

képpen, sem Istennel, sem emberekkel semmit nem gondolván; nem titkon hanem nyilván, hogy másokat is mint egy Vezér és elől-járó azon gonofszágbán ejtsen) *ki-vágattassék az a' lélek az önépe közül. Szég yenlették-e hogy utálatosságot cselekettenek? sem nem szégyenlették sem nem tudták mitsoda a' szégyen. Annakokáért el-húlnak a' meg-öletettek között, az ő meg-látogatásoknak idején el-romlanak, azt mondgya az Ur, Jer. 6. 5. 15. és 8. 5. 12.*

III. *Régula*: Az Istennek törvényét mint valami Tükört előnkben tegyük *Rom. 3. 5. 20.* 's onnét fzelelljük bűneinket; és egész életünkben cselekedetünket az Isten törvényének parancsolatihoz mint tökéletes mérték-finórhoz mér-fekellyük: Így valósággal meg-ismérjük hogy sokak és el-áradtanak a' mi gonofságink, többek a' mi sejtünknek hájszálaimál a' mi bűneink, Jerem. 30. 5. 15. Solt. 40. 5. 13.

6. K E R D. Mit kell tehat ennékem, ez harmadik Régula szerint cselekednem?

F E L E L. Az Istennek Tíz-parancsolatokban foglalt Törvényében tzép rendel tekints-bé, ez elődben adatott T A B L A szerint; azonnal meg-lárod

G mel-

mellyik ellen 's miképpen vétkeztél.

I. PARANC SOLAT.

Ne legyenek tenéked én előttem idegen Istenid, Ki-jöv. 20. §. 3.

Ez első Parancsolatot által hájja's meg-rontya:

I. A' ki az egy igaz Istent nem isméri, és annak ki-jelentett akarattya felől (melly a' szent Írásban vagon) kételkedik, Jerem. 4. §. 22. és 9. §. 3.

II. A' ki az Istennek valóssága felől való ismertetet és belső érzékenységet, szívében tellyességgel el-akarja óltani, az az: ebben az hitetlen gondolatban (*Ob bár ne volna Isten*) szívében gyönyörködik, Solt. 14. §. 1. és 10. §. 4. és 53. §. 2.

III. A' ki az Istennek tulajdonfágát, úgy-mint, mindenütt jelen voltát, mindentudófágát, igazfágát, irgalmasságát, gondviselését &c. tagadgya nem hiszi, Solt. 10. §. 11. 13. és 94. §. 7. Mala. 1. §. 2. és 3. §. 13.

IV. Minden Bálvány-imádó: úgy-mint, (1) A' ki az egy igaz Isten helyett más hamis istent tisztel, 1 Kir. 11. §. 4. 5. Cselek. 19. §. 27.

(2) A' ki az egy igaz Isten helyett, sok hamis isteneket tisztel; mint régen a' po-

a' pogányok *Jupitert, Mást, Mercuriust, Venust, Junót tisztelték,* Galat. 4. 8.

(3) A' ki az egy igaz Istent akarván tisztelni, nem tisztelt azt három fze-mélyben: mint a' Sidó, Török, és Arrianus, Ján 5. 23. 1. Ján. 2. 23. és 5. 7.

(4) A' ki teremtet állatoknak, úgy-mint a' meg-holt Szenteknek és a' Sz-Angyaloknak Isteni tiszteletet téfzen, és azokban bizik, Esa. 63. 16. Jer. 17. §. 5. Coloff. 2. 18. Jelen. 19. §. 10. és 22. §. 8, 9.

(5) A' ki Istentől vett javaiból szertelen fősvény, Eph. 5. 5. Colof. 3. 5. Jóh. 3. 1. Bálvány-imádó a' fősvény; mert az ő §. 24. földi javaiban helyezteti bizodalját: Sol. 62. az ő életét, mellyet Istentől kellene §. 11. várni, gazdagfágatúl várja, és az ő aranyát, ezüstét, nem különbben mint a' régi §. 15. Bálvány-imádók imádták Baált, Astarothot, és az utálatos Chámóft, ő-is imádgya. Greg. Nazianz. orat. 15. in plag. grand.

V. A' ki az igaz Istent gyűlöli, és el-lene való gyűlölségét engedetlenféggel meg-bizonyította, Törv. sum. 5. 9. Solt. 139. §. 21. Ján. 15. §. 23, 24. Rom. 1. §. 30.

VI. A' ki az igaz Istent nem fele-

G 2

nem

nem tiszteli 's nem dicőöti, Jób. 21. ̄. 14, 15. Solt. 36. ̄. 2. Péld. 1. 29. Malach. 1. ̄. 6. Rom. 1. ̄. 20, 21.

VII. A' ki az emberektől vagy más teremtet állatoktól inkább fél mint Istentől, Jerem. 10. ̄. 2. Math. 10. ̄. 28. Jelen. 21. ̄. 8.

VIII. A' ki nyilván való bűnökben maga gyönyörködtesével bátran él, az Istennek sem beszédével, sem itéletivel nem gondolván, Péld. 2. ̄. 14. Rom. 2. ̄. 5. 1 Theff. 5. ̄. 3.

IX. A' ki az ő meg-cselekedett bűnein bánkodik ugyan, de nem azért mintha a' bűnt természetzi utálatosságában gyűlölné, és hogy az ő véle mindenkor jól tett Istenének hála-adatlanul 's vakmerőképpen való meg-bánatodását fajnálná; hanem csak azért, mert a' bűnért reá következő büntetéstől igen fél és retteg. Ez csak *világ szerint való bánat, és halált nemz*, 1 Cor. 7. ̄. 10.

X. A' ki az Istennek irgalmassága felől tellyességgel kétségben esik, Teré. 4. ̄. 13. 1 Theff. 4. ̄. 13.

XI. A' ki előbb előbb menvén penitencia tartás nélkül minden utálatos bűnökben, az Istennek irgalmasságával

val vakmerő-képpen biztattya magát, Jób. 8. ̄. 13, 14. Péld. 10. ̄. 28. Jud. ̄. 4. Jelen. 18. ̄. 7, 8.

XII. A' kinek meg-hólt és a' szereztenek munkáitól üres hiri vagy on, Jakab. 2. ̄. 26.

XIII. A' ki vallásában tántorgó 's álhatatlan, azt hamar el-cseréli; és az egyfzer meg-ismért Evangeliomi igazságot könnyen el-hadgya, 1 Kir. 18. 21. Sid. 6. ̄. 4, 5, 6. 2 Pét. 2. ̄. 20.

XIV. A' ki a' kereszt-vifeles és nyomorúság alatt békételen, türehetlen 's Isten ellen zugalódó, Jer. 20. ̄. 14-18. 1 Cor. 10. ̄. 10.

XV. A' ki a' teremtet állatokat, úgy-mint, önnön magát, világi jószágát, tisztességét, a' testi rút gyönyörűségeket fellyeb szerezeti mint az Istent: és szorgalmatosabb a' világiaknak, mint sem az Isten országának keresésében, Math. 6. ̄. 33. és 10. ̄. 37. Jan. 12. ̄. 43. Rom. 16. ̄. 18. Phil. 3. ̄. 19. Col. 3. ̄. 2.

XVI. A' ki bizik az ő erejében, bölcseségében, gazdagtságában és az orvosban. Jerem. 9. ̄. 23. és 49. ̄. 16. Solt. 20. 8. 1 Tim. 6. ̄. 17. 1 Chron. 16. ̄. 12.

XVII. A' ki az ô jószágát, mellyel bír 's bővölködik, nem az Istennek, hanem a' maga méltóságának, erejének, szorgalmatoságának, bölcseségének tulajdonítja, és azzal csak a' magá dicsofságát vadáflíza, Solt. 10. 3. Dan. 4. 27. Luk. 12. 5. 16-19. 1 Cor. 4. 7.

XVIII. A' ki olly szertelen kevélységgel fuvalkodik-fel, hogy magát Isté gyanánt tartsa, 's másokkal-is annak tartassa, Cselek. 12. 5. 22, 23. 2 Thef. 2. v. 4.

XIX. A' ki bizodalmit az ördögben és az ördögnek munkáiban helyhez teti. *Illyétén:*

*. A' ki az ördöggel szövetséget vetvén, ördögösséget, boszorkányságot, bűjölést-bájolást, varáslást, titkos dolgoknak nézését, rosta fordítást, hamarja vetést, betegekre való olvasást, ön-öntést, betegeknek czárnával való mérését, nyakokra való kötést, &c. gyakorol, Törv. sum. 18. v. 10, 11, 12.

**. A' ki valami szűkségében ez illyeténekhez folyamodik, Levit. 19. 31. és 20. v. 6.

II. PARANCSOLAT.

Ne csináld magadnak faragott képet, és semmi hasonlatosságot azoknak formájokra mel-

ra mellyek oda fel az ézben vadnak, se a' mellyek itt alatt a' földön vadnak, se a' mellyek a' vizekben a' föld alatt vadnak. Ne hajoly-meg azok előtt; és ne tisztellyed azokat, Ki-jöv. 20. v. 4, 5.

Ez második *Parancsolat* ellen vétkez: I. A' ki az Istent akarmi képpel 's ábrázattal ki-formállyá, Törv. sum. 4. 5. 15-19. 23. Esai. 30. v. 18. Cselek. 17. v. 29. Habak. 2. 18. Rom. 1. 23.

II. A' ki az Istent a' képekben és a' képek által tiszteli, Ki-jöv. 32. v. 4, 5, 6. 1 Kir. 12. v. 28. 2 Kir. 18. v. 4. Birák. 17. v. 3, 4.

III. A' ki a' Christus keresztfájának darabját, avagy formáját; a' Szenteknek (hogy már) csontyait, Erekleit, dib-dáb maradványit, isteni tisztelettel illeti.

IV. A' ki az Isten és a' Szentek képeinek süveget vét, térdet hajt: és azokat koszorúkkal, clárisokkal, arannyal ezüsttel, selyem ruhákkal ékeletti: azoknak jó illattal kedveskedik, tisztességre gyertyát gyujtván 's előttök térdre esvén imádkozik.

V. A' ki Istentől elmélkedvén, avagy Istennek könyörögvén, az igaz Istent elméjével úgy képzi, mint ha testi ábrázat-

rázattya volna. *Péld. ok.* Az Atya Isten
vén ember ábrázattyaiban: a' Sz. Lé-
lek Isten galamb formában gondol-
lya, Esai. 40. v. 18.

V. I. A' ki a' bálványozáfratartozó
efzközöket csinállyá; tartya, árullya,
és a' bálványozókat azok által fegelli;
Teremt. 35. v. 2. 4. Ki-jöv. 23. v. 13.
Solt. 115. v. 8. és 35. v. 8. Esai. 30. 22.

VII. A' ki a' bálványozásnak helyén,
a' bálványozó isteni tisztetletnek ideje-
kor, ön kényén, minden szűkség kívül,
örömeft jelen vagyón, 1 Cor. 8. 9, 10.

VIII. A' ki az Istent, emberekül
gondolt és Sz. iráson kívül való tisztel-
tetlet tisteli: és az Istentől parancsol-
tatott isteni tisztetletet meg-változtat-
tya, avagy hozzá téfjen; avagy tőle el-
véfzen, Törv. sum. 12. v. 32. Esa. 29.
v. 13. Máth. 15. v. 9. 2 Tim. 3. v. 16.
Colof. 2. v. 23.

IX. A' kibén az Istenes kegyesség
csak tettetes, szines; nem valóságos
igaz, Esa. 29. v. 13. 2 Tim. 3. v. 5.

Illyetén (1) A' ki nagy szűkségében-
is az Istent segítségül nem hívja, Solt.
14. v. 2, 3, 4. Esa. 64. v. 7.

(2) A' ki az Istennek idvezítő Evan-
geliumát halgatni általlya, Jerem. 44.
16. Luk. 14. v. 19. 20. (3)

(3) A' ki az Istennek igéjét halgattya
ugyan, de ha abból érdeme szérint,
meg-feddetik, azon dül-fül, haragfjik,
morog, fenyegetőzik, és semmit nem
jobbúl, Ezech. 33. v. 31, 32. Amos. 5.
10. Máth. 7. v. 6.

X. A' ki az Eretnekekkel, hitetlen
istentelennel, igen nagy, belső köte-
lefféget, nyájas barátságot tart.

Ugy-mint:

*. A' ki házassági köteleffégre Hi-
tetlenhez, eretnekhez csatollya magát;
noha hozzá illendő igaz keresztyént-is
találna, Teremt. 6. v. 2. Esdr. 9. v. 14.
Malach. 2. v. 11.

**. A' ki a' hitetlen, istentelen, eret-
nek, bálványozó utálatos néppel, sűk-
ség kívül, csak testi haszonért, szoros
szövetséget tart, 2 Chron. 19. v. 2.

III. PARANC SOLAT.

*A' te Uradnak Istenednek nevét híjjá-
ban fel ne ved, Ki-jöv. 20. v. 7.*

Ez harmadik Parancsolatnak meg-
rontója:

Először: A' ki hamissan esküszik,
Levit. 19. v. 12. Jer. 5. v. 2. Zach. 5.
v. 3, 4. Máth. 26. v. 72. 74.

Illyetén pedig

(1) A' ki tudva és szánt-szándékkal
a' nyil-

a' nyilván való hamisítást esküvéssel erőssíteni.

*. *Példa:* Midőn valaki látta felebaráttjának gyilkosát, de meg-esküszik hogy nem látta.

**. *Példa:* Midőn valaki nem látta felebaráttját paráználkodni, de reá esküszik hogy látta.

***. *Példa:* Midőn valaki hallotta hogy felebaráttja Isten ellen káromkodott, de meg-esküszik hogy nem hallotta.

(2) A' ki esküvéssel szabados és lehetőséges dolgot fogadott Istennek, vagy felebaráttjának, de bē nem tellyesíteni, Törv. sum. 23. §. 21. Száml. 30. v. 2.

*. *Példa:* Azt fogadgya valaki Isténnek, hogy soha Egyes pohárt nem iszik, hanem mértékletelesen él a' borral, de esküvést meg-szegi.

**. *Példa:* A' házasságban lévő két fzemélynek azt fogadgyák esküvéssel egymásnak, hogy egymással meg-elégfznek, holtokig egymást el nem hadgyák: a' melyik fél azért paráználkodik, avagy társát hitetlenül el-hadgya, az hamis esküvő.

II. A' ki nem az- élő igaz Istenre, hanem teremtet állatra esküszik, Jer. 5. v. 8. Máth. 5. v. 34. 35.

III.

III. A' ki gonosz, tilalmas, Isten's emberek előtt utálatos dolognak cselekedetire kötelezi magát esküvéssel. *Pélok:* a' ki gyilkoságnak, paráznaságnak, lopásnak, hamis isteni tisztetletnek, vagy más undok bűnnek vegben vitélére meg-esküszik, Máth. 14. v. 7. Csel. 23. v. 12.

IV. A' ki vakmerő-képpen, a' dolog felől való józan gondolkodás nélkül, szükség kivül meg-esküszik, Lev. 5. 4.

V. A' ki közönséges folyó beszédben, minden isteni felelem nélkül, esküdten esküszik, Máth. 5. v. 37. Jak. 5. v. 12. *Példa* Saul 1 Sam. 14. v. 25. 40. 45.

VI. A' ki az esküvéssel csak jádzik és csúfolódik. *Példának okáért:* Meg-esküszik valaki hogy nem látta az el-szökött tolvajt: de alattomban hozzá érti ezt: *Nem láttam*, tudni-illik, *hogy neked meg-jelentsem.* *Más példa:* A' Templomon által szalad a' gyilkos, a' pap jól láttya's még-is meg-esküszik, hogy ott nem szaladott által: érti pedig a' maga ujjában lévő gyűrűt, illy formán: *Ist tudniillik, az én g yűrűmön nem szaladott által.*

VII. A' ki midőn az Isten dicsőffége és felebaráttjának elő-menetele kíván-

ván-

vánnya-is meg nem eskûszik, Sid. 6. 16.

VIII. A' ki az Isten ellen káromkodik, Levit. 24. v. 15, 16. *Illyen:*

(1) A' ki oly gonosz dolgot tulajdonít Istennek, melly Istenben nincsen. *Péld. okáért*, hogy az Isten kegyetlen, nem igaz.

(2) A' ki az Istenben lévő tökéletességet tagadgya. *Péld. ok:* Az Istent erőtlennek, tudatlannak tartya. 2 Kir. 18. v. 32, 33. Solt. 94. v. 7.

(3) A' ki az Istennek tulajdon munkáját, példának okáért, a' *Teremtést*, az ördögnek tulajdonítja. Illyenek, kik így szitkozódznak: N. N. atta: --- teremtetten: --- szerette: --- parancsolta: --- gondolta: --- apájú: --- anyájú: --- lelkű: --- párájú, &c.

I X. A' ki maga avagy felebarátja ellen átkozódik.

Maga ellen, illyen vagy más formán: Ha így nincs a' dolog, bár el-veszszek, el-filyledgyek, el-kárhozzam, menykő üfson-meg, ördög el-ragadgyon &c.

Más ellen: Vigyen-el az ördög, filyledgy-el, dühögy-meg, üfson-meg a' kö, verjen-meg az Isten &c.

X. A' ki az Istennek nevét a' közbeszédben igen becsstelenül csak kordé-

ba em-

ba emliti. *Péld. okáért*, Ha mi rémitő vagy szokatlan dolgot hall, mond: *Hatalmas Isten! Jehova! Jésus! Isten bocsás!*

XI. A' ki a' szent Iráfnak szavait játékra fordítja, Efsa. 66. v. 2. *Péld. ok.* Ha váratlan régen nem látott barátját látta, ezt mondgya: *Ecce homo!* ezt pedig Pilátus Idvezitönknek mondá. *Ismét:* mikor szomjuhozik ezt mondgya: *Christus kinnya van rajtam:* mert a' Christus a' keresztfán így szólott: *Szomjúhozom.* Ismét; a' ki egy cseppig meg-íszá az edgyes pohárt 's mond: *Consummatum est &c.*

XII. A' ki a' játékos, tréfás és becsstelen dolgokban *Sors vetéssel* él, *Péld.* 16. v. 33. és 18. v. 18.

XIII. A' ki a' füveket, fákat és egyéb eszközöket, a' *Mi-Atyánk*nak, avagy *Híszek egy Istennek*, avagy más valami *Imádságnak* bizonyosfámmal való reámondásával; a' *Jehova, Zebaoth, Jésus* névnek, avagy valamely szent Irábeli helynek, p. o. *Kezdetben vala az Ige &c.* ennyi 's ennyi említésével, meg-bájjolja 's babonálja, Törv. sum. 18. v. 11. Solt. 50. v. 16.

XIV. A' ki a' csillagoknak járásából,

H

a' vál-

Ján. 1.
7. 1.

a' változó, bizonytalan és csak egyedül Istennek akaratyától's meg-határozásától függő dolgoknak, bizonyos's meg-csalhatatlan következtetést hízsi és várja, *Esá. 47. v. 12.*

XV. A' ki hejájában való, és történetből fázalmazott dolognak jó f. jeren-csét avagy f. jeren-csétlenféget tulajdonít. *Péld. ok: Midön gonosz dolognak tartya, ha reggel jobb lábára való czizmáját vagy papucsát bal lábára talállya vonni. Avagy: ha a' só-tartó az Asztalon fel-dől. Avagy: ha útra indulván Papot talál elő. Szerencsének ellenben: ha az úton vasát talál, &c.*

XVI. A' ki gonoszúl élván, az Istének nevére gyalázattal illeti, *1 Sam. 12. v. 14. Rom. 2. v. 23, 24. 1 Tim. 6. v. 1. Tit. 2. v. 3.*

XVII. A' ki az Istennek csuda ítélevel mellyeket e' világon jelenget, semmit sem gondol, *Luk. 13. v. 1--5.*

IV. PARANCSOLAT.

Meg-emlekezzél a' Szombatról, hogy azt meg-fszeljed. Hat napon munkálkodjál; beted napon meg-nyugodjál, és semmi dolgot ne tégy, Ki-jöv. 20. v. 8, 9.

E' ne-

E' negyedik *Parancsolatot* meg-fzei:

I. A' ki Ur napján (*Vásárnapon*) rabotás és hét-köznapra tartozó munkát téstén, *Ki-jövet. 23. v. 12. és 34. v. 21.*

II. A' ki ezen napon kalmárkodik's vásárt üz, és kereskedéséről számot vét, *Nehem. 13. v. 15.*

III. A' ki el-múlhatatlan szűkségtől nem kényszerítettven útra megyen, *Ki-jövet. 16. v. 30.*

IV. A' ki, ha szintén maga nyug-szik-is, de szolgait, szolgáloít, barmait dologra erőlteti.

V. A' ki túnyasággal, hafzontalanul, két keze öfzve-tévésével, minden belső kegyesség, buzgólag's isteni szolgálat nélkül mulattya-ele ez napot, *Esá. 1. v. 14. és 58. v. 13. 2 Tim. 3. v. 5.*

VI. A' ki tréfálódásra, játékra és egyéb testi gyönyörűsége adgya magát ez napon; melly miatt az Innep ízen-telésben avagy meg-kélseltetik, avagy éppen el-vonattatik az isteni szolgálat-tól, *1 Cor. 10. v. 7.*

VII. A' ki ez napot vendégeskedés-fel, tobzódással, tánczolás-fal, paráználkodással meg-fergetteti.

H 2

VIII.

VIII. A' ki a' Scholákat, mint Isten Anya-fzent-egy-házának veteményes kerteit, tehetése szerint nem gyámlította; sőt azoknak rontója pusztítója, 2 Kir. 4. 5. 38. és 6. 5. 1. Luk. 2. 46. Csel. 19. 5. 8, 9. és 22. 5. 3.

IX. A' ki az Isten Anya-fzent-egy-házában az Egyház ifjolgálatnak előmentét, virágzását nem keresi; hanem csak a' maga világi dolgain kapdos, Törv. füm. 12. 5. 19. Sid. 10. 29.

X. A' ki kicsinyre becsülli az Ur-napját; (*Vasárnapot*) az emberektiül emberek tiszteletire rendeltetett Innepeket pedig szorosán meg-tartya, Efé. 1. v. 14. Amos. 5. 5. 22. Ki-jövet. 32. 5. 4, 5. 1 Kir. 12. 5. 32, 33.

V. PARANCSOLAT.

Tiszteletlyed a' te Anyádat és Anyádat,
Ki-jövet. 20. 5. 12.

Ez ötödik *Parancsolatot* meg-rontya:

I. A' ki Attyát, Annyát, Tanitóját, Magisztrátusfát, és náknál vénebbeket nem tiszteeli. *Illyetén:*

(1) A' ki azokat csúfollya, szidalmazza, Teremt. 9. 5. 21. Ki-jövet. 21. 17. Levit. 19. 5. 32. Törv. füm. 27. 5. 16. Péld. 30. 5. 17.

(2) A'

(2) A' ki azoknak szabados parancsolatinak nem enged, Rom. 1. 5. 30. 2 Tim. 3. 5. 2.

(3) A' ki az ő szűkölködő szűléit tehetése szerint nem-segíti, Péld. 28. 24. 2 Tim. 5. 5. 4.

(4) A' ki szűléinek hírek 's akarattok nélkül házaflágra adgya magát, Teremt. 28. 5. 6.

(5) A' ki szűléi akarattya ellen szerzetes életre kötelezi magát, Száml. 30. 5. 55.

II. A' ki Isten ellen engedetlenkedik, hogy az embereknek kedveskedgyék, Cselek. 4. 5. 19.

III. A' ki az Istenről állított Magisztrátuson fellyül emeli magát, Rom. 13. 5. 1-7. 2 Theff. 2. 5. 4.

IV. A' ki testi Urának csak szeme előtt szolgál 's engedelmeskedik, háta megé pedig nem becsülli, Col. 3. 22.

V. A' ki magával nem csak egyenlök, de fellyeb valók ellen-is fel-fuvalkodik, 's azoknál nagyobnak tartya magát, Rom. 12. 5. 10.

VI. A' ki igen gyenge és kedvező, azoknak gonoszságának meg-büntetésében, a' kik ő töle függgenek, 1 Sam. 2. 5. 22, 23, 24.

VII. A' ki alatta valóihoz mind befédben, mind fenyegetésben, 's mind penig büntetésben rend kívül kemény és kegyetlen, Ephes. 6. §. 4. 9.

VIII. A' ki valaha avagy csak gondolattyaival-is az ő felebaráttjának gyalázattára igyekezett.

VI. PARANC SOLAT.

Ne öly, Ki-jövet. 20. §. 13.

Ez hatodik *Parancsolat*hoz engedetlen:

I. A' ki magát vagy felebaráttját veri, véresíti, meg-csonkítja, meg-öli, Teremt. 9. §. 6. Levit. 21. §. 5. és 24. §. 17. 20. 1 Kir. 18. §. 28. Rom. 14. §. 7. Ephes. 5. §. 29. Col. 2. §. 23. 1 Ján. 3. §. 15.

Illyen pedig:

* A' ki a' terhes Afz;onyi-állatot úgy meg-rúgja vagy úti hogy magzatot veszessen, Ki-jövet. 21. §. 22.

** A' ki magának vagy másnak, itallal avagy más gonofzúggal azt miveli hogy magzatot veszessen.

*** A' ki akar mi módon önnön magát avagy felebaráttját magtalanná téfzi, Teremt. 38. §. 9. 10.

II. A' ki másnak tanácsollja, avagy paranc-

parancsollyja, hogy felebaráttját meg-ölye, 2 Sam. 11. §. 15. és 12. §. 9.

III. A' ki felebaráttját ok-nélkül gyűlöli; reá haragfzik, irégykedik, bosz-tonkodik; ötöt rágalmazza, szidalmazza, átkozza, gyalázza; nyelvével vagy fegyverével ellene patvarkodik és verseng, Máth. 5. §. 22. Rom. 1. 31. Gal. 5. v. 20. Eph. 4. 31. Jak. 3. §. 14. 1 Jan. 3. §. 15.

IV. A' ki felebaráttjának ellene tett fogyzkozását meg nem engedi, főt kellő 's kellenen helyen felebaráttja ellen panaszolkodik, Máth. 5. §. 23. 24. és 6. §. 14. 15. Jak. 5. 9.

V. A' ki nyelvel meg-enged felebaráttjának, de szívéből a' haragot 's boszú-állásra való vágyódást le nem téfzi.

VI. A' ki mások között a' gyűlöltegre, haragra 's versengésre alkalmazottágot 's okot szolgálat, Péld. 6. §. 16. 19. Rom. 1. §. 30.

VII. A' ki felebaráttját, vagy gonofz-életével, vagy hamis tudományával meg-botránkozattya, Máth. 18. 6.

VIII. A' ki valaha csak gondolattyaival-is felebaráttja életének romlására igyekezett.

IX. A' ki valamelly gonofz-tévö-

nek meg-büntetéſében rend felett kegyetlen, Törv. ſum. 25. §. 2, 3.

X. A' ki egyházi ſzolgalevén, avagy nem tanít; avagy reſten tanít; avagy hamisſágot tanít, mellyel a' halgatóknak idveſſégét meg-gátollya, Ezech. 13. §. 18. és 33. v. 8, 9. és 34. v. 2. Máth. 23. §. 13. 1 Tim. 3. §. 2. Jelen. 3. §. 15, 16.

VII. PARANCSOLAT.

Néparáználkodgyál, Ki-jöv. 20. 14. Ez hetedik *parancsolat* ellen vétkezik:

I. A' ki tiſztátalan gondolkodáſt forral ſzívében a' paráználkodáſra, Száml. 15. v. 39. Péld. 6. v. 25. Máth. 5. 28.

II. A' ki cselekedettel paráználkodik; Lev. 20. v. 10-12. és 18. v. 6-17. Törv. ſum. 22. §. 22-30. 1 Cor. 6. §. 18. Sid. 13. 4. Jelen. 21. v. 8.

III. A' ki több feleſéget tart egynél, azon egy időben; Lev. 18. 18. Máth. 19. v. 5. 1 Cor. 7. v. 2.

IV. A' ki terméſet ellen fertelmelkedik; Levit. 18. v. 22, 23. Rom. 1. v. 26, 27. 1 Cor. 6. v. 9, 10.

V. A' ki a' házafſági edgyeſülésben minden ſzemérmeteſég's mértékleteſég nélkül viſeli magát; Teremt. 38. v.

9, 10.

9, 10. Levit. 18. v. 19. és 20. v. 18. Ezech. 18. v. 6.

VI. A' ki fajtalan beſédekben, bújja énekekben, ſzemtelen tekingetéſekben, és éktelen illetéſekben, tapogatófokban gyönyörködik, Péld. 5. v. 10. és 6. v. 12, 13. és 7. v. 13. Préd. 7. v. 4-6. Ephes. 5. v. 4. 1 Jan. 2. v. 16.

VII. A' ki a' Bordély-házakat javallya, tartya'sgyakorollya, Száml. 25. v. 8. Törv. ſum. 23. v. 17. 2 Kir. 23. 7.

VIII. A' ki a' bújja és ſzemtelen tánczot kedvelli, Ki-jöv. 32. v. 6. Eſai. 3. v. 17. 1 Pét. 4. v. 3.

IX. A' ki illetlen, rend-kivül czikornyás, bujja's kevély öltözetekben jár; és magát kurva módon ékeſgeti. 2 Kir. 9. v. 30. Jud. v. 23.

X. A' ki minden ſzemérem nélkül való's bujaſágra gerjeſztő utálatos képeket ír, avagy irat és házában tartya; Ezech. 23. v. 14-16. 1 Theſſ. 5. 22.

XI. A' ki fajtalan életűekkel örömeſt tárfalkodik, Solt. 50. v. 18. Péld. 7. v. 21, 22. 1 Cor. 15. 33.

XII. A' ki a' ſjüntelen való bor italban, álomban, túnyafágban ugyan elmerül, Jerem. 5. v. 10. Péld. 23. v. 29-35. Eph. 5. v. 18. Amós. 6. v. 4, 5, 6.

Ezech.

Ezeck. 16. v. 49. Péld. 20. v. 13. Luk. 16. v. 19. 1 Tim. 5. v. 13.

XIII. A' ki ég és gerjede, de még sem házasodik-meg, 1 Cor. 7. v. 9.

XIV. A' ki házasfágra alkalmas fiáról, leányiról, illendő gondot nem vifel, 1 Cor. 7. v. 37, 38.

XV. A' ki a' paráznafigot igen gyengén bünteti.

XVI. A' ki a' házasfágra alkalmatlan 's éretlen személyeket öfzve adgya.

XVII. A' ki a' testet csak az ő tulajdon kívánsága szerint táplálja, és e' világi gyönyörűségeknek inkább szeretője mint Istennek, Rom. 13. §. 14. 2 Tim. 3. v. 4.

XVIII. A' ki jámbor házas társát hitetlenül el hadgya, 's máshoz csatollya. magát, Máth. 5. v. 32. és 19. v. 9.

VIII. PARANCSOLAT.

Ne orozz: avagy: *Ne lopj,* Ki-jöv. 20. §. 15.

Ez nyolczadik *Parancsolatot* meg-
rontya:

I. A' ki az Országának, Városnak, Falunak, Polgári-társaságának közönséges jövedelmét csalárdul meg-kifflebiti. *P. ekéért:* A' ki az igaz vámot, adót, har-
mincz-

minczadót, dézmát &c. meg nem adgya, Máth. 22. v. 21. Rom. 13. v. 6, 7.

II. A' ki az Egyházi szolgálatnak meg-tartására rendelt jövedelmet, az Ecclesia javait, avagy világi haszonra fordította, avagy magánál hamisan tartya, avagy iftentelenül el-vesztegeti, másnak adgya, és az Ecclesiától el-idegeniti, Jof. 6. v. 19. és 7. v. 11. Péld. 20. v. 25. Mal. 3. v. 8, 9. Cselek. 5. 9. Rom. 2. v. 22.

III. A' ki a' szent dologgal, úgy-mint, az Isten Igéjével, a' Sacramentumokkal, a' bűn bocsánatra engedett Egyházi hatalommal kereskedik, nyerekedik; és az isteni szolgálatban csak testi hasznát keresi, Mich. 3. v. 11. Máth. 23. v. 14. 2 Cor. 2. 17. 1 Tim. 6. v. 5. 2 Pét. 2. v. 3. Jelen. 18. v. 11, 12.

IV. A' ki a' lopónak tanácsot ad, azt magához bé-fogadgya, és a' lopott marhának titkon takargatója, Solt. 50. v. 18. Péld. 29. v. 24.

V. A' ki embert lop és azt el-adgya, Ki-jövet. 21. v. 16. Törv. sum. 24. 7. 1 Tim. 1. v. 10.

VI. A' ki felebaráttjának jószágában tüzzel avagy másképpen kifizakar-
tartal kárt téfjen, Ki-jöv. 22. v. 5, 6.

VII. A'

VII. A' ki felebaráttját igaz úttában gonofzúl meg-háborgattya, tolvajul reá üt, s jószágától meg-fof;tya, Lev. 19. v. 13. Solt. 10. v. 9. Nah. 3. v. 1. Luk. 3. v. 14.

VIII. A' ki kereskedésben való tár-fát meg-csállya s meg-károftitty, *Márk.* 10. v. 19. I Theff. 4. v. 6.

IX. A' ki az adásban vévésben csalárd, és felebaráttját meg-károftitty.

Illyetén (1) A' hamis fontál, lóttal, réffel, fingel, akóval: köböllel, icczével, pintel élő, Törv. sum. 25. v. 13--16. Péld. 11. v. 1. és 20. v. 10. 23.

(2) A' ki az ő árújának fogyatkozás-fat csalárdul el-tikkollya, és a' rosfizat jogyanánt el-adgya.

(3) A' ki ohatya a' drágaságot, és az időre vigyázzán igen hamar drágára úti árrát az el-adandó jószágának, Amos. 8. v. 5, 6. Máth. 7. v. 12.

(4) A' ki becsi felett mód-nélkül dícséři az el-adandó jószágot: avagy igen alázza a' meg-vevendő marhát, Péld. 20. v. 14.

X. A' ki szolgájának, szolgájának, munkáflának igaz jutalmát halogattya, s meg sem adgya, Levit. 19. v. 13. Törv. sum. 24. v. 14, 15. Péld. 3. 28. Jer. 22. v. 13. Jak. 5. v. 4.

XI.

XI. A' ki felebaráttjának zálogját a' meg-fizetés után; avagy az ő gond-vifelelére ideig bízott jószágát; avagy meg-talált marháját; avagy kölcsönét meg nem adgya, Ki-jövet. 22. v. 26. Levit. 6. v. 3. Ezech. 18. v. 7, 12, 13. és 33. v. 15.

XII. A' ki felebaráttjának határát hamissán el-fordittya, Törv. sum. 19. v. 14. és 27. v. 17. Péld. 22. v. 28. és 23. v. 10.

XIII. A' ki hamis usorával él, Ki-jövet. 22. v. 15. Törv. sum. 23. v. 19. Ezech. 18. v. 8.

XIV. A' ki a' fzegény kösseget terhes adózással, súlyos szolgálatnál nyomorgattya, Ezech. 22. v. 17. Sophon. 3. v. 3.

XV. A' ki tiszteffeges életnek nemére nem adván magát, udvari bolondskodással, avagy fízem-fény vesztéssel, kötélén járással, bábokkal való játékkal, koczkázással. Táncz mefterseggel, a' termésjetnek magán esett fogyatkozásának mutogatásával, avagy valami ujságnak csudáltatásával keresi életét, és izaporán csallya a' pénzt, Ephes. 4. v. 28. Phil. 4. v. 8.

XVI. A' ki világi hafzonért s ajándékért

I

dékért a' hamis ügynek pártját oltalmazza, és az ártatlan ellen a' pert fokáig vontattya, Efsai. 1. 23. Jerem. 5. v. 27--30. Solt. 82.

XVII. A' ki vakmerőképpen akár melly emberért is kezeféle léfzen, a' dolognak jó meg-vísgálása nélkül, Peld. 11. v. 15. és 17. v. 18.

XVIII. A' ki fűintelenül fázazta magát abban, miképpen gazdagúlyon-meg, 1 Tim. 6. v. 9, 10.

XIX. A' ki semmi bizonyos életnek nemére nem adgya magát, hanem rendeletlenül él; sem magára sem cselekvére illendő gondot nem vífel, 2 Theff. 3. v. 10, 11. 1 Tim. 5. v. 8.

XX. A' ki erős, egésséges, nyersnyakas dolog tehető, s még-is koldulásra adgya magát, Teremt. 3. v. 19. Törv. sum. 15. v. 4. Peld. 21. v. 25, 26. Cselek. 20. v. 34, 35. 1 Cor. 4. v. 12. 2 Theff. 3. v. 9, 10.

XXI. A' ki telhetetlen fősvény, Job. 31. v. 24, 25. Solt. 119. 36. Peld. 15. v. 27. Ezech. 33. v. 31. Luk. 12. v. 15. 1 Cor. 6. v. 10. Sid. 13. v. 5.

XXII. A' ki lftentül vett javainak étkozlója, de a' szegényeknek nem táplálója, Peld. 21. v. 17. és 23. v. 20, 21.

Ezek.

Ezek. 16. v. 49. Luk. 15. v. 13, 14. és 16. v. 19. Ján. 6. v. 12.

XXIII. A' ki vagy csak gondolat-tyával-is felebaráttya javainak kárára igyekezett, és felebaráttára irégykedik, Peld. 3. 31. Jak. 3. 14. 1 Pét. 2. 1.

IX. P A R A N C S O L Á T.

Ne mondgy a' te felebarátod ellen hamis tanú-bizonyítást, Ki-jövet. 20. v. 16.

E' kilenczedik Parancsolatot megszegi:

I. A' ki felebaráttját hamissan vádolgya, 1 Kir. 21. 12. Peld. 6. 16. 19. Máth. 26. v. 60, 61.

II. A' ki a' valófágot tudván, hamissan el-tagadgya, Teremt. 6. v. 9.

III. A' ki mind a' két ügyefnek dolgát meg nem halván, fél perefnek törvént mond, Törv. sum. 1. v. 16, 17. Efst. 3. v. 9. Ján. 7. v. 51.

IV. A' ki a' hamis ügyet tudva előmozdittya, Ki-jövet. 23. v. 6, 7. Efsai. 5. v. 24.

V. A' ki vakmerő-képpen itéli felebaráttját, Máth. 7. v. 1.

VI. A' ki rágalmazó: az az, felebaráttja felöl hirt költ; avagy máffal költet; és felöle hallott hamis hirnek helyt

helytád, Ki-jövet. 23. v. 1. Levit. 19. v. 16. Rom. 1. v. 30. 2 Cor. 12. 20.

VII. A' ki felebaráttya tisztessége ellen gonosz gyanósságot forral szívében, és mindenütt 's mindenekben csak a' maga becületinek óltalmazója, 1. Cor. 13. 5. 1 Sam. 17. 5. 27. 1 Tim. 6. 4.

VIII. A' ki másnak beszédét avagy cselekedetét gonoszlra magyarázza, Máth. 26. 5. 60.

IX. A' ki felebaráttya felől igaz dolgot beszél ugyan, de olly véggel hogy ez által annak ártalmára lehesse, 1 Sám. 22. 5. 9. Solt. 52. 5. 1, 2.

X. A' ki felebaráttyának erőtelességből esett fogyatkozását ki-hirleli, Péld. 11. 5. 13. Máth. 18. 5. 15.

XI. A' ki bizelkedik és mézes beszédével másnak kedveskedik; Solt. 12. 5. 4. Pél. 17. 5. 6.

XII. A' ki magát avagy felebaráttyát hazugsággal akarja segiteni, Levit. 19. 5. 11. Ephes. 4. 5. 25.

XIII. A' ki valamelly szűkfegyes kérdésre csaldárdul felel. *Péld. ok:* Vettél-e pénzt ez ersényből? *Felelet.* Nem vettem, *tud. ill.* ez előtt száz estendőkkal.

XIV. A' ki felebaráttyát hamissan köl-

költött versekkel, *Pasquillussal* mocskollya, Job. 30. 5. 9. Solt. 69. 5. 13. Jer. firalm. 3. v. 14. 63.

XV. A' ki felebaráttyát szemben avagy háta megéfidalmazza, Solt. 50. 5. 20. Máth. 5. 5. 22. Eph. 4. 5. 31.

X. PARANCSOLAT.

Ne kívánnad a' te felebarátodnak bázát, se feleségét, se szolgáját, se szolgálóját, se ökrét, se szamarát, és semminémű jószágát, Ki-jövet. 20. 5. 17.

E' tizedik Parancsolathoz engedlen:

I. A' ki gonoszt gondol felebaráttya ellen, ha szintén végben vinni nem szándékozik-is, Jak. 1. 5. 14.

II. A' ki valamelly gonosz gondolattal 's belső vágyódással gyönyörködte magát, noha annak végben vitelére nem hajol, Rom. 7. 5. 7. és 13. 5. 9.

III. A' ki maga forrával meg nem elégszik, hanem a' másét sohajtya, 1 Tim. 6. 5. 6. Phil. 4. 11. Sid. 13. 5.

IV. A' ki bolond kívánságát nyelvél-is ki-böfenti: *Vajha* ugy mond *én király lehetnék*, ezt 's ezt cselekednem. *Ha száz ezer aranyam volna*, il-

lyen

lyen 's illyen jó dolgot vinnék végben, &c. Péld. 15. §. 2.

7. KERD. *Vagyon-e ezen kívül más rövidebb út és mód, melly szerint ember meg-vizsgálhattya magát számos bűneiről?*

FEL. Igen-is vagyon; melly ez három Regulák szerint léfzen.

I. Regula: Ofizsa-e ember az ő életét az ő esztendeinek ideje szerint; úgy mint, gyermekfégére, iffiúságára, meg állapodott idejére, és koros vénfégére; és gondolkodgyék gyermekfégében mitsoda bűnt szeretett, iffiúságában, minémű gonosságban gyönyörködött, meg-állapodott korában mitsoda bűnben élt, és vénfégében mellyik bűnben esett. *Az én iffiúságomnak bűneiről és az én vétkeimről meg ne emlekezzél,* Solt. 25. §. 7.

II. Regula: Ofizsa-el ember az ő életét a' helyek szerint, mellyekben valaha lakott, és gondolkodgyék, mellyik helyben mitsoda bűnben élt. Péld. ok: Mikor születésnek helyén lakott, mitsoda bűnt gyakorlott; hogy bujdosásra adta magát idegen helyen itt 's itt, mellyik bűnre sietett; úti járásában hol mi éktelenséget tett? Példa Ruben, Teremt. 42. §. 22.

III. Regula: Ofizsa-el ember életét, különb különb hivatalya szerint. Péld. ok: Mikor szolga volt: mikor Scholai életet élt: mikor cselédes gazda volt: mikor Egyházi ember, követ, Hadnagy, Bíró, volt &c. Igy cselekedett szent Pál: *En úgy-mond, először Isten káromló, háborgató és boszontó valék,* 1 Tim. I. §. 13.

8. KERD. *Mikön ember meg-vizsgálta magát bűneiről, mitsoda kívántatik meg-is az ő igaz meg-téréseinek gyakorlására?*

FEL. Kívántatik másodszor, hogy az ő bűneit Isten előtt meg-vallja.

9. KERD. *Mitsoda dolgok kívántatnak a' bűnöknek meg-vallására?*

FEL. Elsőben: Hogy semmi bűneinket Isten előtt ne titkollyuk, ne palástollyuk, ne mentegessük; hanem nagy alázatossággal meg-ismérjük, súlyos terhét bennünk érezzük, és szüntelen fêmeink előtt forgassuk. *Az én bűneimet én ismértem, és az én bűnöm szüntelen előttem forog énnékem,* Solt. 51. §. 5. *A' kiel-federzi az ő vétkeit jól nem léfzen dolga; a' kipedig meg-vallja és el-badgya, irgalmasságot nyer.* Péld. 28. §. 13. *Cum homo agnoscit, Deus ignoscit*; az az, Mí-

dön ember meg-isméri bűneit, Isten-is meg-bocsátja. *August. in Psalm. 32.* Lásd, Jerem. 16. §. 10. Solt. 38. §. 3. 1 Joh. 1. §. 8, 9.

Másodszor: Hogy ember önnön magát Isten előtt bűneiről vádollyá; mely által az ördögnek vádolását és a haragos Istenek sentenciáját el-kerülhesse. *Imé én vétkeztem, én cselekedtem hamis-
ságot, 2 Sam. 24. §. 17. Ha magunk
itélnek-meg magunkat nem íteltetnénk I-
stentől, 1 Cor. 11. §. 31. Si tuipse fueris
accusator: & Deus liberator, quid erit
Diabolus nisi calumniator?* az az: Hát
magad léfesz vádoló 's az Isten szaba-
dító, mi léfesz az ördög hanem csak
káromló. *August. serm. 48. de tempore.*
Lásd 1 Chron. 21. §. 17. Esdr. 9. §. 6.

Harmadszor: Hogy önnön magát
ember az ő bűneiért Isten előtt kárho-
ztaffá, az az, minden ő bűnei ellen;
sőt maga ellen-is a' bűnökért sentenci-
át mondgyon, ilyen formán: *Igaz
ítéleri Isten, ezekért az én bűneimért én
méltó vagyok az örök kárhozatra, ha szo-
ros ítéled szerint akar sz hozzám nyúl-
ni.* Példa Daniel: *Vétkezünk és állok-
sá-
got cselekedtünk, hitetlenül cseleked-
tünk, el-fzakadtunk te töled, és el-tá-*

VOZ-

voztunk a' te parancsolatidtól és itéle-
tidtől. *Tenéked Uram igazság és minékünk
orczánk pirulása, Dan. 9. §. 7. A' téko-
zó fiú-is: Atyám, vétkeztem az ég ellen és
te ellened: nem vagyok immár méltó arra
hogy te fiadnak kivattassam, Luc. 15.
§. 18, 19. Lásd Jób. 39. §. 37. Nehe.
9. §. 33. Ugyan-is, hogy a' mi bűne-
inket Isten be-fedezze, annak igaz út-
tya és módgya ez; hogy miis a' mi bű-
neinket Istennek meg-jelentsük, előtte
fel-fedezzük; valóban meg-ismérjük's
meg-valljuk. Mert Isten úgy igazít-
meg minket, ha mi-is ő előtte hamis-
ságnak ismérjük magunkat: úgy bo-
csát-meg minékünk, ha mi-is ő előtte
vádoljuk magunkat: úgy felejt-el
bűneinket, ha mi-is szüntelen elménk-
ben tartjuk azokat: midőn a' mi fze-
meink előtt útlatosoknak látcunk,
akkor az ő szemei előtt kedvessék va-
gyunk, és midőn magunk ítéleti szerint
már el-vesztünk, akkor találatunk-
meg ő töle.*

10. KERD. *Az Istenen kívül, hogy
az Egyházi embernek-is meg-valljuk bű-
neinket, szükséges-e?*

FELEL. I. Hogy minden ember,
szám szerint minden bűneit, még a'
leg-

leg-titkoslabakat-is a' mellyekről megemlekezhetik, minden környül-állásival, idveffégének vefzedelmé alatt, leg-alább egyfzer efszendőben Lelki-tanítójának meg-vallya sem nem hafnos sem nem szűkfeges: holott az egész szent Irásban erre kötelező parancsolat, se javalló példa nincsen.

II. Mindazáltal, néha nem csak szabados, hanem ugyan hafnos-is, hogy a' bűnös, lelki nyavalyáját fel-fedezze az ő lelki orvosának: midőn tudni-illik, lelki ifméreti valamely bűn miatt úgy meg-sebefittetett, hogy magános oktatás és vigasztalás nélkül gyógyulást nem vehet. Ezt tanácsollja szent Pál: *A' ki a' hitben erőtelen azt fel-vegyétek, Rom. 14. 5. 1. Atyámfiak ha el-foglaltatik-is az ember valamely bűnben (t. i. a' testől és a' Sátántól) ti kik lelkiek vatok emellyétek-fel az olyan embert. Gal. 6. 5. 1.*

II. K. E. R. D. Mitsoda kívántatik harmadszor a' penitencia tartásnak gyakorlására?

F. E. L. L. Hogy ember az ő bünein meg-sebhetett szívvel keservessén bánkodgyék, és töredelmessén szomorkodgyék, hogy az Istent olly vakmerő kép-

képpen meg-bántotta fok gonosz bűneivel. Erről szól szent Dávid: *Az Isten előtt kedves áldozatok a' töredelmes lélek; a' töredelmes és keserves szívét. (Isten) nem utáld meg, Solt. 51. 5. 19.* Erre inti Joél Proféta az Isten népét: *Szaggassátok-meg szíveiteket nem ruhátokat, és térjétek-meg a' ti Uratokhoz Istetekhez, rész. 2. 5. 13.* Példa Péter Apostol ki midőn éfben vette, hogy megtagadván édes Mesterét, igen vétkezett volna, ki-menvén nagy keservessén síra, Máth. 26. 75. Amaz bűnös Afzfzonyi-állat-is Jéfus Urunk lábánál hátul meg-álván, sírván kezdé könybulla-tásíval mosni Jéfusnak lábait &c. és az ő fok bünei meg-bocsáttának ő neki, Luk. 7. 5. 38. 47. Lásd Job. 42. 5. 6. Solt. 38. 5. 4. 5. Jer. 31. 19. Csel. 2. 37, 38. Ezt nevezi szent Pál, Isten szerint való bánatnak, melly meg-bánthatatlan meg-zérest szerez az idveffégre, és meg-külmöbzteti e' világi bánattúl, melly halált szerez, 2 Cor. 7. 5. 10.

12. K. E. R. D. Miben különböz tehát az Isten szerint való bánat, a' világi bánattúl?

F. E. L. I. Az Isten szerint való bánattal, azon bánkodik ember, hogy az ő ke-

ő kegyelmes Istenét, a' kinek fok jó-teményiért, hálaadással és szüntelen való dicsérettel tartozott volna, fok utálatos bűneivel meg-bántotta, bocsátotta, szent törvényét nem becsülte; A' viági bánattal pedig azon bankodik, hogy a' bűn-tételért nem várhat egyebet magára gyaláztatnál, az Istennek haragjánál, és testi lelki örökké való büntetésnél.

II. Az Isten szerint való bánat által, meg-békélhetetlen gyűlölettel gyűlöli ember a' bünt, érezvén annak undokfágát és terhes voltát magában: A' világi bánat által pedig nem szarmazik ilyen gyűlölet a' bűn ellen, hanem csak a' büntetéstől való szeretlen irtózás; meg-marad emberben a' bűnnek szerelme, annyira hogy ha a' büntetéstől való szabadlág engettetnék, minden gonosságra tartóztatás nélkül rohanna.

III. Az Isten szerint való bánat, az Isten irgalmasságának és a' Christusban való kegyelemnek, hathátos erejével, és a' bűnnek bocsánatya felől való alhatatos reménységgel 's tellyes bizodalommal edgyütt jár; és az embert kézen fogva viszi az Istenhez, hogy segedelmet kérjen Istentől a' bűnöknek el-

kerü-

kerülésére, és a' jóban való meg-erősödésre: A' világi bánat pedig, a' Törvénynek folyó átkát terjeszti ember eleiben; az Istentől való el-degenedésre készíti; és az Istennek bűnbocsátó kegyelmének mind érzésetől 's mind hathatos kívánságától el-rekeszti.

IV. Az Isten szerint való bánatnak gyümölcse lelki öröm, és az Istennek jó-voltában való csendes meg-nyugodás után, az örök boldogság: A' világi bánatnak gyümölcse pedig, megemészítő rettegés, és az álhatatlanul habzó kétkedés után, az örök halál.

13. K E R D. *Miben áll negyedfzer az igaz meg-térésnek minden napi g yakorlása?*

F E L E L. A' bűnnek gyűlöletében; hogy minden bünt természetiben utálatosnak és meg-békélhetetlen ellenfeünknek tartsunk; alhatatos indulattal gyűlöljük azt, és töle iszonyodván, ellene ugyan bocsátunkodgyunk. Dávid Király intéte ez: *A' kik szeretitek az Urat, gyűlöljétek a' gonoszt.* Szent Pál-is így tanít: *Iszonyodjatok a' gonosztól, ragaszkodjatok a' jóhoz.* Példa Salamon, ki így szól maga felől: *A' kevélységet és fel-furalkodást és a' gonoszsá-*

K

Solt
97. 10.
Rom.
11.9.

Prov.8.
13.

nak

nak útát, végezetre a' veszedelmes száját gyűlöltém. A' Corinthusbeliekben, mint dicséretes dolgot úgy említi az Apostol, hogy a' bűn ellen boszorkodtanak s' karaguttanak, 2 Cor. 7. 11. Lásd Solt. 119. 5. 104. 128. Amos. 5. 5. 15. Rom. 7. 5. 15. Jud. 5. 23. Jel. 2. 5. 6.

14. KERD. Miért kell a' bűnt ily ellenségeffen gyűlölni?

FEL. Mert a' bűnben természeti szerint semmi jó nincsen. *Mitsoda hasznát vettétek azért azoknak, a' mellyeket mostan szék yenletek?* Rom. 6. 21.

I. Nincsen a' bűnben *Hasznos* jó; mert az által vesztí-el ember a' boldogfágot s' nyeri a' gehennát, Márk. 8. 36.

II. Nincsen a' bűnben *Gyönyörűség* jó; sőt ha látzik-is gyönyörűségnek, mint a' villámás hirtelenséggel elmulik, és felelem, rettegés, el-ajulás, és kimondhatatlan gyötörődés követi azt; mint *Kainnak* és *Baltásznak* példájából meg-tetzcik. *Voluptas transít, sed vermis manet.* A' gyönyörűség csak elmulik, de a' mardosó fereg meg-marad, mint *Agothon D.* szól.

III. Nincsen a' bűnben *könnyű* jó; mert a' bűn ördögnek szolgájává s' rabjává téli az embert, úgy hogy a' kik meg

térés

térés nélkül bűnben élnek, azoknak elméjek fogva tartatnak az ördögnek törében: melly rabfágnál mi lehet nehezebb? Lásd 2 Cor. 4. 5. 4. Sid. 2. 15.

2 Tim. 2. 26.

IV. Nincsen a' bűnben *szép és szerezetre méltó* jó; mert a' bűn által ember rúttá, tisztátalanná, utálatossá, meztelenné tétetik, Solt. 14. 5. 3. Rom. 3. 5. 12. 2 Cor. 7. 1. Jelen. 3. 17, 18.

V. Nincsen végezetre a' bűnben, tisztességes, dicséretes, és csudár a' méltó jó, hanem minden bolondfágnak bolondfága. Innét vagy on, hogy az Irás fok helyeken a' bűnt *bolondfágnak*, a' bűnösöket pedig *bolondoknak* nevezi, Solt. 38. 6. Peld. 14. v. 8. és 26. 11.

15. KERD. A' bűnben, *penitencia* nélkül élő emberben, *hányféle* bolondfágot lehet fel-találni?

FEL. Igen sok félé. I. *Első bolondfág*: Mert a' bűnben gyönyörködő ember, nem hiszi igazán hogy légyen Iste, a' ki látná, gyűlölné s' valaha meg-is büntetné a' bűnt. *Azt mondja a' bolond az ő szívében: nincsen Isten.* Azt mondgyák a' hitetlenek: *Nem láttya az Isten, és a' Jákóknak Istene nem tudgya,* Solt. 94. 7. és 10. 11.

Solt. 14. 5. 1.

II. *Bolondfág*: A' bűnben élő ember,

K 2

inkább féli, rettegi s' becsüllí az embereket mint az Istent: mert az éberek előtt el-rejtezik midőn bünt cselekezik, félvén a' világi szégyentől s' büntetéstől; Istentől pedig a' ki mindenütt jelen van s' mindeneket lát nem retteg, s' nem fél az örök gyalázattól. *A' mellyeket ezek titkon cselekefsznek, éktelen csak mondani is,* Ephes. 5. v. 12. *Vallyon el-rejtezhetik-e valaki az ő rejtek helyében hogy én ne lássam őket, azt mondgya az Ur?* Jer. 23. 24. Lásd Esai. 29. v. 15. Amos. 9. 2, 3. Sid. 4. 13.

III. Bolondság: A' bűnnek szolgáló ember azt véli hogy mindenkor él ez világban, s' jövődöbéli számadására semmi gondgya nincsen. Illyen bolondságban merült volt el amaz bolond gazdag, ki így szóllott: *En lelkem, sok esztendőkre való el-tett javaid vadnak, nyugodjál; egyél, ig yál: gyönyörködgyél.* Monda pedig néki az Isten: *Bolond! ez éjjel meg-kívánnják a' te lelkedet &c.* Luk. 12. v. 19, 20. Lásd Solt. 49. v. 12, 13, 14.

IV. Bolondság: A' bűnre szokott ember, nem tudgya miért és kinek él. Kellene élni Istennek, ő pedig él magának, 2Cor. 5. v. 15. Gal. 2. v. 19. Kellene élni

élni Istennek akarattya szerint, ő pedig él az embereknek kívánsága szerint, 1Pet. 4. v. 2. Kellene élni, mértékleteffen, igazán, szentül; ő pedig tobzódásban, hamisságban, fertelmeségben él, Tit. 2. v. 12. Lásd 1 Cor. 10. v. 31. Rom. 12. v. 1, 2. 1 Theff. 4. v. 3, 4, 5.

V. Bolondság: A' bünt szaporító ember igen bölcsnek alitty a magát, noha bolondfággal tellyes, Rom. 1. v. 21. 22. Eph. 4. v. 17, 18.

VI. Bolondság: A' bűnre száguldó ember, az ő keménysége szerint, és az ő szívének meg-térhetetlensége szerint. gyűjt magának haragot a' haragnak napjára, és az Istennek igaz ítéletének meg-jelenésének napjára: az az: önnön maga gyűjt a fel magára a' pokolnak ölthatatlan tüzét.

Rom. 2.
v. 5. 1

16. K E R D. Mitsoda kívántatik továbbá a' penitenciának valóására?

F E L. Ötölzör: Hogy ember bűneinek terhe alatt ne esék kétségben, hanem az Istennek nagy irgalmasságában bizván, töredelmes szívvel kérje minden bűneinek bocsánatját a' Jesus Christusban való hit által, ekképpen: *Hajts-le én Istenem füleidet hozzám, és halgass-meg; fordítsad szent szemeidet re-*

Den. 9.
18, 19,

ám, és tekints-meg az én töredelmessége-
met: mert nem az én igazságomban bízom
a te sok irgalmasságodban bízván, terjesz-
tem elődbe az én könyörgésemet. Uram
halgass-meg! Uram légy kegyelmes! Uram
légy figyelmetes, és ne kéjdelmezzel én
Istenem! Vedd-el rólam én Istenem min-
den álnokságomat, és légy kegyelmes én
hozám; és áldozom tenéked az én aja-
kímnak szulkaival. Az egész 51-dik Sol-
tár-is ide való.

*Hatodszor: Hogy ember a' büntöl
telles búcsút vévén, éppen Istennek
2 Cor. 8. §. 5. szentelje magát, és szent életre való erős
fiándékkal 's igyekezettel ugyan fel-
1 Péter. 4. §. 1. fegyverkezze levén, mint egy díztónnel
cap. 5. igazsáindulatit. Ez Amós Prophéta
§. 15. tanácsa: Gyűlöllyétek a' gonoszt, és sze-
ressétek a' jót. Példa az Izraél népe, ki
midőn hallorta volna az Istennek pa-
rancsolatit Moses által, egyenlő fővel
Kijöv. 24. §. 3. ezt mondák: Az Urnak minden besze-
dit, valamellyeket parancsolt meg-csele-
kedg yúk. Így Daniel-is fel-tette az ő fi-
vében, hogy nem ferteztetné-meg ma-
gát a' Király életével, cap. 1. §. 8. Sz.
2 Cor 5. 15. Pál Apostol a' hivek képében így szól:
El-végeztük ezt magunkban, hogy ez után
ne éljünk magunknak, hanem a' Christus-
nak.*

O S K O L A.

nak. Kedves-is valóban Isten előtt ez illetén *jóra el-tökéllet szándék*, ha színtén a testi erőtlenség miatt csorba éhikis abban: *mert ha először a' kéz szándék meg-vagy on, kedves ember azért a' mi je vágyon, nem azért a' mi je nincsen*, 2 Cor. 8. v. 12.

Utólszó: az igaz meg-térésnek gya-
korlására szükséges, hogy ember, a'
Christusban való igaz hit által álhata-
tossan ohajtsa 's bizonyosan várja az ő
fiúvének változását, Istennek amaz igé-
retiszerint: *Adok ténéktek új szívet*; és
egyszer s' mind az Istennek meg-erősí-
tő kegyelmét kérje, el-hívén azt, hogy
*a' ki el-kezdette bennünk a' jó dolgot, el-is
végezi*: mert Isten az, a' ki cselekedzi
mi bennünk, *mind hogy akarjuk, mind
hogy véghez vigyük a' jót*, az ő ingyen
való jó kedvéből. Isten téfzen tökéle-
teffékké minket minden jó cselekedet-
ekben, az ő akarattyának cselekedeti-
re, cselekedvén mi bennünk azt a' mi
ő előtte kedves a' Jესus Christus által,
Sid. 13. ý. 21. 2 Cor. 3. v. 5. Így fo-
háízkodgyunk azért: *Tanítis-meg enge-
met, hogy a' te akaratodat tégyem, mert
én Istenem vagy te: a' te jó lelked vezé-
rellyen engemet egyenes úton*. Irgal-
mas

Ezech. 36.26.
Phil. 1. 7.6. és 2. 7.13.
Soltár. 143.10.

K 4

mas Isten, mi Urunk Jézus Christusnak Szent Attya, adgya nekem a te gazdag dicsőségédért, hogy alhatatossan meg-erősödjem a Szent Lélek által a belső emberben: Engedgyed hogy lakozzék a Christus hitnek általa az én szívemben: hogy az Isteni és Atyafiúi szeretetben meggyökerezvén és fudamentomot vetvén, meg-tudhassam mind a szentekkel egyetemben; minémű lég yem a Te hozzám való szeretetednek szélessége, hofszasága, mélysége és magassága; és meg-tudhassam s' volta-képpen szívemben érezhessem a Christusnak amaz szerelmét, hogy bé-teljesedg yem az Isten kegyelmének minden teljességével, Eph. 3. v. 14-19.

X. RESZ.

Az igaz Meg-térésnek valóságos Jeleiről.

1. **K**ERD. Mitsoda felekből ismérheti-meg ember, hogy ő Istenhez igazán meg-tért s' penitenciát tartott?

FEL. Első *Jel*: Hogyha minden bűnein a mellyeket teljeséletében tett Isten ellen, töredelmes szívvel bánkodik, és Isten előtt magát meg-alázza.

Második *Jel*: Ha tudva és kéfz akarattal

rattal csak egy bűnt-is nem táplál s' nem menteget magában: sőt a' leg-kedvessebb bűneit-is halálos-képpen utálja, tellyes szándékkal tuttya, és el-távoztatni akarja.

2. **KERD.** Mellyik bűn mondatik, embernek leg-szerelmesebb bűnének?

FEL. 1. A' mellyben ember valaha bizonyos ideig kedvére élt. 2. A' mellynek gyakorlására leg-fürübben késértetett, sőt még ma-is ottan ottan kifirtetik. 3. A' mellynek cselekedetire az ő természeti romlottsága szerint leg-inkább hajlott. 3. A' mellyre még most-is belső vágyódását, és szívének leg-elsőbb s' még az akaratnak javallását-is meg-előző titkos mozdulattját érzi. Így némelly igen rea adgya magát a' fajtalan bűjja életre, mert ő előtte olyan az idegen *Ajszonymnak* ajaka, mint a' csepegő édes méz; és a' lopott vizek édesek nékie, Péld. 5. v. 3. és 9. v. 15. Némelly embernek ismét gyönyörűséges az álnoksággal keresett kenyér, de annak utánna bé-telik az ő szájá követsekkel, Péld. 20. v. 17. 5. A' melly felől való gondolatokkal gyakorta indulati gerjedeztetenek s' csiklandoztattanak. 6. A' mellyet felette igen nehezen és sok tufakodással

dáffal hagyott-el. 7. A' mellyet, a' mennyire töle lehetett, mindenkor mentegetett s' palástolt. *Vagyon olly út, melly láttatik igaznak az embernek szeme előtt, kinek vége az halálnak útja*, Péld. 16. v. 25. 8. A' mellyért hogyha dorgáltatik, s' el-hagyására intettetik, akár szüléitől, akár barátitól, akár az Egyházi emberektől, vagy közönségesen vagy magánosan, felelte igen nehezteli: az intést és a' dorgálást csuda mesterfeggel avagy el-kerüli, avagy hafzontalan semmire-kellő mentséggel fel-váltya. sőt ha ereje s' hatalma van rá, az intő vagy dorgáló személyeket meg-tiltya, le-nyomja, meg-nyomorittya. Példa *Afa* Judának Királlyá, 2 Chron. 16. 7--10. *Herodes-is* Márk. 6. §. 16, 17, 18.

Harmadik Fel: Hogyha vagyon emberben az jóban való mindennapi gyarapodás, és az istenes szent életre való buzgó kívánság. *Vajha igazgattatná-nak az én utaim a' te parancsolatidnak meg-örizésére! Taníts-meg Uram engemet a' te parancsolatidnak útára, mellyet meg-örizzek mind végiglen*, Solt. 119. §. 5. 33. Lásd §. 77, 103, 104.

Negyedik Fel: Hogyha igyekezhvén ember

ember a' jóra és erőtelenségét meg-ismérvén, törődik, tufakodik és harczol magában; sőt kétségben esvén természetijeri ereje s' tehetsége felől, tellyes bizodalmtát, reménységét s' dicsekedését egyedül az Istennek irgalmaságában helyezteti a' Jesus Christus által. Ide való az Apostol tanitása: *Mitsodád vagyon ember a' mit nem vettél volna? hogy ha vetted, mit kevélykedel mint ha nem vettél volna?* 2 Cor. 4. §. 7. melly-hez képest illyen vallást téfen: *En, Isten kez yelme által vagyok, a' mi vagyok*, 1 Cor. 15. §. 10. Lásd Ján. 3. §. 27. és 15. §. 5. Phil. 3. §. 9.

ötödik Fel: Hogyha nem csak magá meg-térésének örvend; hanem más-fokat-is (kivált-képpen a' kiket családfág által, avagy gonosz botráncoktató példája által, avagy fenyegetés és erőszak által valaha bűnben ejtett) a' megtérésre vezérteni igen kézf. Ezt igére *Dávid* Istennek az ő penitencia-tartó Soltárában: *Tanitom a' bűnösöket a' te utaidra, és a' bűnösök te hozzád meg-térnek*, Solt. 51. v. 15. Urunk-is ezt parancsolá Péternek: *Te annakokáért idövel meg-fordulván, a' te atyádfiait erössítsad*, Luk. 22. §. 32. Illyetén indulat

volt

vólt az Apostalban-is, Cselek. 26. 29.
Rom. 9. ý. 1, 2, 3. 1 Tim. 1. ý. 16.

XI. R E S Z.

*Az Istenhez meg-tért embernek, tel-
lyes életébéli Istenes maga-vise-
lésének Summájáról.*

1. **K E R D.** *A' meg-tért keresztyén
embernek, mibez kell szabni ön-
nön magát, hogy tellyes élete Isten előtt
kedves és idvességes lehesse?*

F E L. A' szent Írásból, mint edgy
eleven forrásból folydogáló im ez né-
hány következő Reguláknak igaz-
gatására kell vigyázni.

2. **K E R D.** *Hány felék azok a' Re-
gulák?*

F E L. Két felék: Istenre és Em-
berekre nézők.

3. **K E R D.** *Mitsoda Regulák által
igazgattatól az Istenre nézendő dolgokba?*

F E L. Im ezek által:

I. Az Istent nem csak tudnod, ha-
nem igazán meg-is kell ismérned, tel-
lyes szívből szeretned, tulajdon ő ma-
gaért, mindeneknek felette és csak ő
benne gyönyörködnöd. *Ne dicseked-
gyék a' bölcs az ő bölcsességében, &c. hanem
ebben*

*ebben dicsekedgyék a' ki dicsekedik, hogy
tudj on és ismérjen engemet, hogy én vá-
gyok a' Jéhóva, Jerem. 9. ý. 23, 24.
Uram Isten! Kítsoda volna nékem me-
nyekben te kivülörted? Es te náladnál
eg yebben nem gyönyörködöm ez földön, Sol.
73. ý. 25.*

2. A' Christust becsülnöd, és mint
lelkednek megtartóját, idvességed meg-
szerzőjét 's ajándékoztóját mindenek
felett kívánnod kell. *Mindeneket kár-
nak és ganejnak alizok, hogy a' Christust
meg-nyerhessem, Phil. 3. ý. 8.*

3. Nagy szorgalmatossággal az Isté-
nek minden utaiában kell járnod, és ör-
vendezned. *Az Istent félyed és az ő pa-
rancsolatit meg-tartsad: mert ez az em-
bernek fő dolga, Préd. 12. ý. 15.* Lásd Sol tár.

4. Kell engedned 's kedveskedned
Istennek, az igazságnak őltalmazásá-
ban, a' kegyességnak gyakorlásában,
inkáb mint az embereknek; ha színtén
ők bányák-is. *Az Istennek kell enged-
ni inkább mint embereknek, Csel. 5. ý. 29.*

5. Inkáb kell az Isten tisztességét ke-
resned, hogy sem mint e' jelen való éle-
tedre tartozó testi és lelki javaidat-is;
kivált-képpen a' Jesus Christus tudo-
mányának terjesztésében, és a' lelkék-
nek

nek meg-nyerésében. Sz. Pál így szól: *Kívánnék én Christustól el-fizakasztatott átok lenni az én Atyámfiaért*, Rom. 9. *Ű. 3. az az:* Ha lehetséges volna az Istennek változhatatlan akarattya szerint, és ha Istennek dicsőffégsben lenne, kívánnék én a' Christus által szerzettett örök boldogságtól magam megfosztatni, csak az egész Izrael népet Istennek meg-nyerhetném. Lásd Luk. 14. *Ű. 26.*

6. Tökélletes gerjedezéssel kell kívánnod és kerefned mindenek felett e' világon a' lelkieket; úgy mint bűnöd bocsánattját, az Isten szerelmének érzését, és a' Szent Léleknek kegyelmét. *Az oda-fel valókat keressétek; azokra vissellyetek gondot és nem e' földiekre*, Col. 3. *Ű. 1, 2. Keressétek először az Istennek országát és annak igazságát*, Máth. 6. *Ű. 33. Solt. 51. Ű. 16.*

4. KERD. *Az emberekre nézendő Regulák hány félek?*

FELEL. Két félek: vagy tennen magadra, vagy másokra magadon kívül nézendők.

5. KERD. *A' tennen magadra néző Regulák hány rendbeliek?*

FEL. Két rendbeliek: Mert, vagy a' bel-

a' belső embert, vagy a' külső embert nézők.

6. KERD. *Mitsoda Regulák nézik a' belső embert?*

FEL. Mellyek embernek 1. Elméjére. 2. Gondolatira. 3. Akaratyára. 4. Indulatira, és 5. Lelki-ismétire néznek.

7. KERD. *Mitsoda Regulák igazgattják ember elméjét és értelmét?*

FELELET. Im ezek:

I. Ertelmünknek szükséges, hafznos, tisztá, szent és alázatos tudománnyal kell fel-ékesülnünk lenni, mellyel a' Christuson kívül mást tudni's kerefnünk ne kívánnunk. Ugyan-is ez amaz valóságos mennyei bölcsesség, mellyről így szól szent Pál: *Nem végeztem volt magamban valamit mást tudni ti közöttetek, hanem a' meg-fesjitterett Jéhus Christust*, 1 Cor. 2. *Ű. 2. Phil. 1. Ű. 9.*

II. Fel kell ékesülnünk szentséggel és mennyei ajándékokkal; meg kell ujjulnunk elménknék lelke szerint, az az, Rom. 12. *belső és kíváltképpen való ujjulással*, Eph. 4. *Ű. 23:* meg-gondolván, hogy noha itt e' földön vagyunk, mindazáltal a' mi polgári társaságunk menyben vagyunk, Phil. 3. *Ű. 20.* az az: Elménkel, indulatun-

L 2

latun-

Jak. 3.
Ű. 17.

latunkal 's kívánságunkal már a' menyben tárfalkodunk; holott a' mi fejünk vagy a' Jésus Christus, kit várunk álhatatos bizodalommal el-jöni, hogy minket testestől lelkestől magához vegyen.

III. Az alázatosfággal edgyütt a' józanfágot, és a' semérmetefféggel edgyütt az edgyefféget magunkhoz kell kapcsolnunk: tudván hogy a' *szívben* Col. 3. *el-rejtett ember*, a' *szelid és csendes léleknek* *rothadatlanfágában*, az az: *senvedéstől 's meg-vesztéstől üres épfében, áll; melly Isten előtt becsületes*, 1 Pet. 3. *5. 4.*

8. KERD. *Mitsoda Regulák vezérlik embert Gondolatira nézve?*

FELEL. Imezek:

I. Nagy szorgalmatosfággal kell vigyáznunk szívveinknek gondolatira. Péld. 4. *Minden őrizésnek felette meg-őrizzed a' te szívvedet: Oka ez, mert abból származnak ki az életnek cselekedeti*, az az: *Mivel a' szív az életnek fejké, szűkféges hogy a' jól-élésnek-is legyen kút-feje, azért éppen 's tisztán kell azt tartani minden gonofztól.* Lásd Máth. 15. 19. Ez bölcs Salomon intéseinek pedig négy ágai vadnak:

Első:

Első: Hogy elménk legyen tökéletes a' jóban, 's a' gonofztól tisztá, *5. 23.*

Második: Hogy befszédink-is légyenek tiszták, *5. 24. Vessd-el töled a' szádnak gonofzságát, és az ajakaknak álnokságát megszese vessd töled.* Lásd Solt. 141. *5. 3.*

Harmadik: Hogy szemeink és mindé érzékenységink, csendes elménknek segédi legyenek, *5. 25. A' te szemeid egyenessen nézzenek, és a' te szömlőlökid igazgassák te előtted útat; az az: gonofzra ne hanyatolynak, álnokságra ne vezessenek, s' álhatatlanfágban ne ejszenek.*

Negyedik: Hogy minden igyekeztink és cselekedetink kívánatosfák, szentek, és az Isten törvényének öfvényin állandók legyenek, *5. 26, 27. Törsum 5. 5. 32, 33.*

II. Azon igyekezzünk hogy legelső gondolatink-is Isten és az ő dolgai felől legyenek. *Jó reggel kéfszitem magamat te hozzád és várom segítségedet,* Solt. 5. *5. 4.*

III. Mihelt valami gondolatok ötlenek szívünkben azontúl vizsgáljuk meg, és valóban hányuk vesztük meg őket, és ha ugyan gonofzoknak lenni

L 3

talál

talállyuk, mindgyárt az ő fengéjekben s' kezdetekben álljunk ellenek és fojcsuk-meg azokat. *Tisztítsd-meg szívemet a gonosztól hogy meg-tartassál; meddig maradnék te bennem az hejájában való gondolatok*, Jer. 4. §. 14.

IV. Csak leg kisseb gonosz Gondolatunkról-is lelkünk-isméreti vádlásának helyt adván, rajta ugyan meg-dobannyunk, és szívünkben tettetés nélkül való alázatosfágra hajollyunk. *A' kigondolkodik gonoszt cselekedni az felette igen gonosznak hívattatik*, Péld. 24. §. 8. Solt. 131.

V. A' külső testi s' világi dolgok körül több gondolatink ne legyenek, hanem csak a' menyire szabadosan létegegessek. *Ne legyenek szorgalmatosak ezt mondván; mit együnk, mit igyunk vagy mivel ruházzuk magunkat?* Máth. 6. §. 31.

VI. Az Istenről való Gondolatink legyenek igen szentek, és a' dicsőfíges. Isten felelemmel tisztelők: *Mi magunkról alázatosfák: a' Bünről pedig, annak undokfágát gyűlölök, és azt el-távoztatni igyekezek*, Job. 42. §. 6.

9. KERD. *Mitsoda Régulák igaz-gattyák embernek akarattját?*

FEL. Im ezek: I. Hogy az Akarat ne

rat ne hordoztassék és zabola nélkül el-ne ragadtassék a' vétkes Indulatoktól, hanem az Isten beszédébül meg tanítatott-Itélettül vezeretleffék. *Ne hajolly jóbra vagy balra*: tud. illik, a' jótúl: *fordíts-el a' te lábadat a' gonosztól*, Péld. 4. §. 27. Lásd Solt. 119. §. 33. 34.

II. Hogy az Akarat válaftája a' megértett leg jobb dolgokat, és a' leg hasznosb ajándékokra igyekezzék, 1 Cor. 12. §. 31.

III. Mivel hogy az Isten Akarattya jelenti-meg minékünk a' mellyeket nekünk tudnunk s' ismérnünk kell; meghatározza mitsodák légyünk mi; el-lönkben írja mit kelleffék cselekednünk; és jól rendeli a' mellyek mi reánk következnek: annakokáért az Isten akarattya légyen à mi Régulánk, mellyen à mi akaratunk meg-nyugodgyék, és annak engedelmesen alája adgya magát, úgy-mint igen szent, bölcs, igaz és leg-főbb Régulának. *Légyen a' te akaratod*, Máth. 6. §. 10., *ő az Ur, úgy cselekedgyék mint ő neki-jónak tesszik*, 1 Sam. 3. §. 18.

10. KERD. *Mitsoda Régulák nézik az ember Indulatit?*

FEL. Im ezek: I. Hogy a' mi indulla

dulatink Istenhez támaszkodgyanak, és ugyan hozzá ragaszkodgyanak igen nagy örömmel es gyönyörködéssel. *Gyönyörködtesd magadat az Urban, Solt.* 37. §. 4.

II. Hogy valamit kívánunk, Istenben (az az, Isten szerint) s' Istenért kívánnuk azt; Istenen kívül pedig és Isten ellen semmit ne: Igy *köszömböztetek-meg-melly-igen-jó-és-édes-az-Ur, Solt.* 34. §. 9. Lásd Máth. 10. §. 37. 1 Cor. 7. §. 31.

III. Hogy a' mi Indulatinkat gyakorban, erősebben és kedvesebben tüggesszük a' mennyei dolgokra, hogy sem a' földiekre. *Az oda-fel-valókat keressétek, Col. 3. §. 1, 2.*

IV. Hogy a' mi felebarátunknak nyomorúságit mi-is érezzük s' fájlaljuk, és azokon szánakozzunk mintha ugyan mi szenvednének azokat, Solt. 41.

V. Sokkal inkább meg-indúljunk a' bűnnek undokságán és veszedelmes vóltán, hogy nem annak büntetésének nehézségén. *Oh én nyarvályás ember! ki szabadít-meg-engem ez balálnak testéből, Rom. 7. §. 24.*

II. KERD. *Mitsoda Regulák igazgatták a' lelki-isméretet?*

FEL.

FEL. Imezek: I. Hogy tisztünk szerint szorgalmatosan meg-öltalmazuk magunkat minden tisztátalaniságtól és szívnek kemény fegedtől; az isteni tisztalethez egyelített minden babonasságtól *Supersticiótól*, és a' gonosz, habzós s' kételkedő, tévelygő, szüntelen vádoló, és meg-bélyegeztetett: lelki-ismérettül, Rom. 14. §. 23. 1 Tim. 4. §. 2. Tit. 1. §. 15.

II. Szert kell tennünk a' jó, tiszta és csendes lelki-isméretre minden dolgokban, és szorgalmatosan meg-is kell azt öríznünk; hogy szent Pállal ezt mondhasfuk: *En minden jó lelki-ismérettel szolgáltam az Istennek, mind ez máig napiglan: s' mindenkor-is ebben gyakorlom magamat, hogy botránkozás nélkül való lelki-isméretem legyen, mind Isten s' mind emberek előtt, Csel. 23. §. 1. és 24. §. 16. Lásd 2 Tim. 1. §. 3.*

12. KERD. *Mitsoda eszközök által szereztetik s' tartatik-meg a' jó lelki-isméret?*

FEL. E' következendő *Eszközök* által. I. A' Christusban való igaz Hit által: Ugyan-is, a' mi sok bűneinknek kárhoztatása és vádolása ellen, az igaz Hit, egyedül való s' tökéletes Orvossá-

Eph. 4.
§. 18.
19.
Col. 2.
§. 21.

gút

gúl a' közben-járó Christust kapcsolja magához, tudván azt bizonyosan hogy *a' Christusnak vére tisztította meg a' mi lelki ismérteinket a' meg-hólt cselekedetek-től, hog y szolgáljunk az élő Istennek*, Sid. 9. y. 14. Erre nézve az Apostol a' jó lelki-ismeretet az Hittel egyben csatolja, 1 Tim. 1. y. 19.

II. Bűneinkből való töredelmes penitencia-tartás által: melly a' vétkezések kívánságát, szokott gyakorlását és édesflegét meg-fojtja és ugyan meg-öldöklő mi bennünk, 1 Ján. 3. y. 3.

III. Minden jó cselekedetekben és istenes kegyességben szüntelen való magunk gyakorlása által. Ugyan-is a' kik jó lelki-ismerettel bírnak, azoknak *Istenség szerint való szelidséggel s' tisztasággal* fel-ékesült jó életek és jó cselekedetek vagon; úgy hogy minden dolgokban *igyekezzének tisztességgel foglalkozni*. Olvasd öfzve, 2 Cor. 1. y. 12. Sid. 13. y. 18. 1 Pét. 2. y. 12. és 3. y. 16.

IV. Az Istennek befzédéhez való buzgósfágos szívetet által; azt állatván s' tartván mind életünknek s' mind életünkbeli cselekedetinknek edgyetlen egy Mérték-finórnának, Solt. 119. y. 33. 105. Törv. sum. 29. y. 29. Ján. 12. y. 48.

y. 48. Gal. 6. y. 16. 2 Pét. 1. y. 19.

V. Lelkünk-ismeretinek minden-napi meg-vísgálása által; gondolatinknak, kívánságinknak, befzédinknek és cselekedetinknek jófága avagy hibás volta felől. Erre int David: *Szólyatok szívetekben a' ti ágyas-kázaitokban*, az az: czirkállyatok-meg magatokat; vegyetek számot magatóktúl, hogy megtudhassátok mit cselekedtetek jól avagy vétkezsen. Lásd Jer. firalm. 3. y. 40. Sophon. 2. y. 1, 2. 1 Cor. 11. v. 28.

13. K E R D. *Mitsoda Regulák nézik embert külsőképpen?*

F E L E I. A' mellyek (1) Hivatalunkra, (2) Allapatunkra, (3) Befzédinkre, és (4) Cselekedetinkre tartoznak.

14. K E R D. *Mitsoda Regulák oktatnak minket Hivatalunknak mi volta felől?*

F E L. Im ezek: I. Szükséges kép-pen minden embernek kell lenni bizonyos hivatallyának. Okai ezek: (1) *Mert még az épfének állapottyában is Isten Adámot és Évát azért helybezteté az Edennek kertében hogy azt művelnék és őriznék*. Teremt. 2. y. 15.

(2) *Mert az eset után nyilván fől-lott arról Isten; Orczádnak veritékével eg yed*

Solt. 4.
y. 5.

eg yed kenyeredet, Teremt. 3. v. 19.

(3) Mert parancsoltatik mind az ő
 Ki-jöv. s' mind az Új Testámentomban. *Hát*
 20. §. 9. *napon munkálkodgyál*, az az: szabados

§. 15. Hivatalodat gyakorolgyad. *Ne lopj*; ha-
 nem inkább *munkálkodgyál*, Eph. 4. v.
 28. *Igyekezetek csendesfiek lenni, és a' ti*
sjáát dolgaitokat cselekedni, 1 Theff. 4.
 v. 11. Lásd 2 Theff. 3. v. 12.

(4) Mert boldog elő-menetelt, és
 segédfeget ígért Isten azoknak, kik bi-
 zonyos hivatalyokban el-járnak. *Az ő*
Angyalinak parancsolt Isten te felőled,
hogy őrizzenek tégedet minden te útaid-
ban, Solt. 91. v. 11. *az az*: Istenül
 mutatott tiszteffeges hivatalodnak gya-
 korlálában minden gonofztúl óltal-
 mazzanak tégedet. *A' ki miveli az ő*
földét, meg-elégedik kenyérrel, Péld. 12.
 v. 10.

II. Minden ember olyan hivatalra
 adgya magát, melly szabados, tisztef-
 feges, illendő; főt az Istennek dicsőf-
 fegére, az Ecclesiának s' Polgári tárfa-
 lagnak épületire, mind magának s'
 mind másoknak javára alkalmas és
 hafznos, Phil. 4. v. 8.

III. Minden ember azon igyekez-
 zék, hogy jól meg-visgálván csendes
 lelki

lelki-ísmérettel meg-nyughassék azon,
 hogy Isten állatta őtet abban az Hiva-
 talban, mellyet ő választott, 1 Cor. 7. v.
 17. 20.

IV. Abban az ő szabados Hivatal-
 lyában ki ki szentül, hiven bölcsen,
 szorgalmatosan s' áthatatosan gyako-
 rollya magát, Col. 3. v. 22.

V. Ki ki úgy gyakorolgya maga sza-
 bados hivatalyát, hogy azomban fele-
 baráttyának terhére s' kárára ne legyen,
 és annak hivatalyában ne elegyítse
 magát, 1 Theff. 4. v. 11.

VI. A' mi *magános* hivatalunknak
 munkáiban, igazgatást vegyünk a' mi
közönfeges hivatalunknak mi vóltátul,
az az: úgy forgolódgyunk *magános* hi-
 vatalunkban, a' mint a' mi keresztyén-
 fegyünk és az istenes életre való kötelef-
 fegyünk mutatgya s' kívánnya, 1 Cor. 10.
 v. 3. Colof. 3. v. 17.

15. KERD. *Mitsoda Regulák né-*
zik a' mi állapotunkat?

FELEL. Im ezek: I. Meg-elé-
 gedgyünk azzal az állapottal, mellyben
 a' jó Isten állatott minket; azt mint
 Isten ajándékát meg-becsüllyük, és a'
 másokéra ne vágygyunk: meg-gon-
 dolván hogy *nagy kereskedés a' kegyesség*

M

a' ma-

a' maga forrával való meg-elégedéssel,
1 Tim. 6. v. 6. Lásd Phil. 4. v. 11, 12.

II. Készítsük magunkat a' nyomorúságoknak el-viselésére, minek-előtte azok el-jönének; és elmékedgyünk arról, hogy az Isten kedve s' kegyelme jelen lehet és meg-örvédeztesen minket a' nyavalyák között-is, mint szintén csendes bódog állapotunkban: mert mikor dorgál-is az Úr, szíret mind-azáltal, és főha rólunk el nem felekez-
zik, Sid. 12. v. 6. Esai. 49. v. 14, 15,

III. Inkáb keressük a' nyomorúságoknak el-viselésére szükséges békefés-
tes türeft, mint azokból való meg-fa-
badulást, Mich. 7. v. 9. Sid. 10. v. 36.

IV. A' bűnökért reánk szállott nyavalyákat békélenkedéssel ne nehezít-
csük, mint az Izraél népe cselekedett; hanem inkább, nyavalyáinknak terhe té-
gyen szorgalmatosokká minket, hogy meg-visszálván útainkat, valóban gyű-
lölyük minden bűneinket, Siralm. 3. v. 39, 40.

V. Jó állapotunkban fel ne fuval-
kodgyunk, meg-gondolván annak vál-
tozható voltát. Példa Adonibézek és
Nabugodonozor. Legyünk buzgók az
Isten kedvében való meg-állásban és
óltal-

Ki-jöv.
14. 11.

Birá. 1.
Dan. 4.

óltalmához való ragaszkodásban. Min-
denkor felebarátinknak nyomorúsá-
gáról meg-emlekezzünk s' ne-is örül-
yünk csak magunk békeféségén, míg
az Istennek Anyafzentegyháza keferü-
ség alatt nyög s' háborgattatik, Törv.
fium. 8. v. 11, 12, 14. Amós 6. v. 1-6.
Rom. 12. v. 15.

16. KERD. Mitsoda Regulák igaz-
gattyák a' mi Beszédinket?

FELEL. Im ezek: I. Mindenkor
a' mi beszédink legyenek kedvesek, ked-
vességgel mintegy jóval meg-főzattak; Sol. 63.
v. 9.
tiszták, bölcssek, felelédek, mértékletes-
sek; csendesflek, hasznosfak, és épület-
revalók, Törv. fium. 32. v. 2. Solt.
37. v. 30. Péld. 15. v. 26. Eph. 4. v.
29, 30.

II. Istenről, az ő Igéjéről és Mun-
kairól való beszédink legyenek aláza-
tosfággal, becstülettel, fejelemmel és
méltósággal. A' te Uradnak Istenednek
nevét bejában, az az, becstelenül, alkalmatlanul, hamissan, fejelem nélkül, fel
ne vedjed, Ki-jövet. 20. v. 7. Lásd 1
Pet. 4. v. 11.

III. Másokról való beszédink legye-
nek jók, igaz szíretetből származók, e-
rőtélenségeket nem czégreztetők: ha-

M 2

pedig

pedig a' szűkség és hivatalunk kívánja hogy togyatkozáfokrúl szóllyunk, zomoruvan, nagy bánattal s' nem ingerléssel cselekedgyük, *Senkit ne szidalmazunk*, ne rágalmazunk, nyelvünkkel ne sértegecsünk, &c. Tit. 3. v. 2.

IV. A' Felsőbbekhez való befédink legyenek tiszteltessek; az egyenlők-höz világosflak, szelidek, szerelmetesek, mindenekhez hűsegesek. *Szóllyon igazságot minden ember az ő felebaráttjával: mert egy-másnak tagjai vagyunk*, Eph. 4. v. 25. Lásd Jak. 1. v. 19. és 2. v. 12.

V. Magunkról szeliden, alázatosfan, kérdesfég és magunk mutogatása nélkül szóllyunk: hogy *dicserjen minket kívül való ember és nem magunk szája; idegen és nem magunk beféde*, Péld. 27. 3.

VI. Gyakrabban, buzgóbban, serényebben s' kedvessebben szóllyunk a' mennyei idvességes dolgokról, hogy né e' világi, földi és el-mulandó állapotokról, Törv. sum. 6. §. 6, 7. Jos. 1. v. 8. Colof. 3. v. 1, 2. *A' kik csak világiakat szólnak ez világból valóak azok*, 1 Ján. 4. 5.

17. KERD. *Mitsoda Regulák igazgattják a' mi cselekedetinket?*

FEL. Im ezek: I. A' mi cselekedetink mind az ő *valóságokra*, mind a' *környül*

környül-álló dolgokra, mind *végekre* nézelegyenek jók, Phil. 4. §. 8.

II. Tehetségünk szerint mindeneket alázatosfággal, módossan, ékeffen, tisztta nem tetteres szeretéből cselekedgyünk. *Minden dolgaikat szeretettel legyenek*, 1 Cor. 16. v. 14. 2 Cor. I. §. 12, 13.

III. Tisztünk ez, hogy szorgalmatosfan vigyázzunk mind a' testnek s' mind a' léleknek javára; de sokkal inkább a' lelkeknek javára kell néznünk: mert *nagyobb a' lélek a' testnél, eledelnél és öltözetnél*, &c. Máth. 6. §. 25. 33. Jak. 5. §. 20.

18. KERD. *Mitsoda Regulákra kell vigyáznunk a' mi Etelünk s' Italunk körül?*

FEL. Im ezekre: I. A' mi etelünknek s' italunknak meg kell szenteltetnie az lsten ígéje és a' könyörgés által, 1 Tim. 4. v. 4, 5.

II. Azzal kell élnünk melly minékünk fájátunk és tulajdonunk igaz kereset által, még pedig csak szűkséges meg-elégedésünkig; mértékletes és szabados magunk gyönyörködteséssel, Törv. sum. 12. §. 7. Solt. 104. §. 15. Péld. 15. §. 15. Eph. 4. §. 28.

III. Az Istennek a' teremtettt állatokban való jó-vóltának s' kegyelmességének édesfegét; süntelen kell meg-ízeltetnünk, kóftolgnunk s' valóban erzenünk: nyelvünknek arról kell szólni, indulatinknak arra kell czélozni, és a' mi fűkölködő felebarátinkról nem kell el-felelkeznnünk, Solt. 145. v. 15, 16. és 146. v. 7. 9. Nehem. 8. v. 10. Jóh. 31. v. 17.

19. KERD. *Mitsoda Regulákra kell vigyáznunk a' mi magunk Meg-újításában?*

FEL. Im ezekre: I. A' szent dolgokat játékra, mulatságra, *Recreation*ra ne fordítsuk; se pediglen tisztátalan ocsmány dolgokkal magunkat ne gyönyörködtesfűk; *Mert* a' szent dolgokat Isten parancsolta, azért tréfálódni azokkal nem szabad; a' tisztátalan dolgokat pedig meg-tiltotta Isten, azért azokkal élni kárhózasos.

II. A' köz és szabados dolgokkal minden botránkoztatás és rút hír név
Préd. 3. v. 4. kívül mulassuk magunkat. *Van ideje a' nevetésnek*, tudni illik a' mértékletességnek; mert annak-is a' jóka bolondság, Préd. 2. v. 3. Lásd Birák. 14. v. 12-14. Eph. 5. v. 4.

III. Ma

III. Magunk újjétása, mulatsága, ne czélozzon szenteltesünknek meg-fer-tetetésére, bűneink terhének súlyosítására, tisztességes munkáinktól henyélesre és hivalkodásra való szoktatására; hanem elménknék s' testünknek fűk-séges és szabados meg-újítására, melyet Isten engedett, Jóh. 8. v. 21. Tit. 1. v. 15.

IV. Mértékletesen, bölcs vigyázással, kerefityénül, és alkalmas időben: éllünk azokkal, Péld. 14. v. 13. és 25. v. 11. Préd. 3. v. 1-4.

V. Istenünknek dicsőfűgére, el-fíradt elménk s' testünk nyugodalmára, egűfűgűnk s' erők meg-tartására, hivatalos tisztűnk gyakorlásában való magunk el-készítésére czélozzunk egyenest a' mi *Recreation*unkban. *Akár mit cselekeztetek, mindeneke Isten dicsőfűgére mivellyetek*, 1 Cor. 10. v. 31.

20. KERD. *Mitsoda oktatások nézik a' mi őlőzetűnknek?*

FEL. Im ezek: I. őlőzetűnknek *materiája* ne légyen igen drága, hanem a' mi tehetségűnk, értékűnk, hivatalunk és életűnk állapottyához illendű, és a' tisztességes kegyes népeknek példájok szerint való. Egyébaránt, negűfűgűnk

Ma

fégnék czimerévé tenni, a' szeméremnek palástyát, és a' bűnért homlokunkra fűtött gyalázatos bélyegben, pipésen kevélykedni, nagy bolondság. Olvasd-meg, Teremt. 3. v. 7. 21. Ésai. 3. v. 19-25. 1. Pét. 3. v. 3, 4, 5.

II. A' mi öltözetünknek *formája*, készítése ne legyen idegen, piperés, fajtalanfágnak czégére; hanem a' mi Hazánknak jó szokása szerint való, és olyan, mellyet az emberfejes tisztelességbeli emberek viselnek, kik között lakunk. Szépséghez illendő öltözetet éllyünk, Tit. 2. v. 3. Sophon. 1. §. 8. 1. Tim. 2. v. 9, 10.

III. Olyan öltözetet viselleyünk, melly szolgál egészségünkre, tiszteességünkre, és a' természeti Nemnek megkülömböztetésére. *A' férfiu ne öltözzék Asszony ember ruhájában*, Törv. sumi. 22. v. 5. Hag. 1. §. 6.

IV. Felöltözésünk, avagy öltözetünknek reánk vétele, juttassa elyünkben; (1) Eredet szerint való ártatlanságunknak levetkezését s' elvestését a' mi első szüléinkben, és a' Christusnak hit által való felöltözését, az Isten akaratjának bennünk megújulására, Rom. 13. v. 14.

(2) A'

(2) A' mi elméink derekainak felövedzését, az örök élet felől való bizonyos reménység által; 1. Pet. 1. v. 13.

V. Levetkezésünk, avagy öltözetünknek le-tétele, juttassa elyünkben,

(1) Hogy *le kell vetkeznünk* *amaz régi élet szerint való ő embert*, az ő cselekedetivel edgyütt; melly megvész a' csalárd gonosz kívánságok miatt, az az: ujjongnan kell sülettetnünk, Col. 3. v. 9. Eph. 4. v. 22. Ján. 3. v. 3, 5.

(2) Hogy rövid nap levetkezzük *ez mi földi házunknak sátorát* a' testi halál által, és az után ísmét épülésünk *léf, en Istentől, nem kézzel csinált házunk, hanem örökkévaló menyben*, 2. Cor. 5. §. 1. 2. Pét. 1. §. 14.

21. KERD. *Mitsoda Regulákat kell megtartanunk a' Társalkodásban?*

FEL. Im ezeket: I. Valóban igyekezzünk azon, hogy *a' mennyire lehet minden emberekkel békefésben éllyünk*, Rom. 12. v. 18. Sid. 12. v. 14. De fősövétséges barátságunkat, és tiszta nyájalkodásunkat csak az istenes emberekkel tartsuk, Solt. 101. v. 1-7.

II. Minden társalkodásunkban *kegyes, tisztelességes, hasznos és előmeneteliges jónak cselekedetire czélozzunk. Egy mást*

mást meg-becsüllük, hogy magunkat fel-indítsuk az Atyásvi sjeretetre és a jó cselekedetekre, Sid. 10. v. 24.

III. Ugy viseljük magunkat minden társalkodásunkban, mint illik a Christus Evangeliomához, Phil. 1. v. 27.

IV. Mind kegyességünket s' mind emberiségünket meg kell mutatnunk társalkodásunkban, 1 Pét. 2. v. 17. és, 3. v. 8.

V. A' gonosz emberekkel való hasonlatlan és szűkfégtelen társalkodást el kell távoztatnunk. Ne legyén társaságok azokkal: Mert a' jó erkölcös-is megferteztetik (el-rontják) a' gonosz társaságok, Eph. 5. v. 7. 8. 1 Cor. 15. v. 33.

VI. Ha mikor el-kerülhetetlen szükség-képpen testi emberekkel esik társalkodnunk, legyünk bölcsék köztök mint a' kígyók, és szelídek mint a' galambok: se meg-csalattatni, se meg-mocskoltatni tölök magunkat ne engedjük, Máth. 10. v. 16. Phil. 2. v. 15. 1 Pét. 2. v. 12.

VII. Szeretnünk kell minden istenes jó embereket, kiváltképpen való keresztyéni indulattal; szent társaságunkat kell tartanunk ö vélek, és ha azok közül valaki, valamelly bűnben esik-is, építsük fel azt az engedelemmel

Solt. 16

N. 3.

Gal. 6.

N. 1. 2.

kérvel:

kérvel: hüféggel kell járnunk mindekben ö hozzájuk, bordonván az ő terheket a' nyomorúságokban. Jó tanácsokat és jó példákat követnünk kell, becsülvén a' kik erőfiek az Isten kegyelmeiben és fel-ékelítették menyei ajándékokkal és semmi botránkozást nem kell adnunk a' gyengéknek, Solt. 14. 6. Máth. 17. v. 27. Rom. 14. v. 13. 1 Cor. 11. v. 1.

Rom.
14. v. 1.

VIII. A' sjeretnek kötelével magunkhoz csatlott lelki barátinkat, szövetségessen, tisztán és álhatatosan fizesük, jó tanácsokkal segitvén őket, titkainkat-is közölvén vélek: főt ez ilyen köteles sjeretünket még maradvékjokra-is ki-terjeszszük. Példa Dávid és Jonathán, 2 Sam. 1. v. 26. és 9. v. 1. &c.

22. KERD. Mitsodák indíthatnak minket arra, hogy telyes életünkben így rendeljük magunk viselését?

FEL. I. Mert Isten parancsolja: Atyámsiai, igyekezzetek a' ti hivatalokat és választásokat meg-erősíteni, tudni illik szent élet által, 2 Pét. 1. v. 10.

II. Mert ez a' mi meg-váltásunknak vége. Azért adta Christus ö magát éretünk (1) Hogy meg-váltana minket a' bűnök-

bűnöktől mellyekben halva fekszünk vala, Eph. 2. §. 1. 5. (2) *Hogy tisztítana magának kíváltképpen való népet, jó cselekedetre igyekezőt*, Tit. 2. §. 14.

III. *Mert a' mi el-hivattatásunkat így becsüljük meg. Ugyan-is nem hi-vott minket az Isten tisztátalanságra, hanem szentségre*, 1 Theff. 4. v. 7.

IV. *Mert az Evangéliomnak méltósága* (melly nékünk prédikáltatik) arra kötelez minket, hogy ahoz illendő életünk legyen, és *erőssen meg-álván egy lélekben, egy akarattal viaskodjunk az Evangéliomnak hitinek általa*, Phil. 1. 22. *az az*: Eletünknek tisztasága, tudományunknak igazságával egybeu csatoltassék; hogy gonosz életünk miatt, az igaz tudomány ne gyaláztassék, Istenünk neve-is ne karomoltassék. Lásd Ezek. 36. v. 20. Rom. 2. §. 24. Tit. 2. v. 5. 10.

V. *Mert tartozunk hogy másoknak jó példát adgyunk. Ugy fenyék a' ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák a' ti cselekedetitek, és dicsőítsék a' ti menyeyi Atyátokat*, Máth. 5. §. 15.

VI. *Mert a' kegyes életnek gyakorlása mindenre hasznos, mellynek igéreti vagy on mostani életben, és a' jövőendőben* való

való meg-ajándékoztatásról, 1 Tim. 4. §. 8.

XII. R E S Z.

Az igaz meg-téréssel ellenkező dolgokról.

I. **K E R D.** Mitsoda dolgok ellenkeznek az igaz meg-téréssel?

F E L. Elsőben: a' penitentia-tartatlanság, avagy *Meg nem térés*; midőn ember sem a' Törvénynek a' bűnben élők ellen való terhét, sem a' kegyelem ígéretinek gyönyörűséges édesflegét, sőt még az hazudni nem tudó Istennek-is esküvését meg nem gondolván, (*ki nem akarja az hitetlen halálát, hanem hogy a' hitetlen ki-térjen az ő útjáról és élyen*) elébbeni bűneiben meg-marad, azokon nem bánkodik, sem tőlök el nem szakad.

Ezek.
33. 11.

2. **K E R D.** Mitsodaik ilyen vakmerők?
F E L. I. A' kik magokat igazaknak alitván, nem itélik hogy szükségek volna a' meg-térésre: *Vagy on nemzet ki az ő maga szemei előtt tisztá, noha az ő rút-ságából ki nem tisztított*, Péld. 30. 12. Illyenek voltanak a' Fariseusok, kik el-bírték vala magokban hogy ők igazak vol-

N

nának,

nának, és egyebeket semminek alitnak vala, Luk. 18. 5. 8.

II. Kik az ő fűveket meg-keményítik annyira, hogy a' jó és gonosz között ne teheszenek különbséget, és az Istennek kemény ítéletiről nem rettegnek; hanem azok ellen zúgolódván bocszfonkodnak: míg nem Isten őket rettenetes haragjában avagy el-veszti, avagy kétségben esni engedi. *Meg-vered őket de nem bántodtak, meg-emésztetted őket, de a' dorgálást nem akarják felvenni, az ő orszájak keménybek voltak a' kö-ziklánd, nem akartak meg-térni,* Jer. 5. 5. 3. Lásd Agg. 2. 5. 18. Rom. 2. 5. 5.

III. Kik meg-cselekedett bűnöket tagadgyák, palástolják, mentegerik. A' Sidó nép volt ilyen ki ezt mondotta: *Artatlan vagyok; nem vétkeztem.* Jer. 2. v. 35. Saul-is Isten parancsolatya ellen való engedetlenségét csalárdul palástolás' mentegeré, 1 Sam. 15. 5. 3. 15. 20.

IV. Kik meg-cselekedett bűnökkel dicsekednek s' kérkefznek. *Dicsekedik a' hitetlen az ő szívének gondolatiban,* Sol. 10. 5. 3. Lásd Solt. 52. 5. 3. Péld. 2. 5. 14. Jak. 4. 5. 16.

Másod-

Másodszor: Ellenkezik az igaz meg-téréssel a' Színes, költött avagy tettetes meg-térés; midőn az emberek külső fzinzel s' tekintettel meg-térni láttatnak, de nem-szívből és valóssággal. Ezért panaszolkodik Isten a' Sidók ellen: *Nem tére-meg én hozzá-m az ő hitetlen bűga a' Júda tiszta szívét szerint, hanem hamissan, az az: kép-mutatással és színészen,* Jerem. 3. v. 10. Illyen vala Saul meg-térése-is: *Akkor monda Saul a' Samuelnek: vétkeztem, mert meg-vetettem az Urnak szavát és a' te szódat, mert féltem a' néptől, és azért engedtem az ő szavoknak. Mostan azért kérlek engedgy-meg az én vétkemnek; és térj vissza, én velem és imádkozom az Urnak,* 1 Sam. 15. v. 24, 25. Színes nem szíves vala az Achábnak-is meg-térése. *Lón pedig mikor meg-hallotta volna Acháb ez beszédeket, meg-szaggatá az ő ruháit, és sákban öltözék, és böjzöle, és a' sákban bála és csendessen jára,* Szólla pedig az Ur a' Thesbites Illyésnek mondván: *Látáde hogy Acháb meg-alázta magát énelöttem?* 1 Kir. 21. v. 17, 18, 19.

3. KERD. Mitsoda jelekből ismérhetni-meg a' Színes vagy tettetes meg-térést?

N 2

FEL.

FEL. Hogyha a' tizedik RESZ T oda fellyeb meg- tekinted, és az igaz meg-téréfnek jeleit meg-olvasod, meg-ismérheted nyilván, miből tudhatod meg a' színes meg-térést-is: Mindazáltal magánofán-is ilyen meg-ismértető jeleit adom.

1. Fel: A' színes meg-térésben nem a' meg-cselekedett bűnön, hanem azért következett büntetésen törődik ember. Acháb nem az ő bálványozásán s' gyilkosságán, hanem Illyéftől meg-mondatott rá következendő büntetésekben bánkodott, i Kir. 21.

2. Fel: A' tettetes meg-térésben nincsen ellenséges gyűlölése a' bűnnek; mert kicsiny idő múlva előbbeni vétke szokálira vízfű fordúl ember. Példa Pharaó, ki, midőn Isten békákkal ostromozta volna meg Ægyptomot, monda Mosefnek és Aronnak: Kérjétek az Urat hog y vegye-el rólam és az én népemről a' békákat. Az után, mikor rettenetes kö-efsőt hozott volna Isten Ægyptomra: Vétkeztem ez úttal: az Ur igaz, de én és az én népem bűnösök vagyunk. Kérjétek az Urat ne legyen ez után menydörgés és kö-efső. Ímért, midőn a' Sáfák el-borítanak a' földnek színet móda:

Ki-jöv.
s. 8.

rész. 9.
27.
28.

da: Vétkeztem a' ti Uratok Istenek ellen, Rész. és ti ellenetek. Most azért, bocsásd-meg 10. 17. csak az egyszer az én bűnemet, &c. De ugyan nem távozik-el vakmerőségétől: Mert mikor látta Pharaó hogy valami könnyebbül és szabadulás van a' csapásoktól meg-keményítette az ő szívét, &c. Rész. 8. v. 15.

4. KERD. Mitsoda ellenkezik még-is az igaz meg-téréssel?

FEL. Harmadszor: A' kétségben esés: * * * midőn ember Istennek a' Jésus Christusban meg-mutatott irgalmaságához nem ragaszkodván, és az hívőknek tett kegyelmes ígértit nem várván, az Istennek a' bűn ellen való rettenetes haragjának érzése, és az örök kárhozatra való vettetésnek felelme miatt gyötrettetvén, Istentől el-fszakad, és minden bizodalomtól s' reménfégtől teltefféggel meg-üresedik. E' vezélyes örvényben estek azok, kik el-rejtven magokat barlangokban és hegyeknek kö-szikláiban, mondanak az hegyeknek és kö-szikláknak: essetek mi reánk, és rejtsetek el minket annak színe előtt a' ki a' síkben ül, és a' báránynak baragjától: mert el-jött az ő haragjának amaz nagy napja, és ki maradhat-meg ő előtte? Jelen. 6. 17.

16, 17. Példa az áruló Judás, ki meg-
bárván dolgát viszja: *vivé az harmincz*
ezüst pénzeket, ezt mondván: Vétkez-
tem hogy el-árultam az ártatlan vért.
Es le-vetvén az ezüst pénzeket a' Templó-
ban, fél-felé mene és fel-akasztá magát;
és az ő helyére méne, tudni-illik pokol-
ban. Máth. 27. §. 3, 4, 5. Csel. 1. 25.
Kirái Agoston D. így szól: Méltán ü-
tállyuk Judás cselekedetét, mert hogy
magát fel-akasztotta azzal vétkez árulá-
sának el nem törölte sőt inkább nevelte
gonofzlágát; mivel-hogy az Istennek
irgalmaságáról kétségben esvén vesze-
delmessen bánkodott, és az idvefféges
bánatnak semmi helyt nem adott. *De*
Civ. Dei lib. 1. cap. 17.

Negyedszer: Ellenkezik a' meg-té-
réssel, a' meg-tért embernek előbbi bü-
neinek (mellyekről igaz penitentiát
tartott) *szemére való bányasa*: holott
az Isten nem hánnya szemére, s' nem is
kárhóztattya a' meg-tért bűnőst előbbi
bűneiért; hanem csak azt kívánja
tőle hogy *többé ne vétkezzék*, Jak. 1. §. 5.
Ján. 8. §. 11.

5. K E R D. *Hát ugyan nem szabad-e*
felebarátunk előtt meg-említenünk előbbi
bűneit, mellyekből meg-tért?

F E L.

F E L E L. Szabados illy végekkel:
(1) Hogy mind ötet s' mind magunkat
az Isten irgalmaságának és bünt bocsá-
tó kegyelmének magasztalására fel-in-
ditsuk. *Illyenek* (tudni-illik paráznák,
lopók, rézgezesek, &c.) *voltatok né-*
mellyek; de meg-mosattatok, meg-szen-
telítettetek, meg-igazítottatok, az Ur Je-
susnak nevében, és a' mi Istenünknek lelke
által, 1 Cor. 6. §. 11. A' Galatabéliek-
is emlegetvén hogy Pál Apostol edgy
időben a' Christustudományának pul-
titója volt, most már hirdetője, *dicsőí-*
tik vala az Istent ő benne, Gal. 1. §. 23, 24.

(2) Hogy őket az alázatoffágra ser-
kengessük. *Mitsoda hasznát vőtítek*
azoknak, mellyeket mosni s'gyenyletek,
Rom. 6. §. 21.

(3) Hogy meg-tért felebarátunkat
és másokat is a' bűnök ellen való lelki
vigyázásra el-készítsük. *Valátok régen*
setétség, mostan pedig világosság az Ur-
ban: mint világosságnak fiai úgy járjatok,
Eph. 5. §. 8.

XIII. R E S Z.

A' meg-térének tudománya s' gya-
koriása körül, szükkeges-képpen elől
forduló, egynehány szakaszbéli ké-
désekről. N 4 I. S Z A.

I. SZAKASZ.

A' Kőnyhullatásról.

I. **K**ERD. A' búncin igazán bándó penitentia-tartó embernek, hogy *kőnyhullatással-is sirassa bűneit*, *szűkfejes-e?*

FELEL. Igen-is szűkfejes, e' következendő okokért.

Első ok: Mert az Isten parancsolja, *Térjete meg én hozzá, tellyes ti fiverek szerint, bőjtöléssel-is sirással-is, kefésszel-is*, Joel. 2. §. 12. A' Jehova a' Seregeknek Ura, hívott titeket *sirásra, jajgatásra*, Esa. 22. §. 12. Ti bűnösök, *keféregetek, gyászkölyögek és sirjatók*, Jak. 4. §. 9.

Második ok: Holott természet szerint *sirásra*, *kőnyhullatásra* születettünk; világra jövetelünk *sirással* lett, és mi nek-előtte nem tudánk mitsoda a' *sirás*, immár böven *sirtunk*: oktatás és tanítás nélkül se szólani, se járni, se enni nem tudunk, de természet szerint *firni* csak *készítek* vagyunk: Azért ilendő és *szűkfejes*; ez természetnek elváltozhatatlan folyását (midőn már *okoságunkal* élni tudunk) *mennyei dologra* s' *kegyességek* gyakorlására fordí-

tordítanunk, és lelki hafznunkra *figetelnünk*, az Apostolnak *közönfejes* intését követvén: *Akár mit cselekedtek, mindeneket az Isten dicsőségére mi-vellyetek.* 1 Cor. 10. §. 31. Erre czélozott Ildvezitőnk, midőn a' Jerusalemi Afzszonyok *szemeiből* áradott *kőnyhullatásnak* patakját más felé folytatta; tudni-illik, hogy *ne sirnának ő rajta, hanem önnön magokon*, az az: magok *bűnein* és azokból mind magokra s' mind magzattyokra *következendő büntetéseken*, Luk. 23. §. 28.

Harmadik ok: Mert gyakorta olly dolgokért hamar *sirunk*, mellyek miatt *végző* romlásunk nem következik, hogy ne *sirnánk* tehát *bűneink* miatt, mellyek erőszakkal pokol fenekében: *amaz külső-ferétségre* akarnak *taszítani* minket, holott *vég nélkül való sirás és fogaknak csikorgatása* *lészén*, Máth. 8. 12.

I. *Sirnak* az egy-máft *szeretők* midőn el-válnak egy-mástól, valamellyik *hosszú útra* menvén; honnan való meg-térése bizonytalan, halála pedig nem kétséges. Ekképpen az *Efésusi vének* *igen siraták Pált*, és nyakára *efvén csókolgattyák* *vala ötet*; mert *meg-keferedek* *vala kiváltképpen a' beszédem*, mel-

mellyet mondott vala: *hogy ők többé az ő orcsáját nem látnák.* Csel. 20. §. 37, 38. Hogy ne sirna tehát ember a' bűnön? holott a' bűn el-fzakas'tya embert, az edgyetlen edgy szerelmes jó Istentől, *amaz örök elettől,* Efsai. 59. §. 2. 1 Ján. 5. §. 28.

II. Sirnak a' gazdagok a' nagy kárvalláson, hogy az ő gazdagságok meg-rothadott, és rubájokat a' moly meg-étte, Ják. 5. §. 1, 2. Hogy ne sirna tehát ember bűnein; mellyek véghetetlen kárban ejtik ötet, és az Istennek kegyel-mességének, dicsőségének és meg-hervadhatatlan mennyei örökfégének gazdagságától meg-fosztják: *nyomorultá nyarvalóságá; egémnye, vakká és mezitelenné télik,* Jelen. 3. §. 17.

Neg yedik ok: Mert a' szentek példája ezent mutatya. Az Izraél népe midőn hallaná az Urnak Angyalától, az ő bűneinek vakmerőségéért a' méltó dorgálást, *fel-emelé az ő szarvát, és sirának,* és nevezék azt a' helyet *Bochimnak,* az az, siráknak, Birák. 2. §. 4, 5. Ama' bűnös Afzizonyi-állat, Urunk Jéhus lábánál hátul meg-álván, *sirván kezdé könybulatásrval mosni az ő lábait,* és az ő fejének hajával törli vala meg, és csókolla gattya

gattya vala az ő lábait; és meg-bocsátta-nának az ő bűnei, Luk. 7. §. 38. 46. 48. Péter Apostol háromszor meg-tagadván az ő Idvezítő Urát, mint egy mély álomból fel-ferkenvén a' kakas izókor, és Jéhusnak kegyes tekintésűl meg-febeledvén szíve, lelki-isméretinek vádoláfa reá támadván, bűnét meg-ismé-ré, és sirna nagy keservessen, Luk. 22. §. 62. Szent Pál Apostol nagy alázatossággal és sok könyhullatásokkal szolgált az Urnak, sirással és kesergéssel gyötörvén lelkét azért, hogy ő először Isten káromló, háborgató, és boszontó volt, Cselek. 20. §. 19. 1 Tim. 1. §. 13. Utól emlitvén a' Jéhus Christust, ki elsőben s' főképpen méltó a' követésre; noha ő semmi bűnt nem tett vala, és álnokfág nem találtott az ő fájában; mindazáltal mivel-hogy a' mi bűneinket hordozta az ő testében, az ő testének napjaiban nagy kiáltással és könyhullatásokkal való könyörgéseket és imádkozásokat vitt annak eleiben a' ki meg-f;abadíthattya vala ötet a' haláltól, Sid. 5. §. 7. Annakaért a' Christus keserves könyhullatása, példa és ösztön légyen minékünk a' sirásra: holott minket a' bűnök környúl fogtanak, lelkünk ismérői belől vádol,

1 Péter. 2.
§. 22.

vádol, és szíviünket amaz éles-tör sűntelen által járja, hogy mi illettük szomorúsággal a' mi örömünknek megszerzőjét, mi könyveztettük és vérrel mi festettük meg ama' dicsőségnek Urát. A' közfiklánál keményebb volna tehát annak szíve, ki a' Jესusnak könyhullatásit és keserves fzenvedésit megdolván, magán s' bűnein sirni nem akarna, holott az Ur ártatlan lévén, mi érettünk haszontalan szolgálkért olly keserveffén zokogott. *Ob kiisoda változtathatná az én fejemet vízekké, és az én semeimet könyhullatásoknak kútfejévé! hogy éjjel nappal siratnám az én íók bűneimnek gonoszágát,* Jerem. 9. v. 1.

Jer. 2. *Örödik ok:* Mert holott a' Bűn igen
 v. 19. *keserű*, mellyhez képest neveztetik is
 Törv. *mérget és kelerű ürömöt termő gyűkérnek,*
 29. 18. *keserű szőlő gerezdeknek, és keserű epének;*
 és 32. *azért sűkfüges hogy igen keserű sirással*
 v. 32. *mint egy keserű itallal orvosoltaffék és*
 Csel. 8. *emberből ki-tisztittaffék:* miképpen a'
 v. 23. *keserű epétől származott testi nyavalyát, keserű ürömből, földi epéből s' több*
 effele keserű eszközökből csinált italokkal szokták az Orvos Doctorok curálni. *Vide Laz. Riverii Prax. Medic. lib. 6. c. 4. de Ictero.*

Hatodik

Hatodik ok: Mert fokképpen hafznos bűneinken könyhullatással siránkozni.

Előszór; hafznos *Istenre* nézve: *Mert a' bűnein kesergő embernek könyhullatási kedvessék Istennek ellőtte, mellyekben gyönyörködik kedvessén; és mint valami drága gyöngyöket s' ritka kincseket, az ő tömlőjében rakogattya azokat Isten, mindenkoron számott tartván azokra,* Solt. 56. v. 9. és 39. v. 13. Esai. 38. v. 5.

Másodszor, hafznos a' *Szent Angyalokra* nézve: *Mert az igazán bűneit firató embernek, meg-téréfét jelentő könyhullatásival ugyan meg-újúlnak s' mint egy kedves itallal el-telnek az Angyalok,* Luk. 15. v. 7. 10. Ugyanis, a' *Penitentia-tartóknak könyhullatása,* bora az Angyaloknak, jó illattya az életnek, *ízi a' kez yelemnek, kóstolója az engedelemnek, ekeffége a' meg-békélésnek, az ujonnan vízfűz a jövő ártatlanságnak épffége, és g yönyörűffége a' csendes lelki-ísímetretnek,* Bernhard. serm. 30. in Cant.

Harmadszor; hafznos a' *gonosz Angyalokra* nézve: *Mert a' bűnök miatt áradó könyhullatásokkal ellene álhatunk az ördögnek bűnre csalogató in-*

O

csel-

cselekedésnek. *Allyatok ellene az ördögnek és el-sűt-töletek. Keseregjete, gyá-fzollyatok és sirjatek; a' ti nevetésétek síralomra fordúllyon, és a' ti örömetek keserűségre, Jak. 4. v. 7. 9.* Nem-istapodtatik-meg hatalmassábban a' Sátán, sem keservesb fájdalommal nem illetetik tőlünk, mint midőn bűneinknek sebeit könyhullatásunkal orvosollyuk, *August. homil. 50.*

Negyedszer, hafznos magunkra nézve: I. *Mert boldogságnak és Isten kegyelmének czimere a' könyhullatás a' penitentia-tartó emberben, Boldogok a' kik sírnak, mert ők meg-vigasztaltatnak, Máth. 5. v. 4. Luk. 6. v. 21. A' kik könyhullatással vetnek, örömmel aratnak, Solt. 126. v. 5.* Az Istennek édesfeges vigasztalása, lelki örömet szerez a' firánkozó szivekben, és mind itt el-kezdésképpen, s' mind osztan tökéletesen amaz mennyei Paradicsomban, el-töről Isten minden könyhullatást szemekről az ő szírelmesinek, *Esai. 25. v. 8. Jelen. 7. v. 17.*

II. *Mert a' bűnökért folyó könyhullatásokban kivált-képpen való gyönyörűség, és a' lelki vigasztalásnak titkos érzéle vagyon; és ebben a' keserű epében*

epében méznél kedvessebb édesfeg találatik. Ez illyetén kegyes könyhullatásokról méltán mondhatni:

--- *Est quædam fere voluptas, Expletur lachrymis egeriturque dolor,*

az az:

Kivált-képpen való gyönyörűség síni,
Könyhullatásokkal fájdalom enyhülni,
A' keserves szívben meg-is szokott szünni.

Ugyan-is, az imádkozó embereknek könyhullatási, édessebbek mint az Comédiába örvendezőknek tombolási. Edesse téltzi pedig ez mi keserű vizeinket a' Jéhus Christusnak kereszti igaz hit által; mint a' *Mára* keserű vizeit meg - édesítette Móses, az Istentől mutatott fa által, *Kijövet. 15. v. 25.*

Ötöd/sör, hafznos Felebarátinkra nézve: *Mert az által Hitünknek cselédit erősíttük s' vigasztallyuk; a' lankadta- kat élesztgettük, az el-esteket fel-emel-lyük, a' tévelygőket igaz útra vezerttük, és a' távul valókat az Urnak meg-nyer-jük. Idetartozik Ambrus D. mondása: Péter! el-estél minek-előtte sírnál, de minek-utánna sírtál fel-emeltetttél, hogy egyebeket-is igazgatnál, ki magadat-is az előtt nem tudtad igazgatni. Ifimét: Nem ártott nekem semmit hogy Péter meg-táradta*

O2

a'Ebri-

August.
in Plal.
127.

Sid. 4.
v. 2.

Lib. ro.
in Luc.
c. 22.

*à Christust: igen használt pedig, hogy ke-
serves könykhullatási után meg-jobbította
életét.*

2. KERD. *Mi-módon kell az igaz
penitencia-tartó embernek bűnein köny-
hullatással siránkoznia?*

FELEL. I. Szüntelenül, az az:
soha semmi időben nem kell a' bűnök-
ben gyönyörködve örvendezni; hanem
a' bűnökért mindenkoron kell bán-
kodni s' törödni, ha szintén nem le-
het-is meg-szünés-nélkül fzeimeinket
könyhullatással áfztatni.

II. Nem csak *színeffen*, a' kegyesség-
nek ál-orczás mutogatásával, hanem
ugyan *szíveffen*: Inkább sirjon elméd,
mint símeid, törődöttébb s' meg-szá-
gattabb légyen szíved mint sem öltöz-
ted. Joel. 2. §. 13.

III. Belső, *lelki-kintfőből*, nem vilá-
gi s' testi indulatból származzanak a'
könyhullatások. Azon sirj hogy Iste-
nedet meg-bántottad bűneiddel, a' Sz.
Lelket meg-szomorítottad vakmerő-
séggel; keresztyéni tisztetted sokak-
ban el-mulattad, az Isten kegyelmé-
nek érzését meg-tojtottad, és a' lelki a-
jándékoknak erejét sok izben mint egy
meg-tartóztatad, &c.

IV. LÉ-

IV. Légyen mértékletes a' könyhul-
latás; hogy se testünknek egésségét, se
elménknnek épességét, annak mértéklet-
len s' módatlan árasztásával meg ne fer-
csük: és magunkat az Istennek buzgó-
ságos tiszteletre, s' felebarátunknak a'
szeretet által való szolgálattára alkal-
matlanokká ne tegyük. *Meg-lássátok mi
módon okossan* (vigyázva, fzeimeffen,
épületeffen) *járjatok: nem mint eszte-
lenek, hanem mint bölcsék.* Eph. 5. §. 15.

V. A' keserves könyhullatások ma-
goktól szabadossan folyanak a' meg-törö-
dött szívből; nem erőszakkal préseltet-
sének ki a' kemény kö-sziklából. Példa
amaz nagy bűnös, de igen szerető, bö-
ven-is sirható Afzizonyi-állat, Luk. 7.
§. 38. 44.

VI. Titkos helyen sirassuk inkább bű-
neinket, mint sem nyilván s' láttatos he-
lyen, embereknek szemek előtt, hogy
kép-mutatóknak ne ítéltsünk, Máth.
6. §. 16, 17, 18. Péter-is ki-ment az
helyről holott el-esett, és magános he-
lyet keresvén, siratta keserveffen bűne-
it, Máth. 26. §. 75. Lásd Jer. 13. 17.

VII. Siratnunk kell nem csak ma-
gunk esetit, hanem *felebarátunk bűneit-
is*; nem csak azért kell könyveznünk,

O3

hanem

hanem hogy máfok-is engedetlenek Istenhez. Illyen indulat volt Dávidban: *Vizeknek folyási származnak az én szememből, azok miatt kik a' te törvényedet nem őrzik-meg*, Solt. 119. 7. 136. Ez, jeles czimerek a' hiveknek, s' csak azokat-is parancsolta Isten meg-jedzeni homlokokon *Tau* betűvel, a' kik *nyögnek és kiáltanak* Jerusálemnek *minden útálatosságért*, Ezek. 9. 4. Lásd Phil. 3. v. 18.

3. KERD. *Mitsoda ejközökkel kell élnünk, hogy bűneinken könyveket hullathassunk?*

FELEL. I. Nagy figyelmetességgel gondolkodván bűneinkről, azoknak terhét keserveffen érezzük. Dávid az ő bűneitől folyóssan nyomattatván, fok fohászkodásiban ugyan el-fáradott, és *könyhullatásíruval meg-áztatta a nyoszoróját*, Solt. 6. 7.

II. Nem csak el-mulóvan, hanem valóban elmékedgyünk az Isten törvényének keményiségéről; melly *átok* alá rekeszti mind azokat, valakik azt né cselekedzik, Törv. 27. 7. 26. Jer. 11. 3. Gal. 3. 7. 10. Igy *Josías* Judának Királya, halván az Isten törvényének olvasását, és abban való kemény fenyegetéseket, nem csak *meg-alázza magát*,
hanem

hanem sirt-is keserveffen, 2 Chron. 34. 24. 27.

III. Az Istennek véghetetlen kegyelmességének méznél édessebb gyönyörűségét süntelen kóltolgafluk: ez mint egy kíváncsatos ital meg-könyveztetí fímeinket; mint a' nagy öröm miatt fíra régenten *Jákób*, szerelmes Jósephjének nyakára borulván, Teremt. 46. 7. 29.

IV. A' mi bűneinkért keserves kínokat szenvedett, és könyveket hullatott Jést, tükörül fíemünk előtt tarcsuk mindenkoron, hitünkél ötet magunkhoz szorossan kapcsoljuk; hogy reánk tekintvén (mint régen Péterre) könyhullatások áradgyanak fímeinkből. Nézz *rednk* Uram Jésus! *hogy tudgyuk meg-fírni bűneinket, és könyhullatással mosogatni esetünket*. Ambros in c. 22. Luc.

V. A' szent Dávidnak *penitentia-zartó Soltárit*, lelki gerjedezéssel olvasuk és énekellyük. Ez kíváltképpen való eszközt maga példájával commendálja, *Agoston D. Ezeket hívták pedig a' régiek Penitentialis Soltároknak*, Confess. 1. 10. c. 33. ugy-mint 6. 32. 38. 51. 102. 130. 143. Ehez adhattuk a' *Daniel* imádfágát-is c. 9. 7. 4-19. O 4 VI.

VI. Buzgó könyörgésünkkel, és siralmas fohászkodásunkal kérjük az Ur Ittentől, a' könyhullatásnak kegyelmét és ajándékát; hogy ő sziveinknek kemény közikláját lágyítsa meg Szent Lelke által, és cselekedgye azt, hogy a' mi sziveinkből alázatoslagnak s' töredelmeflegnek indolati, szemeinkből pedig igaz, meg-térésnek bőfeges vízei áradgyanak. Így szólunk annakokáért:

Imádlág.

Oh én édes Jესusom! kérlek tégedet amax te kefer ves könyhullatásidért, és minden te könyörületességidért, melyek által nekem el-veszetnek csudálatosan segítség-gel lenni méltóztattál, adgyad énnékem a' kefer ves könyhullatásoknak kegyelmét, melyet igen kíván és obajt az én el-epedett lelkem; mert a' te ajándékod nélkül azt meg nem nyerhetem, hanem csak a' te Sz. Lelked által, ki a' bűnösöknek kemény sziveket meg-lág yította, és a' könyhullatásra meg-sebesíti: adgy énnékem könyhullatásnak ajándékát; miképpen adtál a' mi Atyáinknak, kiknek nyomdokát örömeft követtem, hogy sirathassam vérkeimet tellyes életemben, miképpen azok is siratták magokat éjjel és nappal. Anselm. in Medit.

4. K E R D. Minden penitentia-tartó kegyes ember, sirattya-e bűneit könyhullatással?

FEL.

FEL. Közel fem. I. Mert némellyeknek olly kiváltsképpen való magános természeti állapottyok vagyon; hogy könyhullatással nem sirhatnak. *Philosophis appellatur ἰδιότροποι*, hoc est *peculiaris temperies vel constitutio seu complexio.*

II. Mert némellyeknek sziveket annyira el-nyomja s' meg-szorítja a' fojtós bánat, hogy a' könyhullatásoknak folyamati mint-egy bé-dugattatnak. Ez illyeneknek elég ha szivek könyvez, az az: ki-mondhatatlan fohászkodásokkal zokog, eped, törődik; és tufakodó kívánsággal gerjedez a' könyhullatásra. *Oh vajha sirhatnék!* Jer. 9. 1.

III. Mert némellyekben akadályt teszen az, hogy talám foha-is olly buzgolkodásra s' elmélkedésre nem adgyák magokat, melyek által ki-buzdulnának ez Márának keferüi vízei: melly fogyatkozást a' fellyebb elő-fzámláltatott Eszközök által szűkfeg meg-orvosolni.

II. SZAKASZ.

A' testnek külső sanyargatásáról.

I. K E R D. A' penitentia-tartó kegyes ember, hogy az ő ember-nek

nek meg-öldöklésére, nem csak belől lelki-képpen, hanem, hanem *külsőkép-pen-is a' testnek sanyargatása által igye-kezzek, szabados-e?*

FEL. Sőt még szûkfejes-is: ugy mindazáltal, I. Hogy a' külső testi sanyargatások a' belső lelki meg-alázódásra, szívnek töredelmességére, és a' testi indulatoknak a' belső ember alá való holdúltatására rődelteffenek és igazgattassanak ferény vigyázással: más-képpen haszontalanok lesznek, Efai. 58. ̘. 5. 1 Tim. 4. ̘. 7, 8.

II. Hogy a' testi sanyargatások az Isten törvényével, életünk s' egészségünk meg-tartásával ne ellenkezzenek; és az elmét a' tetteres alázatoságnak sine a-latt fel ne fuvalkodtassák, Colosi. 2. ̘. 22, 23.

2. KERD. *Mitsoda dolgokat szám-lálsz a' testnek külső sanyargatási kozze?*

FELEL. Im ezeket: a' Vigyázást, Halgatást, Magánoságot, Gyázolást, Bőjtölést.

3. KERD. *Mit értesz a' Vigyázáson?*

FEL. E' két dolgokat: I. A' zabados természetű alvának meg-mértéklését, hogy mint az étellel, itallal; így az alvással-is mértékleteffen éljünk.

II. Az

II. Az alvástól való magunk meg-tartóztatását, avagy egész étizaka, avagy fél étizaka, hol; szabb vagy rövidebb ideig, a' mint kinek kinek ideje, élete-béli hivatallya, természetnek ereje mutatya: a' végre hogy a' fizilaj testet fze-léditsük, hozzánk ragadott bűneink-nek kétfertit meg-gyözhefsük, Isten előtt való magunk meg-alázásában, az imádkozásban, s'ent elmélkedésben, és a' kegyességnek gyakorlásában való ne-velkedésünket el-érhefsük. *Vigyázza-tok és imádkozzatok, hog y késértetben ne essetek, Máth. 26. ̘. 31.*

4. KERD. *Hasznos-e ez ilyen Vi-gyázás?*

FEL. Kétség-nélkül: Mert mikép-pen az álomnak a' foka, a' vértekeknek abraká, és a' jó cselekedeteknek meg-gátolója; így az álomnak az idő s' al-kalmatoság s' erint bölcs és kegyes meg-mértéklése, fők jóknak eszköze, s' nem utolsó segéde a' belső lelki vigyázásnak, mellyrül izóll az Irás, Márk. 13. ̘. 33. Luk. 21. ̘. 34. 36. 1 Cor. 16. ̘. 13. 1 Thess 5. ̘. 6.

5. KERD. *Mit itélsz a' Halgatásról?*

FEL. Ha másokkal való beszélge-téstül, *tracatálástul* bizonyos időben el-fog-

fogjuk magunkat azért, hogy magunkban szálván, lelkiünkkel buzgó elmélkedések által, és Istenünkkel ahétáros imádságunk által beszélgethesünk, ki-csoda nem javolhatná? Olvasd-meg, Solt. 38. §. 14. és 39. §. 2. 10. és 62. 2. Jer. firalm. 3. §. 28. Jak. 1. §. 19.

6. K E R D. A' Magánosságról hány igazgatásokat mutathatsz? F. Hármat.

I. *Regula.* Magán való helyet keresni imádkozásnak s' elmélkedésnek okáért s' szükségcs. *Mikoron imádkozol meny-be a' te titkos házádban, és ajtód be-zárol-va imádkyad a' te Atyádat,* Máth. 6. 6. Példa Christus Urunk, Luk. 5. §. 16. Péter Apostol, Csel. 10. §. 9.

II. *Regula.* Nem kell a' magános-ságra azért vágyódni, mint ha az ma-gában Isten előtt kedves volna és valami érdemlenc. Mert a' magánosság né-ha ártalmas is lehet: holott, a' mint hogy az ördög jár puszta és s'araz helye-ken, így az istentelenc gonoszt gondolnak s' forralnak ő magokban, az ma-gánosságban-is, Solt. 7. §. 16, 17. és 36. §. 5.

III. *Regula.* Nem minden embe-reknek egyaránt kell keresni a' magá-nosságot: mert nem mindeneknek egy-

egy-képpen való testi vagy lelki álla-pattyok vagon. A' mi gyakorta egy-gyiknek orvosság volna, talám másnak az méreg lenne. Azért, a' mint hogy igaz ez: *Faj az egyedül valónak,* Préd. 4. §. 9. úgy igaz ez-is: *Faj annak a' ki Jób a egyedül nincsen!*

IV. *Regula.* Hogy ember telley élet-béli magánosságot válasszon magá-nak, sőt még fogadással is arra kötelez-ze magát, semmi-képpen nem javol-hatni, e' következő okokért:

1. *Mert* az Istentől a' természetben óltatot rendel ellenkezik ez: holott Isté az embert társalkodó allatrá teremteté.

2. *Mert* maga az Ur Isten, ez ilyen Egyedül-valósságot nem javallya, *Terét.* 2. §. 18.

3. *Mert* Salamon-is jajt kiált az egye-dül-valónak, Préd. 4. §. 10.

4. *Mert* az ilyen Magánosság, hogy a' kegyes és istenes cselekedetekben másnak példát adgyunk, avagy mástól példát vegyünk, nem engedi: mely azomban nekünk parancsoltatik, *Egy-mást fel-indítsunk az Atyásvi szeretetre, és a' jó cselekedetekre,* Sid. 10. 24. Lásd-meg, Máth. 5. §. 15. Rom. 15. §. 14. 1 Theff. 5. §. 14. 1 Pet. 2. §. 12.

P.

5. *Mert*

de Re.
publ. c.
2.

5. Mert az illyen Egyedül-valóságban élő emberek (hanemha Istenül természetek felett rend kívül emeltetnek) az Atyafi szeretettül, kegyelmefégtül, édesléges nyájaskodástul, sőt még az *Emberségtül* is annyira el-idegednednek, hogy idővel majd fél Barmokká változnak. Jól mondotta *Ariszoteles* ez ilyenekről: *Oportet in iis quid θεοῦ ὁμοιωθῆαι belluinum, aut quid θεῶν Divinum esse* Szükség úgy-mond, hogy ezekben avagy valami Baromi vad-feneleg, avagy valami isteni erősség légyen.

6. Mert efféle Magános-életet követők, a' Sátánnak és az ő magok testének kiserettetitől leg-gyakrabban isgattatnak; segítő el;köz lévén ezaránt az ő elméjében heverő komoróság és *Melancho-lia*, melly ördög feredőjének méltán-is mondatik. Elég iртóztató példákat találni ez dologra, amaz kietlen puszta-ban lakó Remeték felől irt Historiákba.

7. KERD. A' Gyászoláfról pedig (a' mennyiben az a' bűnein bántódó embernek maga meg-alázására tartozik) mit tanítasz?

FEL. A' nagy és valóságos keserűségnek, közönféges bőtölésnek, penitencia-tartásnak idején, hogy a' testnek öltö-

öltözet által való ékefgetésétül-is a' kegyes ember meg-fünnnyék, illendő: csak hogy meg-őjja magát minden, hogy ez cselekedete szín-mutatásnak és belső buzgótságtul üres szivnek csalárd palástya ne legyen. Levit. 23. 5. 27. Máth. 6. 5. 16.

8. KERD. A' testnek külső sanyargatási közzé miért nem számlálad, az embernek maga meg-korbácsolását, veszfizetését, véresítését, &c.

FEL. Mert ennek szűkléges vagy fáradatos voltának, még csak árnyékát sem találom-fel a' szent Írásban.

Ellenvetés. Lám szent Pál sanyargatata testét, 1 Cor. 9. 5. 27. FEL. 1. Úgy de nem ostorral s' korbácsol. 2. Nem a' testnek külső rongálása, verése, véresítése; hanem az ő és külső embernek meg-öldöklése értetik ez helyen: mely áll (1) A' gonosz kívánságoknak megfojtásában, Rom. 6. 5. 12. és 13. 14. Gal. 5. 5. 16. (2) A' tobzódásoknak és testi gyönyörűségeknek el-távoztatásában, Luk. 21. 5. 34. Jak. 5. 5. 5. (3) A' mértékletes józanágban, 1 Pet. 5. 8. (4) A' nyomorúságoknak békeféliges tűrésében, Sid. 10. 5. 36.

III. SZAKASZ.

A' Bőjtrül.

1. KERD. Igaz-e, hogy tellyesféggel minden Bőjtölést megvetnek a' Református keresztyének?

FEL. Igáffágtalan vádolás ez: mint meg-tetzik közönséges írásinkból. Lásd-meg *Confess. Helvet. cap. XXIV. Calvin. Instit. lib. 4. cap. 12. §. 14-22. Praxis Piet. edit. Váradien. 1643. pag. 554. Colosvárien. 1677. pag. 456.*

2. KERD. Mitsoda az igaz Bőjt?

FEL. Bizonyosideig, minden ételtől italtól és a' testnek szabados gyönyörködterésétől való maga meg-tartoztatása a' keresztyén embernek Isten előtt való mélyseges meg-alázásnak, buzgósnak, a' izilaj testnek meg-zabolázásának, és a' könyörgésben való áhítatosságának okáért.

3. KERD. Mikor kell bőjtölni?

FEL. Annak bizonyos idejét, esztendejét, holnapját, hetit, napiját sőt a' szent írás meg nem határozta az Új Testámentomi keresztyéneknek. Idvezítőnk-is csak közönségesen szólott erről: *El-jó az idő, mikor el-vétezik a' közszület a' Volegény, és akkor bőjtölnek,* Máth.

Máth. 9. v. 15: mellyhez képest a' régiek-is csak így szóllottak e' felől: *Melly napokon kellejék bőjtölni, s' mellyeken nem, a' mi Urunknak, vagy az Apostoloknak parancsolattya által nem találon meg-batározotnak lenni.* August. epist. 86. ad Casulan. *En időmben szabadossan minden törvény s' parancsolat nélkül, csak akkor bőjtöljenek a' keresztyének, midőn az idő s' alkalmatosság mutatta.* Tertullian. *contra Pŷkhic.* Az eretnek Montanus *batározta bizonyos időre a' bőjtölést.* Euseb. Hístor. Ecclesi. lib. 5. cap. 17. *Annakokáért a' bőjtölésnek ideje, az buzgolkodó keresztyéneknek szabados és böcs tetczésekben áll, kik tudgyák s' láttýák az alkalmatosságokat, és min-dennek mikor vagyon ideje, Préd. 3. v. 1.*

4. KER. Mennyi ideig kell bőjtölni?

FEL. Noha erről-is írott Törvény nincsen, mindazáltal a' keresztyéni szabadság és bőltsefég ilyen regulákat foglaltat.

1. Addig tartson a' bőjt. miglen az isteni szolgálatot (mellynek elő-mozdításáért bőjtölsz) gyakorlod.

2. Meddig a' természetű erő, maga nagy romlása nélkül el-szenvedheti.

3. Reggeltől fogva estvéig igen alkalma-

kalmatos és illendő, 1 Sam. 7. 6. Lév. 23. v. 32.

5. KERD. *Mitsoda alkalmatossággal illendő és szükséges bójtólnunk?*

FELEL. I. Midőn Istenül valami nagy szükségés jór akarunk meg-nyer-
ni könyörgesünk által, igen hasznos
hogy bójtolással magunkat arra el-ké-
szítsük. Így az Apostolok, Egyházi
szolgákat rendelve, könyörgöttek
és bójtoltak, Cselek. 14. §. 23. Da-
niel-is az Isten népének Babyloniából
való ki-szabadulásáért könyörögve
bójtolt-is, Dan. 10.

II. Midőn Istennek kemény ítéleti
(ugy-mint éhség, fegyver, dőghalál)
nyomnak bennünket, avagy igen kö-
zelgetnek ellenünk, szükségés Istenün-
ket írással és bójtolással meg-keres-
nünk: mint a' Ninivébéliek-is csele-
kedtek, Jon. 3. §. 5. Erre int Joel,
réfz. 2. §. 12.

6. KERD. *Hányféle az igaz Bójt?*

FELEL. Kétféle: tudni-illik, Közön-
feges avagy Magános.

7. KERD. *Mitsoda a' Közönfeges Bójt?*

FELEL. Mellyet az Anyaszentegház
a' meg-mondott bizonyos alkalmatos-
ságok-

fágokkal szokott hirdetni s' gyakorlani.

8. KERD. *Mitsoda a' Magános Bójt?*

FELEL. Mellyet egy ház népe, avagy
egy magános személy, bizonyos okok
vegett szokott meg-tartani. Errol szöll
Szent Pál a' házaflágbéli személyek-
nek: Ne csalljátok-meg egymást, ha-
nemha egyenlő akaratbul ideig, *hogy*
foglalatossak lebefferet a' bójtolásban és
imádkozásban, 1 Cor. 7. 5 Vide Conc.
meam 2. de Jejunio.

9. KERD. *Mit mondasz azoknak*
magános bójtolésekről, kik tellyeséletek-
ben az hétnek egy bizonyos napján, el-
változtatás nélkül bójtólnak, erős fel-
tett szándékkal, avagy ugyan fogadá-
sal-is kötelezvéen erre magokat?

FELEL. Inkáb javallanám hogy
lelki szabadtságokat meg-gondolván,
illy szorosan magokat meg ne kötelez-
nék. Vide Gubert. Voetii Polit. Eccles.
tom. I. pag. 989.

IV. SZAKASZ.

Az Hittul szakadásról.

I. KERD. *Kiket mondatunk Hit-*
től szakadtaknak?

FELEL. *Először, tulajdonképpen és*
P4 120

szorosabb értelemmel, Hittül szakatt az, ki az igaz keresztyéni hitet, mellyet az előtt vallott, tellyeffeggel meg-tagad-gya. Péld.ok. a' ki keresztyénbül Sidó-vá, vagy Törökké léfzen. *Másodszor*, fzeleffeb értelemben Hittül szakadtnak mondatik az, ki az igaz Evangeliomi vallást el-hagyván, valami Eretnekfeg-re, avagy igen meg-velztegetödött valáfra fordul.

2. KERD. *A' kiegyszer a' keresztyéni igaz vallást meg-tagadta, tarthat-e penitentiát, s' meg-térhet-e Istenhez?*

FEL. Igen rettenetes ez illyetének nek dolgok: mindazáltal, csak Szent Lélek ellen való vétekben ne estenek légyen, meg-térések nem lehetetlen. Péter tudja, s' lelki ísméreti ellen, ugyan esküvéssel, háromszor tagadá-meg a' Christust, mindazáltal meg-tért s' igaz penitentiát tartott; mint Idvezitonk meg-jövendölte felöle: *En imádkoztam te éretted, hog yel ne fog yatkozzék a' te bited, te azért idővel meg-fordulván, a' te atyádfiait erőstsed*, Luk. 22. §. 32. Salamon-is, noha Bálványozáfra hajlott vala, de Isten kegyelme által meg-tért; mint meg-tetzik ez okokból:

I. *Mert Isten ötet szerette* amaz örök-ké való

ké való és el-változhatatlan szeretettel; meg-is ígérte nékie, hogy *az ő irgalmaságát meg nem vonza ő töle*. 2 Sam. 12. §. 24, 25. és 7. §. 14, 15.

II. *Mert Dávidnak és Salomonnak* mint meg-tért hiveknek *úttya*, jó és idveffeges ut gyanánt commendáltak az Istennek Lelke által a' szent Íráf-ban, 2 Chron. 11. §. 17. Tudgyuk pedig hogy *utálatos az Urnál az istentelenek útja*. Péld. 15. §. 9.

III. *Mert Salamon a' Jéfus Christusnak* ki-ábrázoló példája volt fokképpé:

1. Nevezetire nézve. *Salomó* annyit téfzen mint *Békességes*, 1 Chron. 22. §. 9. *Jedidja*, annyit téfzen mint *Istén szerette*, 2 Sam. 12. §. 24, 25. Im-már pedig az Ur Christus valóban békességgnek tejedelmé és adója, Istennek szerelmese, Esai. 9. §. 6. Ján. 14. 27.

2. Királyfágára nézve. *Igaz Király* a' Christus-is, Solt. 2. §. 6. Zach. 9. §. 9.

3. Nagy gazdagfágára, halhatatlan bölcsesfegére, dicsőfféges uralkodására nézve, 1 Kir. 3. §. 12, 13. Urunk Christus gazdag, bölcs, és dicsőfféggnek Ura, 2 Cor. 8. §. 9. Péld. 8. §. 1. 12. Col. 2. §. 3. Solt. 24. §. 8, 9, 10. 1 Cor. 2. 8.

4. Salamon építője vólt az Ur Tem-

Templomának. Christus-is az Isten Anyaszentegyházának, Zach. 6. 12. Máth. 16. ̣. 19. 1 Cor. 3. ̣. 11. Sid. 3. 3.

5. Nagy megszűnven való népek meg-látogatták s' ajándékokkal tisztelték Salamont, 1 Kir. 4. ̣. 34. és 10. réfz. A' Christust-is minden-népek s' olgálták; a' Társisnak és szigeteknek királyai ajándékot hoztanak: a' Sábának és Sábának Királyai ajándékot hoztanak néki, Solt. 72. ̣. 10, 11. Vakmerőség volna tehát Salamont, el-kárhozottnak mondani.

IV. Mert Istennek profetája volt Salamon, kivel iratta a' Szent Lélek, a' Példa beszédeket, a' Prédikátori könyvet, az Enekeknek Enekét; s' talám a' 127-dik Soltárt-is. Immár pedig, mind a' Prophéták Istennek szent emberei voltak, és az Isten orszáágában vannak, Luc. 1. ̣. 70. 2 Pét. 1. ̣. 21. Luk. 13. 28.

V. Mert az ő nagy esete után, vénéfégének idején írta a' Prédikátori könyvet, mellyben világos jeleit mutogatya, bűnein mélyfégeffen bánkodó síjvének, és igaz penitencia-tartásának. Lásd. cap. 7. ̣. 18. 20. és 12. ̣. 15. 16. Ezen könyvben, királyi nevezet el-

Préd. r.
̣. 1.

melly

melly Görögül ἐπισυναγόμενος, episijnagómenos; Deakúl Recipiens se, vel Recollectus, Aggregatus ad Ecclesiam scilicet, Dei vivētis. Olly személynek mondgya tehát magát Salomon az Cobeletb névben, melly igaz és valófágos penitentia tartás által, az Istennek népe és országa közzé befámlaltatott; melybül ki-egett vala a' bálványozás által.

3. KERD. Hog y-bogy térhet-meg az Hittül szakadt, holott Idvezitőnk azt mondgya: Valaki meg-tagadánd engemet az emberek előtt, meg-tagadom én-is azt, az én mennyei Atyám előtt? Máth. 10. ̣. 33.

FELEL. Szóll itt Idvezitőnk az ollyan Hittül-szakadtakról, kik mind végig abban penitentia tartás nélkül megmaradnak s' el-vesznek.

4. KERD. Szent Pál Apostol-is ellenkezní láttatik e' tonitással; mert azt mondgya: Lehetetlen dolog, hogy a' kik egyfzer meg-világosfittak, --- ha el-esnek, hogy ísmét meg-ujjértassanak a' meg-térés által. Ismét: Ha szabad akaratunk fzerint vétkezünk, az igazságnak ísmértetnek vétele után nincsen az után a' bűnökért áldozat.

Sid. 6.
̣. 4, 5.

10. ̣.
26.

FELEL. Nem ellenkezik az Apostol

ftol a' mi fel-tett célunkal; mert szóll
ő az ollyatén Hittül szakadtakról, kik
közönfegessen a' Christust meg-ismért
tudományának minden igazságától, né
erőtlenfégtül vagy félelemtől vífeltet-
vén, hanem el-végezett akaratbúl,
szánt-szándékkal s' gonofz meg-átal-
kodásbúl, vég-képpen el-fzakadnak, és
azt mérgeffen gyűlölik, nevetik, csú-
follják, káromlyák, és kegyetlenül ül-
dözik. Illyen vólt amaz *Julianus Apo-
stata*, ki a' Christust és az ő keref;tinek
vére által lett váltságot csak neverség-
nek tartotta, és a' *Christianusokat* mér-
geffen üldözte-is. Ez bűnben pedig
csak a' meg-vettettek eshetnek.

V. SZAKASZ.

Elébbi bűnben víszontag való eséfről.

I. K E R D. *Valamelly bűnből (p.
ok. paráznaságból, gyilkoslag-
búl, káromlásbúl, lopásbúl &c.) egy/er
igazán meg-tért, s' víszontag azon bűn-
ben esett keref;tyén ember, meg-újúlhat-e
ismét penitentia-tartás által?*

F E L. Valóban vefzedelmes ez il-
lyeneknek dolgok; mint csak a' testi
nyavalyának állapottyábúl-is ezt meg-
érthet-

érthetni: Ha valaki mérges hidegleléf-
búl, avagy más kemény betegségbúl
fel-gyógyulván egyfzer, ujjobban azon
betegségben esik (*recidivát* szenved)
nehezen lábollya-meg ismét. Christu-
s is azt mondá, amaz harmincz nyolcz
esztendőkig betegeskedő embernek:
*Imé meg-g yogyúltál; többé ne vétkezzél,
hog y gonofszabbúl ne légyen dolgod.* Ján.
5. 14. Noha pedig kíváltképpen va-
ló magános példánk erre a' szent íráf-
ban nincsen, hogy valaki első meg-té-
rése után, ismét azon bűnben esvén,
víszontag meg-tért vólna; mindazál-
tal a' meg-térést ezaránt-is lehetetlen-
nek nem tartjuk, illyen Okokért:

I. Mert az ísten az ő Testamentom-
ban, mind a' közönfeges gyülekezetre,
s' mind bizonyos egy fzemélyre tarto-
zó *Aldozatokat* parancsolt, nem csak a'
tudatlanságbúl hanem el-szánt akarat-
búl való esetekért-is: mellyel akarta je-
lenteni, hogy nem vonnya ő meg az ő
kegyelmességét az el-esett bűnösöktül;
és hogy nem csak egyfzer, kétfzer, ha-
nem mindenkor kéfz, az ő bünt bocsá-
tó kegyelmét közleni azokkal, kik bű-
nöket meg-ismérvén, meg-bánván s'
meg-útálván, azt el-hagyni igyekez-

Q

nek;

nek; és a' Jēsus Christufnak edgyetlen egy Aldozattyához folyamodván, az által meg-akarnak békélleni Istennel. Olvasd Levit. 4. 5. 6. részét.

- II. *Mert* az Isten, a' Proféták által penitentiára s' meg-térése inti, nem csak azokat kik egyfzer vétkeztenek, hanem még azokat-is, kik az Istennek vakmerő meg-utálásával, minden fertelmes bűnökre hanyat-homlok rohantanak; és ha szintén meg-téréseket tették-is, de ugyan az elébbeni gonoszlágokban eltenek, és a'azines isteni-felelemnek csalárd palástya alatt, mind Istent s' mind az ő Prophétáit meg-csúfolták. Meg-tére hogymár, Juda és Efraim Istenhez, ezt mondván: *Fertek-el térijünk viszsza az Urhoz.* De mitsoda vala az ő meg-térése? Szin-mutatás.
- III. *Mert jámborjágok olyan vólt mint a' reggeli harmat, és mint a' kőd mely reggel felkel.* Mindazáltal még-is penitentiára hívá őket Isten: *Térj-meg Izraél a' te Uradhoz Istenedhez: s' kegyelmessen igéré bűn-bocsátó engedelmet: Meggyógyitom az én tölő való el-szakadásokat.*

III. *Mert* a' Christus neve által való bűn-bocsátat, a' Christusban hívó minden meg-térő bűnősnak ígértetik, az idő-

az időnek minden meg-határozása s' külömböztetése nélkül. Errül (tud. il. a' Názáretbéli Jēsusról) *mind a' Proféták-is bizonyjágot téstnek, hogy bűnnek bocsánattját vésté az ő neve által minden a' ki hiszen ő benne,* Csel. 10. 43. Lásd Máth. 11. 5. 28. 2 Pét. 3. 9.

IV. *Mert* csak a' Szent Lélek ellen való bűnről mondgya az Irás, hogy az *soha meg nem bocsáttatik,* Máth. 12. 5. 32, 33. Márk. 3. 5. 28; 29. mely bűnben csak a' meg-vettettek esnek.

V. *Mert* Christus Urunk arra tanítja Péter Apostolt, hogy az ő Attyafiának *nem csak hétszer bocsásson-meg egy nap* (melly egyébaránt nagy kegyelmességnek latizik vala) *hanem hetven-szer való hétszer-is, ha ő hozzá térend, ezt mondván: meg-bántam cselekedetemet,* Máth. 18. 5. 22. Luk. 17. 5. 4. Ha azért mi emberek tartozunk ezt cselekedni, kiknek (ha Istennel egyben hasonlítottunk) csak egy csepp irgalmasságunk-is nincsen; kétség nélkül az Isten, ugyan azon-bűnt nem csak egyfzer kétfzer, hanem sok ízben meg-bocsáttya annak, ki ő hozzá toredelmességgel meg-térvén ezt mongya: *Jób. 42. 2. meg-bántam s' utálok a' mit cselekedtem,* 5. 6.

Hof. 14
3.

Vedd el rólam Istenem minden álnoksá-
gimat, legy kegyelmes hozzám: mivel
hogy hajlandó ő a meg-bocsátásra, és bö-
séges ő nála a szabadtás, Solt. 130. 5. 7.
Efsai. 55. 5. 7. Vide Calvini Epist. ad
Ambros Blaurerum, pag. 304. edit Ge-
neruenf. 1575. in fol.

2. K. Mire való ez a Tudomány?

Jud. 14
4.

FELEL. Nem arravaló, hogy va-
laki ebből vakmerő bizakodásra vete-
medvén, az Istennek irgalmasságával
kelletlenül fellyeb biztassa magát, és a mi
Istenünknek kegyelmességét el-fordítsa bu-
jálkodásra; hanem hogy nagy és fok bü-
nei miatt ne essék kétségben, tudván
hogy az holott meg-nevelkedik a bűn, ott
fellyebb bővelkedett a kegyelem, Rom. 5.
5. 20. Ugyan-is, nem azért jelent-meg
az Istennek kegyelme, hogy meg-ma-
radgyunk a bűnben, hanem hogy meg-
tagadván az hitetleniséget és e' világi ki-
vánfságokat, mértékletessem, igazán és ke-
gyessen éllyünk e' jelen való világon, Tit.
2. 5. 11; 12. Rom. 6. 5. 1.

VI. SZAKASZ.

Hamissan szerzett jószágoknak viszsa-
adásáról.

1. K E R D. A' meg-tért bűnös
em-

ember tartozik-e viszsza adni, ha vála-
kitól valamit hamissan el-vett?

FELEL. Igen-is tartozik. Mert a'
más ember jószágának törvénytelenül
való meg-tartása, nem szabados csele-
kedet, lopásnak neme, és kiváltkép-
pen tilalmaztatik, Job. 20. 5. 10. Ezek.
33. 5. 15. Rom. 13. 5. 7. Zacheus itt
nagy példa, ki midőn bűneiből Isten-
hez tért volna, monda Jესusnak: Uram
imé minden jószágomnak felét a' íze-
gényeknek adom, és ha valakitől vala-
mit parvarkodással el-vettem, négy annyit
adok helyében, Luk. 19. 5. 8.

2. K E R D. Mit kell viszsza adni?

FELEL. Ugyan azon jószágot mely
más-és, ha még meg-vagyon, és rend-
kívül való akadály nem járult viszsza-
adhatásához. A' lopó fizesse-meg a' mit
el-lopott, Ki-jöv. 22. 5. 3.

2. Ha el-vezett, avagy károffá s'
haszontalanná lett a' jószág, annak igaz
arrát valórat kell meg-adni. Fizesse-meg
azt, a' mit ért, Lev. 6. 5. 5.

3. A' mi hasznát vehette volna jó-
szágának az, a' kitől törvénytelenül el-
vétetett volt, 2 Kir. 8. 5. 6.

3. K E R D. Kinek kell viszsza adni?

FELEL. 1. Tulajdon Urának, ha még;

Q. 3.

A. 3.

életben vagyon s' meg-találtatik, Te-remt. 43. v. 12. Lev. 6. v. 1--5. 1Sam. 12. v. 3. Neh. 5. v. 11, 12.

2. Annak törvényes maradékjának, Száml. 5. v. 8.

3. Ha a' szorgalmas tudakozódás után-is, sem a' jószágoknak örökös ura, sem az örökösnek *successora* nem találta-tik, adásfelek Istennek, az az: avagy az Isten dicsőffségére nézendő dolgokra, avagy a' szegények szükségére fordit-tassék, Száml. 5. v. 8. Luk. 19. v. 8. Mellynek ilyen okai vadnak:

1. *Mivelhogy* Isten mindenkor meg-bántatik az zsal a' bűnnel, melly felebarátunk ellen léfzen, azért a' mennyire lehetséges, Istennek keressék kedvét ki-ki az vízfíza adással.

2. *Mert* az Istenhez való meg-téré-fnek tökéletessége nem engedi, hogy az hamiflan szerzett jószágot, (melly un-talan vádolna bennünket) szabadof-lan meg-tartsuk magunknál.

3. *Mert* az igazfágnak s' kegyes sze-retetnek munkáiban, annál bővölkö-dőbbeknek kell lennünk, mentül gyak-rabban ez előtt igazfágtalanfággal vét-keztünk.

4. K E R D. *Ha sem a' jószágot, sem annak*

annak árát vízfíza nem adhattya ember, mit kell akkor tenni?

F E L. Elmérje-meg a' fizikeket, ve-seket vizsgáló és hamiflagot gyűlölö Iste előtt nagy alázatfággal s' törődéssel foglalkozását, és mutassa fíjvének olly indulattját, melly szerint (ha ereje s' tehetsége volna reá) kész volna a' meg-fizetésre: és így ha a' kész akarat meg-vagyon, kedves Isten előtt ember, azért a' mie vagyon, nem azért a' mie nincs, 2 Cor. 8. v. 12. Ide való Bernárd D. mondása: *Non remittitur tibi peccatum, si cum possis, non restituas ablatum*, az az: Nem bocsáttatnak-meg neked büneid, ha midőn meg-lehetne-is, vízfíza nem adod, az el-vett jószágot, *Epist. 77.*

5. K E R D. *Midőn az hamiflan el-vett jószágunk meg-adásával, gyalázattúl, infamiatúl meg nem ohatnád magadat, mit kellene cselekedned?*

F E L. 1. Ha nem derekas a' vízfíza adandó jószág, igaz meg-hitt barátod-túl küld vízfíza, ki a' te nevedet semmi-képpen meg ne jelentse. 2. Oszlán, nem szégyen jót cselekedni, hanem bünt tenni gyalázat, Jerem. 3. 24, 25. Még a' pogányok-is tudták ezt: *Bene si amico feceris, ne pigeat fecisse: at pude-*

Plautus

as potius si non feceris, az az: Ne bánd ha jól tettél jó Barátoddal, Sőt szégyenlyed ha jól nem tettél azzal:

VII. SZAKASZ.

Az Halálról.

I. **K**ERD. *Embernek halála előtt való keserves nyögesi, sirankozó konyhullatási, mélyseges ohajtási, fel-fizóval való kiáltási, bizonyos jelei-e az idvefféges penitencia-tartásnak és bódog-bálának?*

FEL. Ha más jelek ugyan nincsenek, nem-is voltak, csak ezekből igen-gyengén lehet ki-hozni, valami jó és idvefféges dolgot. *Mert az ilyen fo-házkodások, teprenkedések, meg-há-borodott s' értelem nélkülváló szozatok, péld.ok. Jaj! oh! oh Uram! jaj Istenem! Uram Jéhus, &c.*

I. *Avagy csak a' testi fájdalomnak s' majd el-szenvedhetetlen gyötrem-nek súlyosságától préfeltennek-ki emberből.* 2. *Avagy a' beteg körül áll-lóknak sibongáfoktúl s' izgatáfoktúl származnak.* 3. *Avagy csak a' termé-fzetnek indulatitól adattatnak: mivel minden emberek természet s' erint tud-gyák, hogy a' nagy szűkségnek idején*

nagy

nagy segítőhöz kell folyamodni. Ek-képpen, egy istentelen ember felől írja *Calvinus*, hogy midőn Isten ellen ká-romkodó beszédi után, hirtelen nagy rettenetes gyötrelemben esett volna, a' kinok között szaporán kiáltotta *Francia* nyelven, *mon Dieu, én Istenem! &c.* 4. *Avagy csak a' szokásbúl jönek: mert fokban az emberek között, minden iste-ni felelem s' buzgólag nélkül csudál-kozáván, avagy valami kedvetlenséget jelentvén, szokták mondani: Jéhus! hatalmas Isten! Uram lég y velünk! Szent Isten! &c.* 5. *Avagy a'azines keresz-tyénségnek s' tetteres kegyeféggnek mu-togatásából folynak: hogy jó híreket hagyassák utánok, &c.*

2. **K**ERD. *Az igazán meg-tért ember, halála óráján szívbeli örömet s' lelki vigasztalást jelenget-e mindenkor?*

FEL. Noha a' Szent Lélek Isten-nek vigasztalása soha az meg-tért kegyes embertől el nem vétetik; mert valaki-
ket Isten egyszer amaz örekké váló sze-
retettel leterített, és imágy magának ked-
vesekké tölt amaz szerelmesben, mind
végig szereti azokat meg-változhatatlan-
núl, Ének. 8. 7. Jan. 13. 7. 1. Rom. 8. 7. 34-38: mindazáltal külső jelen-
leggel

Comét.
in Psal.
115.16.

Jer. 31.
7. 3.

Eph. 1.
7. 6.

féggel azt mindenkor ki nem mutat-hatja. Sőt, meg-lehet hogy a' gyújtó hideg-lelés, hagymáz, fő-fédelgés, a-vagy más nehéz nyavalya miatt, elmé-jének tiszta munkáitól meg-fosztván, az élőknek írtóztató példája légyen ha-lálos ágyában. Nem-is kell ezt fenki-nek csudálni, holott Salomonnak tani-tása fjerint, *azon egy állaportya* vagyon (tudni-illik, ha külső tekintettel ítélsz) *az igaznak és gonosznak, a' jónak vagy tisztának és tisztátalannak, az áldozónak és a' ki nem áldozik, ugy a' jónak mint a' bűnösnek &c.* Préd. 9. 4.

3. K E R D. *A' kik minden vergődés, hánykodás, nyughatatlanság nélkül, csak könnyen és szép csendesen múlnak ki a világból, mind boldog-e azoknak halálok?*

F E L. Ez nem csahatatlan jele az idvefféges halálnak: mert fokakban fjármazhatik a' nagy testi bátorságtól, s' minden lelki élet nélkül valo *Epicureusi* érzéketlenfégtől; avagy gondolatlan s' majd baromi vak keményfégtől. Ugyan-is, fokon az istentelenek közziül *egy yfsempillantásban a' koporsóban szálla-nak*, az az: hamar, gyötirelem és ret-tegés nélkül csendesen halnak-meg. Jóh. 21. 4. 13. 23. 24.

4. K.

4. K E R D. *A' kik nagy tusakodások, vergődések s' nyughatatlanságok között halnak-meg, mind boldogtalan-e azoknak halálok?*

F E L L. Közel sem. Ugyan-is fo-kan kik istenes kegyes életekkel tündő-költenek, halálok óráján nagy lelki tu-sakodást s' kétfertetet fjenvednek, az Istennek bölcs és végére-mehetetlen tanácsából. Nem kell azért effélékből bal ítéletet tennünk, *tudván azt hogy azoknak kik az Istent szeretik* M I N D E N J E K javokra szolgálnak, azoknak kik az ő végezése szerint hivatalosok. Es, ha fjitén külső jellel nem bizonyithattya-is, mindazáltal még halálakor-is re-ménflege vagyon az igaznak; és a' Sz. Léleknek tanú-bizonyiság-tetele nem fogy-el az ő lelkében: sőt mivel az ő lámpása mindenkor tellyes hitnek és kegyességeknek olajjával, azért ötet min-denkor kefszen találtya az Ur. *Agoston* D. tanítása ideczélöz: *Mala mors putanda non est, quam bona vita præcesserit; neque enim facit malum mortem, nisi quod sequitur mortem.* lib. 1. de Civ. D. cap. XI. az az: Nem kell gonosz halálnak vélni, a' mellyet jó élet előzött-meg; mert egyéb gonoszfia nem térszi az ha-lált, hanem a' mi azt követi. Oh

Rom. 8.
4. 28.

Péld.
14. 32.

Rom. 8
4. 16.

Máth.
25.
Lukács
12. 37.

Buzgó
fohász-
kodása
az Au-
thor-
nak.

OH Uram Isten! életnek kút-
feje, ki nem akarod örök
halálát egy meg-térobűnösnek
is: a' Jézus Christus halálának
érdemejért, adgy boldog ki-
költöztet ez árnyék világból,
minden Válastotiddal edgyütt,
nékem szegény szolgádnak-is.
Jövel Uram Jézus!

Amen.

V E G E.

A' Részeknek

L A J S T R O M A.

RESZEK. LEVELEK.

I. A' meg-térésnek mi voltáról és részeitől	I
II. Az igaz meg-térésnek különb különb fée voltáról	10
III. Az igaz meg-térésnek szerző okáról	14
IV. Az igaz meg-térésnek Indító okairól	20
V. A' meg-térésnek Akadályai-
ról	24
VI. A' meg-térésnek Eszközei-
ről	37
VII. A' meg-térésnek idejéről	50
VIII. Az igaz meg-térésnek
emberben való formaltatásá-
nak módgyárul	58
IX. Az igaz meg-térésnek min-
den napi gy. koriasáról	63

A' Ré

A' Részeknek

X. Az igaz meg-térésnek való-
ságos feleiről	126
XI. Az Istenhez meg-tért em-
bernek, teljes életébéli isten-
es maga viselésének sum-
májáról	130
XII. Az igaz meg-téréssel el-
lenkező dolgokról	155
XIII. A' meg-térésnek tudomá-
nya s' gyakorlása körül, süksé-
ges-keppen elől-forduló,
egynéhány SZAKA SZ - béli
Kérdésekről,	161
ugy-mint:	
I. A' könnybullatásról, fol.	162
II. A' testnek külső sanyargatá-
sáról	175
tudni-illik:	
1. Vigyázásról	176
2. Halgatásról	177
3. Magánosságáról	178
4. Gyásolásról	180
III. A' Bőjtről	182

IV. Az

Lajstroma

IV. Az Hitvil szakadásról	185
V. Előbbi bűnben vißontag való
es:ről	190
VI. Hamissan szerzett jószágoknak
vißsa adásáról	194
VII. Az Halálról.	198

Rz

Erra-

Errata Præcipua.

- Levél 5. lin. 21. Fával, olvasd *Fiával*.
Lev. 12. lin. 4. Red-kivül; olv. *Rend-kivül*.
Lev. 18. lin. 6. kívánsára; olv. *kivánására*.
Lev. 18. lin. 17. meg-téiésre; olv. *meg-térésre*.
Lev. 27. lin. 20. halgató; olv. *halogató*.
Lev. 46. lin. 19. meg-feretünk; olv. *ferettük*.
Lev. 48. lin. 5. mng; olvasd, *meg*.
Lev. 96. lin. 25. szellyed; olv. *meg-szentellyed*.
Lev. 124. lin. 26. életével; olv. *étkével*.

*A több aprólék fog yathozásokat, ha talál-
tatnak, könnyen magadtúl-is el-iga-
zithatod.*

